

ב"ה

המדריך לחזני כזה הלכות ומנהגי חב"ד

- תדפיס -

יוצא לאור
על ידי 'מוקד הלכה' ומכון 'הבינני'
בפיקוח בית דין רבני חב"ד

פתח דבר

בעמדנו בימים הסמוכים לחג החנוכה, וכמידי חג ומועד, אנו מוציאים לאור את 'המדריך' ובו הלכות ומנהגי חב"ד לחג זה, וב"ה זכינו שהמדריך נתקבל בקרב אנ"ש בשנים האחרונות כמים קרים לנפש עיפה לאור הצמאון הגובר לקבל הלכות ברורות והכרעות מעשיות בכל השאלות המצויות בימי החגים.

אמנם בדורנו זה התברכנו בריבוי ספרי הלכה ומלקטים שונים בהלכות המועדים, אך למרות זאת, עלה הצורך והבקשה למדריך אחד מקיף, מתומצת ומוסמך, בו יפורטו כל ההלכות הנוגעות למעשה יחד עם מנהגי חב"ד לפרטיהם, דבר דבור על אופניו, בתוספת מראי מקומות וציטוטים וכן יתקבלו הכרעות מעשיות בעניינים שונים שלא נתבארו כל צרכם.

ואכן במדריך מקיף זה - שנערך בדקדוק רב - נעשה מאמץ מיוחד לברר וללבן כל הלכה ומנהג לאחר היועצות בגאונים החסידיים חברי בית-דין רבני חב"ד בארה"ק וחשובי רבני אנ"ש שליט"א, למען תצא מתחת ידינו הלכה ברורה, בשפה בהירה ובדרך קצרה באופן הראוי.

המדריך מלוקט מדברי הפוסקים עד לאחרוני זמננו, והמובא בכתבי רבותינו נשיאנו בעניינים אלו וע"פ הפסיקה המקובלת בין רבני חב"ד, ובהכנתו נעזרנו לא מעט בליקוטים שונים שנערכו עם השנים ובביאורי ההלכות שבהם ועל כל המלקטים תבוא ברכה. תודתנו נתונה לרבנים המגיחים שהואילו בטובם והשקיעו מזמנם להגיה וללבן שאלות רבות שעלו במשך עריכת המדריך.

מעלה נוספת במדריך שלפנינו, באשר הוא מבוסס במידה רבה על המענה שניתן ע"י הרבנים שליט"א לשאלות הרבות שהופנו למוקד ההלכה שע"י בית דין רבני חב"ד באה"ק, שמאו הקמתו לפני כחמש שנים כבר הופנו אליו עשרות אלפי שאלות מקהל חסידי חב"ד מכל רחבי תבל, ובעזרת העיון במאגר השו"ת הרחב שנערם במערכת המוקד, יכולים היינו לתת במדריך זה את תשומת הלב לשאלות בהם נתקלים בפועל ושהיו זקוקים עוד לכירור ולליבון.

וזאת למודעי אשר מדריך זה הינו תדפיס ומהדורה ראשונה בלבד, ועל כן בקשתנו שטוחה בפני הקוראים שיחי' אשר כל מי שיש בידו הערה/הארה/הוספה ישלחו אלינו למען נוכל לתקנם במהירות הבאות, לתועלת הרבים.

מדריך זה יוצא ע"י 'מוקד הלכה' ומכון הביניים' שהוקמו על ידי ובפיקוח בית הדין וזאת על מנת להרים את קרן התורה וההלכה בקרב אנ"ש לאור הצמא הגדול בציבור. 'מוקד הלכה' מזה כחמש שנים מעניק לציבור אנ"ש מענה הלכתי מכלל רבני קהילות חב"ד באה"ק במגוון דרכי התקשרות ובהשתתפותם ובפיקוחם של הרבנים חברי בית הדין שליט"א, ומכון 'הביניים', מציע לציבור אנ"ש תכניות ומסלולי לימוד בהלכה והסמכה לרבנות בתחומים שונים, באופן מקצועי ושווה לכל נפש.

אנו תקוה שהלימוד במדריך אכן יסייע לכאו"א מאנ"ש שי' להתכונן כראוי לחגים בלימוד הלכותיהם ומנהגים ובעיקר - בקיומם בפועל, אשר המעשה הוא העיקר, ובזכות לימוד ההלכות שבתורה נזכה במהרה לקיים את כלל הלכות תורתנו הק' בשלימות - בגאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

בברכה

'מוקד הלכה' מכון 'הביניים'
בפיקוח בית דין רבני חב"ד באה"ק ת"ו

המדריך להגות הלכות ומנהגי חב"ד

בעידודם ובהכוונתם של חברי ב"ד רבני חב"ד הרבנים הגאונים שליט"א:

הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי, מזכיר בית הדין

הרב מנחם מענדל גלזובסקי, סגן מזכיר

הרב אליהו יוחנן גוראריה

הרב משה הבלין

הרב יוסף הכט

הרב אברהם מיכאל הלפרין

הרב ישראל יוסף הכהן הנדל

הגהה:

הרב שניאור זלמן ירוסלבסקי - מפקח ומגיה ראשי רב קהילת חב"ד אלעד ודיין בכ"ד רבני חב"ד

הרב יעקב מנדלזון

רב קהילת חב"ד ערד

הרב בנימין קופרמן

רב ביהמ"ג המרכזי ברמת גן ודיין בכ"ד רבני חב"ד

הרב חיים קיזנר

רב קהילת חב"ד עמנואל ודיין בכ"ד רבני חב"ד

מערכת:

הרב מנחם מענדל והבה - עורך ראשי ראש כוללי ובית ההוראה 'תורה שלמה' ירושלים

הרב שמואל גלזובסקי

הרב אלימלך פרקש

הרב יצחק שלמה קרביצקי

לתגובות והערות:

halacha144@gmail.com

עימוד ועיצוב:

y.w. graphicdesign

© כל הזכויות שמורות

הדפסת המדריך לזכות
יהושע בן חיה רייזל וזוגתו חיה אלישבע בת שרה
חיה רייזל בת פסיה, יחיאל מיכאל בן דינה רבקה
שטערנא שרה בת דינה רבקה, שיינא בת דינה רבקה

ולמילוי משאלות ליבם לטובה בטוב הנראה והנגלה
לברכה והצלחה בכל

תוכן עניינים

ישיבה ותלמידות בפנימיה / מאושפז בבית-הרפואה / הדלקה בדרכים וטיסה בימי החנוכה

ט. הדלקת נרות בבית-הכנסת 19.
תקנת ההדלקה והברכה / מקום הנחת החנוכייה / נרות ההדלקה / זמן ההדלקה / אופן ההדלקה / הזות וכיבוי הנרות / הדלקה בשחרית ובמשך היום

י. 'מבצע חנוכה' והדלקה במקומות ציבוריים 20.
מצוות החנוכה לכל יהודי / ההדלקה והברכות / הדלקה במשרדים ובחנויות / הדלקה במקומות ציבוריים / הדלקה ציבורית ביום ללא ברכה / נרות ההדלקה / הזות החנוכייה לאחר ההדלקה / אזהרה לשבת / זמן ההדלקה ליוצאים ל'מבצע חנוכה' / מבצע חנוכה לילדים / דיבור בענייני חנוכה / "מבצע תפילין" / נשים וילדים במבצע חנוכה

יא. סדר התפילות בחנוכה 24.
"ועל הניסים" / תחנון / הלל שלם / אבל / קריאת-התורה

יב. שבת חנוכה 26.
שנים מקרא ואחד תרגום / תפילת מנחה דערב שבת / מקום ההדלקה למתארחים / נר חנוכה ונר שבת / שיעור השמן / שהייה ליד הנרות / הזות החנוכייה / ברכת-המזון / קריאת-התורה / "אב הרחמים" ו"צדקתך" / ניגון "הנרות הללו" / מוצאי שבת

יג. מנהגי חנוכה 28.
פרסומי ניסא בתורה ומצוות / חינוך / שמחה / סעודות והתוועדויות / כינוסי חנוכה / תורה ותפילה / צדקה / משחק בסביבון / דמי חנוכה

א. המחויבים בהדלקה 4
גברים וילדים / נשים ובנות

ב. דיני החנוכייה והנרות 4
הדלקה בחנוכייה / חנוכייה נאה / צורת החנוכייה / סוג הנרות / השמש / דיני השמן / הפתילות / שימוש בכוסיות / שיירי השמן והפתילות

ג. מקום ההדלקה בבית 7
בפתח אחד החדרים / מקום הנחתה בפתח / גובה החנוכייה / רווח בין החנוכיות / הזות החנוכייה לאחר ההדלקה

ד. זמן ההדלקה 8
תחילת זמן ההדלקה / הדלקה מאוחרת / הדלקה מוקדמת / הדלקת בני הבית יחד

ה. איסורים קודם ההדלקה 10.
איסור אכילה / איסור מלאכה / שינה קודם ההדלקה / שומר / לימוד קודם ההדלקה

ו. סדר ההדלקה 11.
ההכנות להדלקה / אופן ההדלקה / סדר ההדלקה / מדיני הברכות / שכחה וטעות במספר הנרות

ז. לאחר ההדלקה 14.
שהייה ליד הנרות / שימוש בנרות / נר שכבה / עשיית מלאכה / הזות החנוכייה / כיבוי הנרות

ח. מקום ההדלקה לנמצאים מחוץ לביתם 16.
המתארחים לסעודה בלבד / הלן מחוץ לביתו / אשה ובת הנמצאות מחוץ לביתן / המתארחים בשבת חנוכה / תלמידי

זמנים הלכתיים

חצות הלילה				שקיעה				פלג המנחה				
באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	
23:37	23:36	23:37	23:35	16:41	16:36	16:39	16:38	15:41	15:38	15:40	15:39	יום א, כ"ד כסלו
23:37	23:37	23:37	23:36	16:41	16:37	16:39	16:38	15:42	15:38	15:40	15:39	יום ב, כ"ה כסלו
23:38	23:37	23:38	23:36	16:42	16:37	16:40	16:39	15:42	15:38	15:41	15:40	יום ג, כ"ו כסלו
23:38	23:38	23:38	23:37	16:42	16:38	16:40	16:39	15:43	15:39	15:41	15:40	יום ד, כ"ז כסלו
23:39	23:38	23:39	23:37	16:43	16:38	16:41	16:40	15:43	15:39	15:42	15:41	יום ה, כ"ח כסלו
23:39	23:39	23:39	23:38	16:43	16:39	16:41	16:40	15:44	15:40	15:42	15:41	יום ו, כ"ט כסלו
23:40	23:39	23:40	23:38	16:44	16:39	16:42	16:41	15:44	15:41	15:43	15:42	יום שבת, ל' כסלו
23:40	23:40	23:40	23:39	16:44	16:40	16:43	16:42	15:45	15:41	15:43	15:42	יום א, א' טבת

זמני הדלקת נרות וצאת השבת בשבת פרשת מקץ - שבת חנוכה:

באר שבע	צפת	חיפה	תל אביב	ירושלים	
16:23	16:06	16:09	16:19	16:00	הדלקת נרות
17:23	17:17	17:20	17:22	17:21	צאת השבת

המהויבים בהדלקה

גברים וילדים

אכן, הגם שאינן מדליקות את הנרות בעצמן, מן הראוי שתהיינה נוכחות בשעת ההדלקה של הבעל או האב, וישמעו ממנו את הברכה ויכוונו לצאת ידי חובתן¹¹. וגם בנות שהגיעו לגיל חינוך בכלל זה.

וראה להלן פ"ד ס"י ואילך אם צריך להמתין בהדלקה עבורן.

1. במקרה שהבעל או האב אינם נמצאים בבית, יכולה לצאת ידי חובה בהדלקת בנה שמעל גיל מצוות, אבל אם נמצאים בביתה רק בנים קטנים - לא תצא ידי חובה בהדלקתם אלא צריכה להדליק ולברך בעצמה¹² או שתצוה לאחר שידליק בשליחותה¹³.

2. במקום בו הדבר עשוי להוסיף בחינוך הבנות הקטנות לפני גיל מצוות, יש מקום שגם הן ידליקו ויברכו, ובכל מקום יש לדון לגופו (וראה בהערה)¹⁴.

אודות הדלקת נרות חנוכה לנערות המתגוררות בפנימייה - ראה להלן פ"ח ס"טז.

ב.

דיני החנוכייה והנרות

הדלקה בחנוכייה

א. מנהג ישראל להדליק נרות חנוכה בחנוכייה שיש בה מקום לשמונה נרות, וזאת גם ביום הראשון, למרות שמדליקים בו רק נר אחד¹⁵.

ב. אמנם מעיקר הדין אין צריך חנוכייה דוקא להדלקת נר חנוכה. ולכן, מי שאין לו חנוכייה, יכול להניח כוסיות של שמן או נרות בשורה ישרה בשווה וכן

א. כל אחד ואחד מהגברים מעל גיל מצוות מחויב בהדלקת נר חנוכה, ואף אם יש כמה גברים המתגוררים בבית אחד, כל אחד מהם צריך להדליק נר חנוכה¹⁶.

ב. מחנכים גם את הבנים הקטנים להדליק נרות חנוכה, ומעיקר הדין חובה זו היא משהגיעו לגיל חינוך¹⁷, והיינו מגיל שש או שבע¹⁸, אך נוהגים להנכם כבר מגיל קטן יותר¹⁹ להדליק נרות חנוכה בעצמם²⁰.

לענין בנות קטנות - ראה להלן ס"ז.

ג. משתדלים לחנך את הילדים מגיל חינוך להדליק לפי כל פרטי ההלכות וההידורים, כמו הגדול²¹, ומכל מקום אינם מחויבים להדליק בשמן זית דוקא²², והכל במידת האפשר ובכפוף לכללי הבטיחות.

ד. גם אם מכל סיבה שהיא הקטן אינו מדליק נרות חנוכה בעצמו, יש להשתדל שיהיה נוכח בשעת הדלקת הנרות של אביו²³.

נשים ובנות

ה. אף שנשים מחויבות במצות נר חנוכה²⁴, מכל מקום, אין האשה מדליקה בעצמה אלא יוצאת ידי חובה בהדלקת בעלה וכן הבת יוצאת ידי חובה בהדלקת אביה²⁵.

- ראה שו"ע ורמ"א ס' תרע"א ס"א-ב.
- רמ"א ס' תרעה ס"ג. שו"ע ס' תרע"ז ס"ג.
- שג"ל חינוך לענין זה הינו מהזמן שמבין מהו נר חנוכה ופרסום הנס ויודע להדליק את הנרות בעצמו, והיינו כבן שש או שבע - ראה שו"ע אדה"ז ס' שמג ס"ג. וראה המובא בכ"פ החיים ס' תרעה סוסקכו¹. נטעי גבריא, הל' חנוכה, פ"ז ס"ו ובהע' טז. ודלא כמ"ש בשר"ת תשובות והנהגות ח"ג ס' רטו אות טו.
- ראה בהמצוין בהערה הבאה. ולכאורה הכוונה לגיל שבו הוא מסוגל להדליק נרות בעצמו ללא סיוע אף אם עדיין אינו מבין מענין נר חנוכה.
- ולהעיר מגיל הדלקת נרות שבת לילדות קטנות - ראה בהרחבה אסיף מנהגים והנהגות לחסידי חב"ד, מעגל החיים, פמ"ו סמ"ט ובהערות שם. וש"נ. אבל ראה התקשרות גל' חי ע' 14 הע' 11.
- ראה שלשלת היחס ד"ק אדמו"ר שנת תשמ"ח: "מעורר שכל ילד/ה ידליק נרות בפתח חדרו (בית מקדש פרטי)". שיחת ש"פ ויצא תנש"א (ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 165 ובהע' 110). שבח המועדים הל' חנוכה פ"ב הע' 6 לפי לקוטי שיחות ח"כ ע' 474 (ושם: "מחנכים גם את הילד שידליק בעצמו נרות חנוכה (או שיהיה נוכח ויראה את אביו מדליק נרות חנוכה)"). הלכות ומנהגי חב"ד ע' 106 ובהע' 84.
- התקשרות שם. הלכות ומנהגי חב"ד שם - לפי לקוטי שיחות ח"כ ע' 251, שהחינוך למצוות צריך להיות גם בעניינים של מהדרין מן המהדרין. וראה רמ"א ס"ט תרעה, דלא כמנש"ב שם סק"ד וביה"ל שם ד"ה ולדין. הררי קודש, מקראי קודש ס' טו הע' 3. נטעי גבריא ע"ש. ע"ש. אבל משאר הפוסקים לא משמע כן. וראה ימי הלל והודאה פכ"ט ובהע' 18.
- שגם בגדול שמן זית הוא בגדר מצוה מן המובחר ולמעלה מגדר הידור מצוה - ראה שו"ת שבט קהתי ח"ו ס' רמו. שו"ת תשובות והנהגות שם ס' ריט, דינים העולים למעשה אות י. וע"ע בהמצוין בלוח יומי הלכה למעשה (בד"צ קראון הייטס), חנוכה תש"ב, ע"י יח הע' 42.
- לקוטי שיחות ח"כ שם.
- שאף הן היו באותו הנס - שבת כג, א. שו"ע ס' תרעה ס"ג ובנר"כ.
- ספר המנהגים ע' 69. וראה בהע' 2 שם ובלקוטי שיחות ח"ל ע' 312 הע' 10 טעם המנהג.
- שיחת ש"פ וישב תש"נ (ספר השיחות תש"נ ח"א ע' 194 הע' 83). וראה שיחת ו' תשרי תשל"ה (שיחות קודש תשל"ה ח"א ע' 34): "מנהג בית הרב שדייקו שנשים אינן מדליקות נרות חנוכה". משמעות שיחת כ"ק אדמו"ר כ"ז כסלו תנש"א (תורת מנחם תנש"א ח"ב ע' 44). ולהעיר מספר השיחות תנש"א שם. אבל ראה מענה כ"ק אדמו"ר ביחידות - הובא בדברי שלום (ספר זכרון לרב שלום דובער שור ע"ה) ע' נה.

- שכן, מלבד שעיך ההדלקה הוא לפרסומי ניסא לבני הבית - יש דעות (ראה מג"א ס' תרעו סק"ד בשם הב"ח. משנ"ב שם סק"ו ושער הציון שם סק"ט-יא) שאדם שיוצא די חובתו בהדלקת אחרים ואינו נוכח בזמן ההדלקה צריך לברך בעצמו "שעשה נסים" ו"שהחינוך", וכיון שיש חולקים, הנה כדי לצאת מידי ספק ברכות (וכפי שחושש המשנ"ב בעצמו שם), יש להן להיות נוכחות בשעת ההדלקה. וראה גם שו"ת מנחת שלמה ס' נו אות ב. וע"ע לוח יומי הלכה למעשה שם ע' כ הע' 51 ובהמצוין שם.
- כיון שכאמור לעיל בפנים ס"ה, אף הן מחויבות מעיקר הדין כמו הגברים, רק שנהגו שהאשה אינה מדליקה כשיש איש שיכול להוציאה ידי חובתה, אבל כשאין גבר שידליק חוזרת לחיובה מעיקר הדין - ראה משנ"ב ס' תרעה סק"ט. ועוד.
- ראה מג"א ס"ט תרעו בשם הב"ח שאשה יכולה לעשות שליח להדלקת נר חנוכה, ובמקרה זה היא צריכה להיות נוכחת בשעת ההדלקה, כמבואר שם.
- ולהעיר "מתוכן קצר" משיחת ש"פ ויצא תנש"א, שם מובא שאשה יוצאת י"ח גם בהדלקת אחיה (וצ"ע שאינה טפלה אליו כמו הבעל, ואולי הכוונה ע"י שליחות, כנ"ל בהערה הקודמת).
- וראה ספר השיחות תש"ו ע' 21 ובהע' 14. לקוטי שיחות שם, שכאשר היה כ"ק אדמו"ר הרש"ב יוצא מביתו היה מורה לרעייתו הרבנית להדליק את הנרות בעצמה ואת הברכה תשמע מאחר. וראה הלכות ומנהגי חב"ד ע' 106 ובהע' 86 - מ"מ בלקוטי שיחות שם משמע שאין זו הוראה לרבים.
- ראה שלשלת היחס תשמ"ח: "מעורר שכל ילד/ה ידליק נרות חנוכה בפתח חדרו". שיחת כ"ק אדמו"ר כ"ד כסלו תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 91), במענה לשאלה האם גם הבנות צריכות להדליק, שהנהגה זו (להדליק בפתח חדר הילדים) מטרתה להוסיף בחינוך הילדים, לכן בכל מקום צריך לבחון לגופו באיזה אופן בדיקו יתווסף יותר בענין זה וכך לנהוג. שנה לאחר שיחה זו, לקראת חנוכה תשמ"ט, הנהלת צבאות ה' שאלו את כ"ק אדמו"ר האם המותרות שגם ילדות ידליקו נרות חנוכה תש"א גם בשנה זו וכ"ק אדמו"ר ענה על כך: "שאלה לרב" (מאוצר המלך ח"ג ע' 130). ובהלכות ומנהגי חב"ד ע' 106 הע' 85 העיר שגם בשנים הבאות המשיך כ"ק אדמו"ר לציין את מנהג בית הרב שבנות קטנות אינן מדליקות כמנהג פשוט הנהוג בכל - ראה שיחת ש"פ וישב תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"ב ע' 51). שיחת ש"פ ויצא תנש"א (תורת מנחם תנש"א ח"א ע' 355).
- וראה עוד בענין הדלקת נרות חנוכה על ידי נשים ובנות קטנות בהמצוין לעיל הע' 10.
- ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ מקץ תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"ב ע' 610). כ"ד כסלו תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 90). ועוד.

**מצווה להדר
כפי יכולתו להשתמש
בחנוכייה נאה
לקיום מצות
הדלקת
נר-חנוכה**

להניח שמש בסמוך אליהם¹⁶, ולכתחילה יהיה גבוה משאר הנרות¹⁷.

חנוכייה נאה

ג. מצווה להדר כפי יכולתו להשתמש בחנוכייה נאה לקיום מצות הדלקת נר-חנוכה¹⁸.

צורת החנוכייה

ד. גוף החנוכייה יכול להיות בכל צורה שהיא, ובלבד שהנרות יעמדו בה כהלכה - בשורה ישרה ולא בעיגול, ולא יהא נר אחד יוצא מהשורה ונר אחד נכנס, וכן יהיו בגובה אחיד, ולא נר אחד גבוה ונר אחד נמוך¹⁹.

ה. כאשר משתמשים בחנוכיית קנים, נכון שהקנים יהיו באלכסון ולא בחצי עיגול, דוגמת המנורה שהיתה בבית-המקדש שהיו קניה באלכסון²⁰.

ו. מקומו של השמש הוא בסמוך לנרות, ולכתחילה

צריך שיהיה גבוה יותר משאר הנרות²¹, אך העיקר שיהיה ניכר שהוא נפרד מן הנרות²².

ז. גם במקרה שמניחים כמה וכמה חנוכיות במקום אחד, באם הדבר אפשרי ובטיחותי ראוי שיהיה שמש לכל אחד ואחד ולא יסתפקו בשמש אחד לכולם²³.

סוג הנרות

ח. יש להקפיד שהנר יהיה מורכב משמן (או לפחות שעווה, כדלהלן) ופתילה וידלק באמצעות האש, אך נר ללא פתילה או ללא שמן - אין יוצאים בו ידי חובה ואין לברך עליו²⁴.

ט. מסיבה זו, אין להדליק בנר גז²⁵ או חשמל²⁶, או בנרות שמן כאלו שניתן להבעיר בהם אש ללא פתילה²⁷.

י. כאמור, יש להשתמש בשמן דוקא (דיני השמן - ראה

11. ספר המנהגים ע' 70. וראה לקוטי שיחות ח"י ע' 315. וראה גם משנ"ב סי' תרעג סק"ב, שזהו "עדיף טפי".
12. ראה רמ"א סי' תרעג ס"א. וראה בהלכות ומנהגי חב"ד ע' 107 הע' 90, שלפועל אנ"ש לא מקפידים להניח השמש מלמעלה דוקא, ושי"א שכך נהגו רבותינו נשיאינו. וראה לעיל הע' 19. אודות החנוכייה של כ"ק אדמו"ר שהשמש היה מלמעלה.
13. מג"א סי' תרעג סק"ה. וראה פמ"ג שם אשל אברהם סק"ה. וראה בהרחבה לוח יומי הלכה למעשה ע' כא הע' 54. וש"נ.
14. ראה בהמצוין בהערה הבאה.
15. ראה שו"ת בית יצחק יו"ד ח"א סי' קכ אות ה. שו"ת יחזקאל דעת ח"ד סי' לח. ובכ"מ.
16. כן דעת רוב הפוסקים ומכמה טעמים - ראה כף החיים סי' תרעג סקי"ט. שו"ת לבושי מרדכי ח"ג סי' נט. שו"ת הר צבי ח"ב סי' קיד אות ב. שו"ת ציץ אליעזר ח"א סי' כ אות יב. מאורי אש סי' ה אות ב. שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קז. שו"ת באר משה ח"ו, קונטרס העלקטריק סי' נח אות ה. נטעי גבריאל, הל' חנוכה, פ"ח סכ"ג ובהערות שם. ועוד. וראה גם אגרות קודש ח"י ע' רכח וס"ו ע' שלה. וראה להלן פ"ח סכ"א אודות השימוש בנר חשמל בשעת הדחק.
17. ראה פסקי תשובות סי' תרעג אות א ובהערות שם. נתיבים בשדה השליחות ח"ב פ"ד הע' 6.

16. ראה סידור אדה"ז דיני חנוכה: "לדבק הנרות או לתלות המנורה" כו' [ועד"ז הוא בשו"ת חכם צבי סי' מה. פמ"ג סי' תרעא משב"ז סק"ב. ועוד]. ולזה נוטים לכאורה דברי כ"ק אדמו"ר באגרות קודש חכ"ז ע' מו [וראה גם הלכות ומנהגי חב"ד ע' 105 הע' 78, ודלא כבסידור רבינו הזקן עם ציונים מקורות והערות על אחר הע' 3]. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קנז. שו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' ריח. וע"ע סי' ימי הלל הודאה פט"ו ובהע' 11. וש"ג. וע"ע להלן הע' 47.
17. כדלהלן בפנים סי"ו.
18. אליה רבה וברכי יוסף סי' תרעג סק"ג. משנ"ב שם סק"ב. וראה גם ספר השיחות תש"נ ח"א ע' 207. הלכות ומנהגי חב"ד ע' 105 הע' 78.
19. רמ"א סי' תרעא ס"ד. מג"א שם סק"ג. משנ"ב שם סקט"ו.
20. כן אין חובה להשתמש בחנוכייה של קנים דוקא - ראה התקשרות גל' תקמא ע' 12 הע' 9. ולהעיר, שהחנוכייה שהדליק כ"ק אדמו"ר (בביתו ובחדרו הק') היתה בצורה של טס ישר עם גב של מתכת והנרות עמדו בשורה אחת כשהשמש מלמעלה, ובצורה זו היתה גם חנוכיית כ"ק אדמו"ר הרי"צ. וראה בקדש פנימה ע' 23. וע"ע להלן בהערה הבאה.
21. לקוטי שיחות חכ"א ע' 169 הע' 44. וע"ש שאין בזה חשש איסור עשיית מנורה כתבנית מנורת המקדש כי מספר הקנים שונה.
22. ולהעיר, שבדופן חנוכיית כ"ק אדמו"ר הרי"צ היתה צורה של קנים עגולים.

להלן סט"ו ואילך), אך כשקשה להשיג שמן או שאינו
בנמצא, ניתן להדליק גם בנרות שעווה או פראפין
וכיו"ב, שגם אורן יפה ובהיר²⁸.

יא. כשמדליקים בנר שעווה או פראפין וכיו"ב יש להיזהר
שהנר יהיה מספיק גדול ועבה שיוכל לדלוק לפחות
חצי שעה (ולמנהגנו, שמדליקים בשקיעה - חמישים
דקות²⁹), וכדאי לקחת נרות כאלו שדולקים יותר
מזמן זה³⁰.

יב. לכתחילה אין להדליק חלק מהנרות בשמן, וחלק
מהנרות בשעווה, אלא ידליק את כל הנרות באותו
סוג³¹.

יג. יש להימנע מהדלקה בנרות נפט שריחן רע, מלבד
בשעת הדחק³².

אודות ההקפדה בכל הנ"ל בהדלקות הציבוריות
ברחובה של עיר - ראה להלן פ"י סכ"א-כב.

השמש

יד. מנהגנו שהשמש הוא נר של שעווה דוקא ולא של
שמן ופתילה כשאר הנרות³³.

דיני השמן

טו. מעיקר הדין - כל השמנים כשרים להדלקת נר
חנוכה³⁴. אך מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית,
שאורו זך ונקי³⁵, בפרט כיום, שנקל להשיגו, ויש
להדר לקנותו אף שהוא יקר מהשמן הרגיל³⁶ (אך אם
אין לו שמן זית, יעדיף להשתמש בשמן אחר כשמן
קנולה וכיו"ב, ולא בנרות שעווה או פראפין, כדלעיל
ס"י).

טז. יש המקלים שהשמן שמדליקים בו את נרות החנוכה
אינו צריך כשרות³⁷, אך ראוי להחמיר לכתחילה
לקנות שמן עם הכשר, בפרט כיום, שנקל להשיגו³⁸.

יז. מן הדין אין צורך להדליק בשמן הראוי למאכל³⁹, אך
יש המהדרים לעשות כן, דוגמת מנורת המקדש⁴⁰.

יח. לכתחילה אין להשתמש בשמן ששרתה עליו רוח
טומאה, וכגון שהיה מונח תחת המיטה, או שהכניסוהו
לבית הכסא וכיו"ב⁴¹, אך כשאין שמן אחר - ניתן
להקל ולהשתמש בו⁴².

יט. אין מניעה להדליק בשמן שהיה מגולה כל הלילה⁴³.

כ. אין מניעה להשתמש בשמן זית מוצק, קרוש או
קפוא⁴⁴, אולם יש המהדרים להשתמש דוקא בשמן
נוזלי, דוגמת הנרות שבמקדש⁴⁵, ומלבד זאת יש
לדעת ששמנים מסוג זה מעורבים עם פראפין וכיו"ב,
ולכן מוטב להשתמש בשמן זית נוזלי ללא תערובת.

כא. לכתחילה יש להימנע מלהדליק נר חנוכה עם שמן
שיש בו קדושת שביעית, אך כשאין אפשרות אחרת
ניתן לסמוך על המקלים בזה⁴⁶.

לענין כמות השמן שיש לשים בנרות - ראה להלן
פ"ו ס"ב.

הפתילות

כב. כל הפתילות כשרות לנר חנוכה⁴⁷, אולם מצוה מן
המובחר להדליק בפתילות של צמר-גפן או פשתן⁴⁸,
וכך נוהגים רבים⁴⁹.

אך כאמור, אין מניעה להדליק בכוסיות עם שמן
ופתילות מוכנות להדלקה הנמכרים בחנויות, אף
אם הפתילות אינם מצמר-גפן או פשתן, ובפרט שהן
דולקות יפה.

כג. 'פתיל צף', שהוא למעשה פתילה המצופה בשעווה,
אף שבתחילה נדלקת רק השעווה שבפתיל ורק
אחר כך נמשך אחריה השמן - מותר להדליק בה
מעיקר הדין, כיון שהכל נחשב להדלקה אחת⁵⁰. ויש
המחמירים לטבול את הפתילה בשמן תחילה⁵¹.

28. ראה רמ"א סי' תרעג ס"א, שהמנהג בפועל היה להדליק בנר של שעווה, שאורו צלול כמו
שמן. אלא שלמרות זאת כתבו אחרונים שהמצוה מן המובחר היא בשמן זית, זכר לנס - ראה
יוסף אומץ סי' תתרעב. פרי חדש סי' תרעג סק"א. ערוך השולחן סי' תרעג סק"א.

29. והיעיר, שמשמעות הדברים ברכי משה סק"א, שגר שעווה קודם לשאר שמנים מלבד שמן
זית, היינו שבתחילה יש להדליק בשמן זית, אך באם אינו מצוי יש להדליק בנר שעווה ולא
בשמנים אחרים. אולם במשנ"ב שם סק"ד מבואר שכיון שהנס נעשה בשמן יש להקדים שאר
שמנים לנר שעווה. וכן יש שדייקו מלשון המאירי שבת כא, א ד"ה ממה שכתבנו. וכן הוא
בשו"ת מהר"י ברונא סי' לט. שו"ת מהרש"ל סי' פה. וע"ע בשעה"צ שם סק"ד.

30. ראה להלן בפנים פ"ד ס"א.

31. כ"ה בשו"ת שער אפרים סי' לט (והובא בא"ר סי' תרעג סק"ב), כדי שלא יאמרו נרות
של ב' אנשים הם, אחד מדליק בשמן, והשני בנר שעווה. ואינם עושים כמהדרין מן המהדרין.
ואמנם בברכי יוסף סי' תרעג סק"ב כתב לפקפק בזה, שמכיון שמעיקר הדין די בנר אחד,
מה בכך שיאמרו שהם של שני אנשים, ואינם עושים כמהדרין מן המהדרין, שאין לנו לגזור
מדעתנו. ובפרט לדין שאנו מדליקים בפנים, ואינה ידעי שהם נרותיו ועושה כמנהג
המהדרין מן המהדרין. וכ"פ בספר מטה יהודה.

32. ראה פסקי תשובות שם. וש"נ.

33. ספר המנהגים ע' 69.

34. כיון שלהלכה עיקר המצוה מתבצעת בהדלקת הנר, ולכן גם אם אינו דולק יפה ויש
חשש שיכבה תוך זמן קצר הוא כשר - ראה משנ"ב סי' תרעג סק"א.

35. שו"ע סי' תרעג ס"א. ספר המנהגים ע' 69. ועל כל פנים בשמן אחר שאורו זך וצלול
- שו"ע שם.

36. קיצור של"ה. אליה רבה סי' תרעג סק"ב. ובחידושי מהרצ"א על אתר שאינו חובה מן
הדין אלא מדת חסידות.

37. ראה בהמצוין בנטעי גבריאל פ"ח הע' יז.

38. שו"ת מהרש"ם ח"ט סי' לט, כיון שבחנוכה נהגו להיות מהדרין מן המהדרין.

39. לפי שו"ע רמ"א סי' תרעג שם, שהעיקר בשמן ובשמן זית בפרט הוא אורו הצלול וזהו
ההידור בנר חנוכה. וראה פסקי תשובות (מהדורת תשפ"א) סי' תרעג הע' 46. וש"נ. ובנוגע
לשמן למאור הנמכר בחנויות - ראה ממלכת כהנים (להגה"ח ר' ישראל יוסף שיחי הענדל)

סי' נא שניתן לכתחילה להשתמש בזה.

40. ראה המצוין בהערה הקודמת. וראה עוד בהרחבה לוח יומי הלכה למעשה ע' ז הע'
8. וש"נ.

41. בן איש חי פ' יושב אות ב. כף החיים סי' תרעג סק"א.

42. ראה שו"ת מרחשת סי' כ. שו"ת יביע אומר ח"א יו"ד סי' ט. נטעי גבריאל שם הע' כז.

43. שכן אין דין גילוי נהג בשמן - ראה נטעי גבריאל שם סי"ד ובהע' כח.

44. שו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קמג. וראה בהרחבה קובץ בית אהרן וישראל גל' סב ע' פא
ואילך. וש"נ.

45. ראה שו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' ריח וסי' רכג. פסקי תשובות סי' תרעג הע' 32. לוח
יומי הלכה למעשה שם ע' ח ובהע' 10.

46. כיון שאסור ליהנות לאורו - ראה שו"ת יביע אומר ח"ג יו"ד סי' יט. שו"ת משנת יוסף
ח"א סי' כז. שו"ת שבט הלוי ח"א סי' קפד. אבל מאידך רבים המקלים - ראה שו"ת מהר"ש
ענגיל ח"ב סי' ד. שו"ת לבושי מרדכי מהדורת סי' נג. שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' מב. שו"ת
אור לציון ח"א פ"ב ה"ז.

47. טרשו"ע סי' תרעג ס"א.

48. משנה ברורה שם סק"ב, ע"פ הרשב"א שבת כז, ב ד"ה מתני', שאין לך פתילה שמושכת
השמן ושהאור דולק בה יפה כמותה.

49. ראה קיצושו"ע סי' קלט ס"ד. וראה גם דרכי חיים ושלום סי' תתיד. וכך נהג כ"ק אדמו"ר.

50. ראה שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קנו.

51. ראה שו"ת רבבות אפרים ח"ו סי' שעא. שו"ת להורות נתן ח"ו סי' מה (ושם), שמוטב
לקחתם ולטבולם בשמן תחילה, כיון שאורם יפה. פסקי תשובות סי' תרעג אות ב ובהערות
שם.

מסיבה כלשהי אינו יכול לשורפם - ישליכם שלא בדרך ביזיון.⁶³

כד. אודות הדלקה בפתילות החדשות או הישנות - ראה להלן פ"ו ס"ד.

שימוש בכוסיות

כה. אין כל מניעה להשתמש בכוסיות שמניחים אותם בתוך גביעי החנוכייה ואין צורך ליצוק את השמן אל תוך גביעי החנוכייה עצמם.⁵²

עוד פרטים בענין הכנת החנוכייה להדלקה - ראה להלן פ"ו.

שיירי השמן והפתילות

כו. השמן הנותר בנרות בלילות החנוכה לאחר שדלקו כשיעור הראוי, שהוא חצי שעה לאחר צאת-הכוכבים - ניתן להשתמש בו עבור ההדלקה בלילות הבאים.⁵³

כז. השמן שנותר בנר ביום השמיני, באם לא דלק כשיעור וכבה לפני הזמן - אסור להשתמש בו תשמיש אחר,⁵⁴ כיון שהוקצה למצות נר חנוכה בלבד,⁵⁵ ואין להשליכו בדרך ביזיון, אלא ישרוף במדורה בפני עצמה את כל השמן הנותר מהנרות, ואם מסיבה כלשהי אינו יכול לשורפו - ישליכנו שלא בדרך ביזיון.⁵⁶

כח. אכן, גם בשמן שנותר לאחר שדלק כשיעור - מחמירים שלא להשתמש בו, מחשש שגם שמן זה מוקצה הוא למצוה, ולכן יש להתנות לכתחילה שאינו מקצה אלא את השמן הנצרך לו לקיום המצוה בלבד וכך יוכל להשתמש בשמן הנותר, ואם לא התנה - לא ישתמש בו אלא ישרפנו, כנ"ל.⁵⁷

כט. עם זאת, אין מניעה לשטוף את הכוסיות אף שנשאר בהם מעט שמן מרוח, כיון שאין בו שום קדושה.⁵⁸

ל. כל האמור הוא כמובן בשמן שכבר הונח בתוך הנר והשתמש בו למצוה,⁵⁹ אבל אין כל מניעה להשתמש בשמן שנותר בבקבוק, שאין בו קדושה כלל.⁶⁰

לא. הכוסיות ששימשו לנרות חנוכה, אין לזרוקן בדרך ביזיון, אלא יזרקם כשהם עטופים בשקית וכדו'.⁶¹

לב. גם הפתילות שהשתמשו בהם למצות הדלקת נר חנוכה⁶² - יש בהם קדושה כמו בשמן, ואין להשליכם בדרך ביזיון, אלא ישרפם במדורה בפני עצמה ואם

ג. מקום ההדלקה בבית

בפתח אחד החדרים

א. מנהגנו להדליק נר חנוכה בפתח אחד החדרים בבית, אך לא בפתח הבית ולא על אדן החלון.⁶⁴

ב. בעל-הבית מדליק את נרות החנוכה בפתח אחד החדרים בהם משתמשים בני הבית במהלך היום, ומוטב להדליק בפתח הסלון או המטבח, אך לא בפתח חדר השינה.⁶⁵

אבל הילדים, כדאי שידליקו את נר חנוכה שלהם בפתח חדרם הפרטי [באם הדבר מספיק בטיחות].⁶⁶

ג. אודות מקום ההדלקה לבחורי ישיבות ולבנות בפנימייה - ראה להלן פ"ח ס"ז-ו.

ד. אין מקפידים להדליק בפתח עם דלת דווקא.⁶⁷

ה. ניתן להדליק גם בפתח שאין בו מזוזה (וכגון שהוא פטור ממזוזה, או במקום שלא קבעו מזוזה לע"ע), והעיקר להדליק במקום בו יהיה פרסומי ניסא לבני הבית,⁶⁸ אלא שאז מניחים את החנוכייה בצד ימין של הפתח, כדלהלן ס"ח.

ו. מקום ההדלקה יהיה במקום שאין הרוח שולטת בו, ועלולה לכבות את הנרות.⁶⁹ ויש להקפיד על כך במיוחד בערב שבת.⁷⁰

מקום הנחתה בפתח

ז. מקום הדלקת נר חנוכה הוא משמאל הפתח, ממול המזוזה, כדי שיהיה מסובב במצוות.⁷¹

אך בדיעבד, אם הניחו בימין, דהיינו באותו צד שבו קבועה המזוזה - יצא.⁷²

ח. אם המזוזה היא משמאל הפתח [היינו שנראית⁷³

63. טור ובי"ש. וראה בהמצוין בפסקי תשובות שם הע' 105.
64. מנהגנו ע"פ הנהגת רבותינו נשיאינו בזה - ראה לקוטי שיחות ח"ה ע' 456 בהערה ד"ה הוספה לאחר זמן (והוא משיחת נר ה' דחנוכה תשל" - ראה תורת מנחם ח"ה ע' 426 ואילך).

65. ראה שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ מקץ תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 133), שכיון שמטרת ההדלקה היא לפרסומי ניסא ובכל זמן שבני ביתו נעורים וכו', הרי ההדלקה בחדר השינה היא תרתי דסתרי. ושם, שאינו סותר להוראה דלהלן בפנים להדליק בפתח חדר השינה של הילדים, שאין זה בגדר של "חדר שינה" בלבד, שכן הילדים עושים בו כל ענייניהם גם במשך היום. ע"ש [ולכאורה ה"ה לבחורי ישיבה ובנות בפנימייה, כדלהלן בפנים פ"ח ס"ז-ו].

ויל"ע אודות מי שאין לו מקום אחר להדליק, אם יכול להדליק גם בפתח חדר השינה, דלכאורה יש מקום לומר שדברי כ"ק אדמו"ר נאמרו רק לכתחילה והיכא דאפשר.

66. ראה לעיל פ"א ס"ב ואילך ובהערות שם.

67. אף שלפי דעת הרמב"ם פתח שאין בו דלת פטור ממזוזה, אך לא קיי"ל הכי בשו"ע יו"ד סי' רפ"ט וקובעים מזוזה בפתח כזה (וראה ש"ך על אתר). ולכן אין נפק"מ בזה. וכך נהג כ"ק אדמו"ר - ראה ספר המפתחות לשיחות קודש (ועליגסון) ע' 317. בקודש פנימה ע' 65.

68. ראה לוח יומי הלכה למעשה ע' כ הע' 52. וש"נ.

69. משנ"ב סי' תרפ סק"א

70. שו"ע סי' תרפ ס"א. משנ"ב שם.

71. שו"ע סי' תרעא ס"ז.

72. משנ"ב שם סק"ג.

73. כיון שבאמת הוא ימין לפתח החדר שלתוכו נפתחת הדלת (ראה אגרות קודש ח"ד ע' 52.

52. ראה נטעי גבריאל פכ"א סי"א ובהע' יא. פסקי תשובות שם אות יב ובהערות שם. וש"נ.

53. טור ס"ט תרעז. משנ"ב שם סק"ז.

54. שו"ע סי' תרעז ס"ד.

55. וראה פמ"ג שם משב"ז סק"ד. הנהגת חכמת שלמה שם. שו"ת שורג המאיר ח"ה סי' קיח אות ב אם מותר להשתמש בו לנר מצוה אחר כגון לנר שבת או נרות ביהכ"נ וכיו"ב.

56. בשו"ע שם ששורפו ועושה לו מדורה בפני עצמו, אמנם עיקר האיסור שאין להשליכו בדרך ביזיון, אלא שהמנהג הוא לשורפו, כמבואר בשדי תמד מערכת חנוכה סק"ט בשם כמה פוסקים, אבל מעיקר הדין יכול להשליכו שלא בדרך ביזיון, היינו שיעטפנו וכיו"ב, וכך יכול לעשות כשמאיוז סיבה אינו יכול לשורפו.

57. שו"ע סי' תרעז ס"ד ובמשנ"ב שם סק"ה.

ואין אפשרות להשתמש בשמן לשנה הבאה, מחשש תקלה, שמה ישתמש בו לדבר אחר - משנ"ב שם סק"ט.

58. ראה פסקי תשובות סי' תרעז אות יב.

59. אבל אם הניחו בנר ולא השתמש בו לבסוף - אין בו קדושה, דהומנה לאו מילתא היא, כמבואר במשנ"ב סי' רעג סק"א.

60. ביה"ל סי' תרעז ד"ה הצריך.

61. פסקי תשובות שם.

62. וראה לעיל הע' 59.

בהפסק משהו ביניהן לרצפה), ואין צריך להגביהן שלשה טפחים מעל הקרקע.⁸⁶

טז. במקום שיש חשש בטיחותי, וכגון שחוששים שהילדים ישחקו עם החנוכייה וכדו', ניתן מלכתחילה להניחה במקום גבוה יותר מעשרה טפחים.⁸⁷

רווח בין החנוכייה

יז. כאשר מניחים כמה חנוכייה אחת ליד השנייה, יזהר שיהיה רווח ביניהם, בכדי שיהיה ניכר כמה נרות מדליקים באותו לילה, ולא ייראו כולם כחנוכייה אחת.⁸⁸

הזאת החנוכייה לאחר ההדלקה

יח. לאחר הדלקת החנוכייה אין להעבירה לחדר אחר בטרם עברה חצי שעה מההדלקה, ובאם העביר את החנוכייה בתוך שיעור זמן זה - יכבה את הנרות ויחזור וידליקם במקום הקבוע אך לא יברך שוב.⁸⁹

יט. אכן, אם מעביר את החנוכייה למקום אחר באותו החדר, כגון חולה שמדליק את החנוכייה על מיטתו ואחר כך מעבירים אותה למקומה בפתח החדר - הדבר מותר, אבל אם לא יכול להדליקה ולהשאירה באותו החדר - לא ידליק בעצמו אלא אחר ידליק עבורו ויוציאו ידי חובה.⁹⁰

כ. אם סיבת ההזזה היא משום שחושב שהחנוכייה נמצאת במקום שאינו בטיחותי - יכול להעבירה למקום אחר אף בתוך החצי שעה, ועדיף שיעבירנה למקום אחר באותו החדר. ומכל מקום, החכם עיניו בראשו להניחה לכתחילה במקום בטיחותי שלא יצטרך להזיזה.⁹¹

ד.

זמן ההדלקה

תחילת זמן ההדלקה

א. מנהגנו להדליק את הנרות עם תחילת זמן ההדלקה

כשמאל הפתח, מצד מנהגנו לקובעה לפי "היכר ציר"⁷⁴ - מניח את החנוכייה מימין הפתח, ממול המזוזה.

ט. באם אין כלל מזוזה בפתח זה - מניח את החנוכייה מימין הפתח.⁷⁵

י. למנהגנו, מניחים את החנוכייה על כסא וכיו"ב⁷⁶ בחלל הפתח עצמו ולא בחוץ, אלא צמוד למשקוף השמאל.⁷⁷

יא. לא מדייקים שהנחת החנוכייה בתוך הפתח תהיה מצפון לדרום או ממזרח למערב.⁷⁸

יב. כ"ק אדמו"ר היה מניח את החנוכייה לרוחב הפתח.⁷⁹

יג. חנוכייה גדולה שהיא רחבה יותר מעובי המשקוף, הנה אם מעמיד כסא וכיו"ב סמוך לחלל הפתח ומניח עליו את החנוכייה, הרי זה כמי שמוסיף על עובי הפתח - באמצעות הכסא, וכך גם בהנחה על הכסא נחשב שמניח בחלל עובי הפתח.⁸⁰

גובה החנוכייה

יד. יש להניח את החנוכייה באופן שגובה להבת הנר⁸¹ יהיה מעל לשלשה טפחים (כ-24 ס"מ) מהקרקע.⁸² ובדיעבד, גם אם הניחו למטה משלשה טפחים - יצא.⁸³

ולכתחילה לא תהיה הלהבה מעשרה טפחים (כ-80 ס"מ), ויש שכתבו שדי בכך שגובה בסיס הנרות יתחיל למטה מעשרה טפחים אף שהלהבה תהיה מעל עשרה טפחים.⁸⁴ ובדיעבד, אף אם החנוכייה כולה היתה למעלה מעשרה טפחים - יצא.⁸⁵

טו. חנוכייה הגבוהה מצד עצמן יותר מעשרה טפחים, ניתן להניחן מלכתחילה על גבי הקרקע (וראו שיהיה

תקלו. ובכ"מ), אלא שבפועל לעיני בני אדם יכול להיראות לעיתים כשמאלו של פתח החדר אליו משייכים את הפתח והמזוזה. ואכ"מ.

74. ראה ספר המנהגים ע' 81. אגרות קודש ח"ב ע' תטז. שם ע' תכד. שם ע' תלו. ח"ט ע' שכה ואילך. ובכ"מ. וראה בהרחבה אסיף מנהגים והנהגות לחסידי חב"ד, מעגל החיים, פכ"ו סי"ז ואילך. וש"נ.

75. שר"ע שם. וזאת גם כמדובר בפתח שמחויב במזוזה מן הדין, אלא שפועל אין שם מזוזה מסיבה כלשהי - ראה המובא בספר המאמרים תרל"א ח"א (הוצאת תשס"ה) ע' קה בהערה ד"ה שאם.

76. לענין גובה הכסא - ראה להלן בפנים סי"ד ואילך.

77. סידור אדה"ז, ממג"א שם סק"ד בשם מהרש"ל. ספר המנהגים ע' 70. וראה שער הכולל פמ"ו סק"א.

78. ספר המנהגים שם. וראה בירורי מנהגים - מועדים ע' 155 הע' 8.

79. בקודש פנימה ע' 23.

80. ראה בירורי מנהגים שם ע' 156 ע"פ דברי השער הכולל שם. אבל ראה בהכפר של הרבי, כסלו תשע"א, גל' 11 ע' 6 (פסקי הגה"ח הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה) שכתב ע"פ שער הכולל הנז' "חנוכייה גדולה, שהיא רחבה יותר מהמשקוף, צריכים להעמידה באופן שאמצע החנוכייה יהיה בחלל הפתח והחנוכייה תבלוט בשווה לשני הצדדים. אם אי-אפשר להניח ממש באמצע חלל הפתח, צריך שלפחות צד אחד של החנוכייה יהיה בעובי הפתח והצד השני יהיה בתוך חלל החדר", וצ"ע איפה נמצא כן בשער הכולל.

אכן ראה שם שכתב ש'הרחבת' עובי הפתח צריכה להיות לכיוון החדר שאילו הדלת נפתחת, שאילו שייכת המזוזה, כפי הביאור במנהגנו בקביעת המזוזה לפי "היכר ציר" (ראה בהמצוין לעיל הע' 74).

81. כ"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' סה אות ב דגם למטה משלשה טפחים הכוונה להלהבה ולא לבסיס הנר, ע"פ הפמ"ג סי' תרע"א משב"ו סק"ה (וע"ע בהמצוין בלוח יומי הלכה למעשה שם הע' 53).

82. שר"ע סי' תרע"א ס"ו.

83. פ"ח שם. משנ"ב שם סק"ו.

84. שו"ת מנחת יצחק שם. אבל בכף החיים שם משמע דביענין שהלהבה תהיה למטה מעשרה טפחים, לפי הפמ"ג דלעיל הע' 81.

85. שר"ע שם.

86. ראה שו"ת מנחת יצחק שם. וע"ע נטעי גבריאל פט"ז ס"ח ובהע' טז. לוח יומי הלכה למעשה שם ע' כא. וש"נ.

87. ועפ"י גם חנוכייה שאינם גבוהות ממצ"ע למעלה מעשרה טפחים, אך אם יניחום על כסא שגובהו שלשה טפחים גובה הלהבות יעמוד על יותר מעשרה טפחים - מוטב להניחן על הקרקע, ונכון להניחם ע"ג מגש וכדו' מפני הכבוד.

88. שבזמננו, שעיקר פרסום הנס הוא לבני הבית ניתן להקל בוה יותר - ראה לוח יומי הלכה למעשה שם.

89. לפי רמ"א שם סי"ז.

90. לפי שו"ע סי' תרעה ס"א ושערי תשובה שם סק"א.

וראה עוד להלן פ"י ס"ל ואילך.

91. שכן בשו"ע שם הפסול הוא בכך שהוא מדליקה בתוך הבית ומוציאה לחוץ, אבל אם מניחה באותו החדר - אין חשש. וראה בהמצוין בנטעי גבריאל, הל' חנוכה, פל"ה סי"א ובהערות שם. וראה ספר המנהגים ע' 70 ובהע' 15.

אכן, באם אשתו מדליקה עליו בביתו - יוצא ידי חובה ואין צריך שאחר ידליק עבורו, כדלהלן בפנים פ"ח סי"ז.

92. שכן טעם איסור ההזזה הוא כדי שלא יאמרו שלצרכו הוא מדליק, ושאי הכא שברור שמטלתלה לצורך - ראה ע"ז חמד משה סי' תרע"א. וראה ע"ז חמד משה סי' תרע"א. ובנדו"ד - ראה לוח יומי הלכה למעשה ע' כא.

מנהגנו להדליק את הנרות עם תחילת זמן ההדלקה - תיכף לאחר השקיעה ולפני צאת הכוכבים, בין תפילת מנחה לתפילת ערבית

- תיכף לאחר השקיעה⁹² [האמיתית⁹³] ולפני צאת- הכוכבים⁹⁴, בין תפילת מנחה לתפילת ערבית⁹⁵.

ב. אם לא הדליק עד צאת-הכוכבים, כיון שהגיע זמן תפילת ערבית - יתפלל ערבית תחילה ואחר כך ידליק⁹⁶. ובאם יש לו מנין קבוע מאוחר יותר וכעת אין לו מנין - ידליק תחילה ואחר כך יתפלל⁹⁷.

הדלקה מאוחרת

ג. אם לא הדליק בזמן - יזהר לכתחילה להדליק עד חצות הלילה, ואף אם בני ביתו אינם נעורים יברך על הדלקה זו.

אם לא הספיק להדליק לפני חצות - יכול להדליק עד עלות-השחר⁹⁸, אך עליו להעיר שניים (ואם אין

שנים - לפחות אחד) מבני הבית ואז יוכל להדליק בברכה, או שידליק לבדו בלא ברכה⁹⁹.

ד. המתגורר לבדו והתאחר ולא הדליק עד לאחר חצות, כיון שאין לו בני בית שיכול להקיצם - יכול להדליק בברכה אף לאחר חצות¹⁰⁰.

הדלקה מוקדמת

ה. נחלקו הפוסקים אם ניתן להדליק נר חנוכה החל מפלג-המנחה [היינו שעה ורבע זמניות קודם השקיעה] ואילך, קודם השקיעה¹⁰¹. ולכן, יש לאדם להשתדל שלא יגיע למצב שמדליק בפלג-המנחה אלא בלילה. ואף אם יוכל להדליק רק לאחר חצות הלילה - יש להדליק אז ולא בפלג-המנחה¹⁰², ובלבד שיהיו בני ביתו נעורים אז, אבל אם יודע שאחר חצות לא יהיו בני ביתו נעורים (אפילו לא אחד מהם), וכן במקרה שלא יוכל להדליק עד עלות-השחר - מוטב שידליק בפלג-המנחה¹⁰³.

ו. אם נאלץ להדליק בפלג-המנחה, לדעת פוסקים רבים אינו יכול לברך על הדלקתו (מלבד בערב שבת,

92. לוח כולל חב"ד. קובץ ליובאוויטש ע' 185. ולהעיר גם מסידור אדה"ז סדר הכנסת שבת שצ"ן לדברי הפר"ח סי' תערב סק"א שכתב כן. וראה בהרחבה קובץ הערות התמימים ואנ"ש דישבת תות"ל קרית גת גל' כג ע' קג. קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גל' תשלג ע' 127. ובכ"מ.

93. כשיטת אדה"ז בסידור סדר הכנסת שבת, שהיא מאוחרת במספר דקות מהשקיעה הנראית (זמן השקיעה המופיע בלוחות), אם כי למעשה לא ראינו שמקפידים בזה (וגם לא ראינו דיוק זה במפורש בכתבי רבותינו נשיאינו), ובאמת אם הדליק בשקיעה הנראית אין לחוש.

94. ראה המובא בנטעי גבריאל פ"ג ס"ב ובהע' ח.
95. אגרות קודש ח"ד ע' קפד. ספר המנהגים ע' 70. וראה הדעות בזה בטושו"ע סי' תערב ס"א. משנ"ב שם סק"א.

וראה שיחת כ"ק אדמו"ר מוצאי ש"פ וישב תשל"ט (שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 459) שאחד הטעמים להדלקת נרות החנוכה לפני צאת-הכוכבים זהו כדי לדמותם לנרות המקדש שהודלקו גם כן לפני צאת-הכוכבים. וראה גם בליובאוויטש וחייליה ע' 51 מהנהגת כ"ק אדמו"ר הרש"ב, ולהעיר מהמובא שם שהנהגת הבחורים בליובאוויטש הייתה להדליק לאחר תפילת ערבית.

96. שערי תשובה שם סק"א. משנ"ב שם סק"א. מענה כ"ק אדמו"ר שהובא בשלחן מנחם אר"ח סו"ס צ (ח"ג ע' רסו). להעיר מאגרות קודש ח"ל ע' כד. הכפר של הרבי גל' 11 ע' 6 ובהע' 9. לוח יומי הלכה למעשה שם. ועוד.

97. שו"ת שאגת אריה סי' כב. שו"ת תשובות והנהגות ח"ב סי' שלח. פסקי תשובות סי' תערב סק"ג ובהערה שם. הכפר של הרבי שם. וע"ע בהרחבה בירורי מנהגים - מועדים ע' 162 ואילך.

98. וראה נטעי גבריאל, הל' חנוכה, פ"ג סי"ט ובהערות שם, דהיינו חצי שעה קודם עלות-השחר, כדי שהנר ידלק בלילה ולא לאחר עלות-השחר. אבל ראה להלן פ"ח הע' 24.

99. ראה שו"ע סי' תערב ס"א. מג"א שם סק"ו בשם מהרש"ל והגהות מיימוניות. וראה גם כף החיים שם סק"ו. וכן פסקו רוב הפוסקים, דלא כחמד משה שם סק"ג (הביאו בשער הציון שם סק"ז). וע"ע בהמצוין בלוח יומי הלכה למעשה שם ע' טז ובהע' 36.
100. חמד משה שם. לוח יומי הלכה למעשה שם. ויש להאריך בזה, ואכ"מ.
101. ראה בהמובא להלן הע' 104.
102. שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' סו.
103. ראה פסקי תשובות סי' תערב אות ב במוסגר. וראה להלן פ"ח סי"ח ואילך לענין הנמצא בדרכים וכדו'.

כדלהלן פ"ב ס"ז, שאז אי אפשר בענין אחר¹⁰⁴, וכמובן שעליו להכין שמן בנר בכמות כזו שידלק עד חצי שעה לאחר צאת-הכוכבים¹⁰⁵.

ז. בכל אופן, אין להדליק קודם פלג-המנחה, ואם הדליק אז בטעות - לא יצא ידי חובתו, ועליו להדליק ולברך שוב כשיגיע זמן ההדלקה¹⁰⁶.

זמן ההדלקה ליוצאים ל'מבצע חנוכה' - ראה להלן פ"א סל"ה ואילך.

הדלקת בני הבית יחד

ח. לכתחילה יש להדליק את הנרות במעמד כל בני הבית יחד, כדי לפרסם את הנס¹⁰⁷, ויאזינו לברכות ויענו אמן, כדלהלן פ"ו ס"ב ואילך¹⁰⁸.

ט. מסיבה זו, ראוי ונכון לבעל-הבית להקפיד לסיים את עבודתו מוקדם ולהגיע לביתו להדליק את הנרות בשקיעת-החמה בנוכחות כל בני הבית.

אולם מי שאינו יכול לעשות כן - אין איסור בדבר, וידליק את הנרות מאוחר יותר בנוכחות בני הבית¹⁰⁹. ובני ביתו היוצאים ידי חובה בהדלקתו יכולים בינתיים לאכול ולעשות מלאכה¹¹⁰.

י. כמו כן, מאחר שלכתחילה יש להדליק את הנרות

בנוכחות כל בני הבית, הן הבנים והן הבנות, לכן גם על כל בני הבית להיות נוכחים בשעת ההדלקה בשקיעת-החמה, ומסיבה זו, גם על האשה להשתדל לחזור מוקדם מעבודתה¹¹¹.

אכן, באם מאיזו סיבה שהיא בני הבית אינם נמצאים בתחילת זמן ההדלקה - ימתין עם ההדלקה מעט עד בואם וידליק כשכולם מקובצים יחד¹¹². ומכל מקום, גם אם לא נכחו הנשים והבנות בשעת ההדלקה - יצאו ידי חובה בהדלקת האב והבעל¹¹³.

יא. בחור שמגיע מאוחר לביתו - אין צריכים להמתין לו בשביל ההדלקה, אלא ידליק בעצמו בבואו ומשפחתו ידליקו בזמן. אך נערה שאינה יכולה להגיע לביתה בזמן ההדלקה, כיון שיוצאת בהדלקת אביה, מוטב שימתין לה בשעת הצורך עד שתגיע ותהיה נוכחת בהדלקה של אביה (וראה בהערה)¹¹⁴.

ה.

איסורים קודם ההדלקה

איסור אכילה

א. החל מחצי שעה לפני תחילת זמן הדלקת הנרות, דהיינו חצי שעה קודם שקיעת-החמה¹¹⁵, אין אוכלים פת או מיני מזונות בשיעור של 'סעודת קבע'¹¹⁶, שהוא 'כביצה' (מעל 56 סמ"ק), אבל בפחות משיעור זה, וכן פירות וירקות או בשר ודגים וכיו"ב וכן שתיה (שאינה משכרת), אפילו הרבה - מותר¹¹⁷.

ב. הנשים, אף ש(בדרך כלל) אינן מדליקות בפועל את נרות החנוכה¹¹⁸, נהגו להחמיר שלא יאכלו 'סעודת קבע' בחצי שעה שקודם ההדלקה, אכן במקום צורך קצת יש להקל¹¹⁹.

111. ראה קובץ מבית לוי ח"י ע' ג (ושם הע' יא, שבל"ט היה המנהג שהאשה הולכת בזמן והבעל ממתין לה עם ההדלקה). פסקי תשובות שם הע' 52.

112. כיון שלאלו המדליקים בפנים עיקר המצוה היא פרסום הנס לבני הבית וזה עדיף על הדלקה בזמן שמצד ורזיון מקדימין - ראה שו"ת רבבות אפרים ח"ה ס' תלג. שו"ת משנה הלכות ח"א ס' י"א תקלב. וראה עוד בהמקום בפסקי תשובות שם.

113. ראה בהמובא לעיל פ"א הע' 11.

114. ראה שו"ת רבבות אפרים שם, ע"פ המבואר לעיל הע' 112. ויש להוסיף, שכן יש דעות שאדם שיוצא ידי חובתו בהדלקת אחרים ואינו נוכח בזמן ההדלקה צריך לברך בעצמו "שעשה נסים" ו"שהחיינו", וכיון שיש חולקים, הנה כדי לצאת מידי ספק ברכות, לכן חשוב שתהיה נוכחת בשעת ההדלקה (ראה בהמקום לעיל פ"א הע' 11). ולכן טוב יעשה אביה שיאחר הדלקתו באותו ערב.

אכן, אם הבת נמצאת במקום מרוחק ותגיע לביתה רק לאחר חצות או שבהגיעה גם לא יוכלו להתקבץ כל בני הבית יחד, אזי באם אפשר תצא ידי חובה בהדלקה שהדליק עליה שם, ובני ביתה ידליקו בזמן ולא יאחרו ההדלקה כ"כ, ובאם נמצאת בדרך או במקום שאין מדליקים בו נרות חנוכה - תצא בהדלקת אביה אף שלא תהא נוכחת בשעת ההדלקה. וראה עוד בזה בקובץ אור ישראל שם.

115. שהוא זמן ההדלקה למנהגנו, כנ"ל בפנים פ"ד ס"א. וש"נ.

116. ראה מג"א ס' תערב סק"ה (ושם הוא בשם מנהגים טיראנו והלשון הוא "טוב להדליק קודם אכילה" כו'). מחצית השקל שם. משנ"ב שם סק"י ושע"צ שם סק"ד.

117. ראה שו"ת ס' רלב ס"ג. משנ"ב שם סק"ה. וראה גם הגהה מכת"ל לשר"ע אדה"ז ס' תלא ס"ה (הובאה במהדורה החדשה שם ציון ס', ודלא כמבואר במ"מ וציונים שם). וראה גם ס' רפ"ו ס"ד. ס' תע ס"ז. ס' תפט ס"ז.

118. ראה לעיל בפנים פ"א ס"ה ואילך ובהערות שם. וש"נ.

119. לפי מג"א המובא לעיל הע' 116, שמשמע מלשוננו שמבלי הבט על החיוב מעיקר הדין יש ענין שלא לאכול קודם ההדלקה, ולפי"ג גם נשים היוצאות ידי חובה בהדלקת הבעל או האב יש ענין שלא יאכלו, ומכל מקום נראה שאינו בדרך חיוב, שמעיקר הדין יוצאות בהדלקת הבעל או האב. וראה גם נטעי גבריאל, הל' חנוכה, פ"ד ס"ג, משו"ת בצל החכמה ח"ד ס' נח. וראה עוד בהערות שם. וכ"ה בהליכות שלמה פט"ז ס"ג. וראה עוד המובא בלוח יומי הלכה למעשה, חנוכה תשפ"ב, ע' ד' הע' 33. וש"נ.

104. הנה האפשרות להדליק פלג המנחה בשעת הדחק, היא דעת מהר"י אבוהב שהביא הב"י, ואף שהובאה בשו"ע ס' תערב ס"א, הרי הובאה כדעת יחיד, כנגד ראשונים הסבורים שאין להקדים ההדלקה. ואף שהביאו בשו"ע כ"ש מי שאומר, הרי כאמור הוא דעת יחיד, וחיישין לספק ברכות. ומה שהביא המשנ"ב בשער הציון סק"ה מהחיד"א בברכי יוסף שיכול לברך כיון דהעיקר כה"ש מי שאומר - כבר העירו שהחיד"א עצמו חזר בו בספרו כסא רחמים עמ"ס סופרים פ"כ ופסק דהלכה שאין מקדימים ההדלקה קודם השקיעה וכפי אשר הביא השו"ע בסתם. ואף שבשעת דחק יכול להדליק מפלג המנחה ולסמוך על דעת המהרי"א אבוהב - אין לו לברך על הדלקה זו. וכן פסק בכף החיים ס' תערב סק"י ובשו"ת שבט הלו ח"ג ס' פא. וע"ע נטעי גבריאל הל' חנוכה פ"ג ס"יא והע' כג.

אבל להעיר מאגרות קודש ח"י ע' רחב כתב כ"ק אדמו"ר: "במענה על מכתבו בהנוגע להדלקת נר חנוכה, שלדעת המפרשים 'משמשקע החמה' היינו בצאת-הכוכבים [ראה מג"א שם סק"א], אך אפשר להדליק קודם לזה, כיון שהדלקה עושה מצוה [ונמצא שהדליק קודם הזמן] - הנה צורך הוא אם היה כמה זמן לפני זה, וכמו קודם פלג-המנחה, משא"כ כשמדליקין לפי ערך זמן ההדלקה עבר שבת, שאפילו לדעה הנ"ל יוצאים בזה [כמבואר בשו"ע ורמ"א ס' תרעט ובמג"א שם סק"ב]. עכ"ה"ק. הרי שכל עוד מדליקים מפלג-המנחה ואילך חשיב שפיר הדלקה בזמנה ויוצאים בה י"ח. וכן משמע גם בפמ"ג שמציין שם בשו"ת א"א ס' תערב סק"א. וע"ש [וראה גם בשו"ת שבט הלו ח"ג שם שהבין כן בשיטת הפמ"ג ובמה שנתקשה בדבריו]. מאידך, ראה שיחת ש"פ מקץ תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"ב ע' 961 ואילך). שכל עניינו של נר חנוכה הוא בלילה, והרי גם בשו"ע שהביא דעה זו הדגיש שמדובר במי שלא יוכל להדליק בלילה, ואין דנין אפשר משאי אפשר, ולכן כתבנו שולחנתחילה יש לעשות כל טעדיק להדליק בלילה [כל עוד בני ביתו נעורים]. אך גם מי שלא יוכל בשום אופן להדליק בלילה ונאלץ להדליק מפלג המנחה, עדיין לא יצאנו מספק ברכות ולכן ידליק בלא ברכה.

105. כדלהלן פ"ו ס"ב לגבי הדלקה בשקיעה, וכ"ש בנדו"ד.

106. בשו"ת שו"ע ונו"כ ס' תערב ס"א.

107. ראה מג"א ס' תערב סק"ה. קיצושו"ע ס' קלט ס"ו.

וכיון שהמעלה זה פרסום הנס לבני ביתו, משמע שיש ענין גם שבני הגדולים יהיו נוכחים בשעת ההדלקה אף שהם חייבים להדליק בפני עצמם, שהם בכלל בני ביתו (אף שאינו חובה ואו"צ להתמתין להם, כדלהלן בפנים ס"יא). וכ"כ בבן איש חי פ' וישב הל' חנוכה ס"א: "ויעמדו אשתו ובניו בשעת הברכה ובשעת הדלקת כל הנרות". וע"ע שו"ת בנין שלום - מועדים ס' מב.

108. וכן העיר בדבר מעלה נוספת זו (מלבד פרסום הנס, כנ"ל בפנים ובהערה הקודמת) בשו"ת התעוררות תשובה ח"ד הגהות לשו"ע על אתר. וראה גם קובץ אור ישראל גל' כב ע' קיד.

109. והיינו, שאין בזה איסור מן הדין, רק מצד פרסומי ניסא, כנ"ל בפנים.

ואף שיש לדון מצד איסור עשיית מלאכה קודם ההדלקה המובא להלן פ"ו ס"ה ואילך - אין לחוש, שכן בההדלקה היא בחוץ, אזי הדין הוא שמשגיגע זמן ההדלקה, גם אם התחיל בהיחור הייב להפסיק. אולם בזמננו, שמדליקים בפנים - הדין הוא כמובא בהל' ספירת העומר שאין צורך להפסיק אלא שראוי להחמיר בדבר לכתחילה - ראה מאי חנוכה פ"ד אות ב. נטעי גבריאל שם פ"ה ס"ג. וראה גם לוח יומי הלכה למעשה שם ע' יב הע' 28 וע' כ. וראה שו"ת תשובות ובהגות ח"ו ס' קנב, שאף שבמקרים מסוימים המתאחר בעבודתו - יכול להדליק בזמן במקום עבודתו, אם זהו גם מקום אכילתו, אלא שהמנהג למעשה הוא שמדליק רק כשמגיע לביתו. וע"ע פסקי תשובות ס' תערב הע' 35.

110. שגם אם נאמר שחל עליהם איסור זה, מ"מ מקילים בו במקום צורך קצת, וודאי במצב המתואר בפנים, כדלהלן פ"ב ס"ב.

ג. היוצאים ל'מבצע חנוכה' מבעוד יום ומתעכבים מספר שעות קודם שידליקו בעצמם, יש להם להיזהר שלא לאכול אלא בשיעורים האמורים לעיל, אך במקום צורך גדול יכולים להקל¹²⁰. כמו כן יכולים להעמיד 'שומר', כדלהלן סי"א.

ד. אם התחיל לאכול 'סעודת קבע' בעוד היום גדול - יכול להמשיך גם בתוך חצי שעה שלפני השקיעה, אבל מיד בשקיעה צריך להפסיק ולהדליק את הנרות (אלא שאינו צריך לברך ברכה אחרונה, ויכול להדליק ולהמשיך באכילתו)¹²¹.

איסור מלאכה

ה. החל מחצי שעה קודם השקיעה אין להתעסק במסחר ובכל מלאכה שהדרך להימשך בה, ובאם התחיל בעוד היום גדול - יכול להמשיך גם בתוך החצי שעה שלפני השקיעה, אבל מיד בשקיעה צריך להפסיק ולהדליק את הנרות¹²².

ו. מסיבה זו, צריך להשתדל לחזור מוקדם מעבודתו בימי החנוכה באופן שיוכל להדליק את הנרות בזמן. אולם מי שאינו יכול לעשות כן - אין איסור בדבר וידליק את הנרות מאוחר יותר בנוכחות בני הבית¹²³.

ז. גם הנשים נכון להם להחמיר ולא לעשות מלאכה שהדרך להימשך בה בחצי שעה זו, אך עבודות הבית הפשוטות (כנקיון והכנת מאכלים וכיו"ב) יכולות לעשות, ובמקום צורך קצת יש להקל¹²⁴.

שינה קודם ההדלקה

ח. החל מחצי שעה קודם ההדלקה אין לישון אפילו שינת עראי¹²⁵.

ט. גם אם הולך לישון קודם החצי שעה שלפני זמן ההדלקה, יעמיד שומר או תזכורת בפלאפון וכיו"ב (כדלהלן בסעיף הבא), כדי שיתעורר ויוכל להדליק כשיגיע זמן ההדלקה¹²⁶.

י. גם הנשים נכון שלא ישנו בחצי שעה שקודם ההדלקה, ובמקום צורך קצת יכולות להקל¹²⁷.

שומר

יא. בכל האיסורים לעיל קודם ההדלקה, מאחר שסיבתם היא מחשש שמא ישכח להדליק, הרי שיוכל האדם לעשותם באם ממנה שומר (שאינו אוכל או

עושה מלאכה או ישן) שיזכרנו להדליק את הנרות בהגיע זמן ההדלקה¹²⁸, וגם תזכורת בפלאפון מועילה לענין זה¹²⁹.

לימוד קודם ההדלקה

יב. לימוד התורה לא נאסר בחצי שעה שקודם זמן ההדלקה, ורק משהגיע זמן ההדלקה אין ללמוד, שמא ימשך בלימודו וישכח להדליק¹³⁰.

יג. באם מתעכב בהדלקתו מסיבות שונות - אין ללמוד בעיון, שמא ימשך בלימודו וישכח להדליק [א"כ יעמיד שומר, כדלעיל], אבל לימוד הלכות פסוקות ללא עיון, ובפרט בהלכות חנוכה - מותר¹³¹.

יד. במקומות שיש שיעור קבוע הלומדים הלכות פסוקות וכיו"ב ללא פלפול, יכולים לקיים שיעור זה גם בימי החנוכה אף שעקב השיעור יצטרכו להדליק את הנרות לאחר מכן¹³².

1.

סדר ההדלקה

ההכנות להדלקה¹³³

א. **מבעוד יום** > נכון להכין את השמן והפתילות ולסדרם בחנוכייה מבעוד יום, כדי שבהגיע הזמן יהיו מוכנים להדלקה¹³⁴.

ב. **כמות השמן** > לפי מנהגו שמדליקים נרות בין מנחה למעריב (כדלעיל פ"ד ס"א) נותנים שמן בנר בשיעור כזה שהנרות ידלקו לפחות חמישים דקות¹³⁵, ויש

128. בש"ע אדה"י סי' תלא ס"א ובקו"א סק"ב משמע ששומר מועיל רק כאשר התעסקותו היא בדבר מצוה, אולם בנדר"ד ניתן להקל גם בדברי הרשות, שכן בס"י תלא מדובר לענין בדיקת חמץ החמורה, משא"כ כאן יש לדמותו לדין המובא בש"ע אדה"י סי' תפ"ט ס"ז לענין ספירת העומר. ע"ש, וראה גם נטעי גבריאל שם הע' ז.

אכן מדוברי אדה"י בס"י תפ"ט שם משמע שהשומר מהני רק בחצי שעה שקודם זמן ההדלקה, ומשמע שלא מהני לאחר שהגיע זמן ההדלקה, מאידך יש שכתבו לדמות לדין קריאת שמע ותפילה שהקילו להעמיד שומר גם לאחר שהגיע הזמן, כמבואר במשנ"ב סי' רלה סק"ח, וכ"ש לענין נרות חנוכה, והעיקר בזה הוא שלא ישכח להדליק אף שלפועל לא ידליק בתחילת זמנה (ראה מה שדנו בזה אחרונים, צוינו בפסקי תשובות לסי' תפ"ט שם אות יז. וראה גם מה שהסתפק בזה בלוח יומי הלכה למעשה שם ע' די הע' 31. וש"נ. ואכהמ"ל).

129. שכן אין צריך שיפסיקנו השומר בפועל מאכילתו או מלימודו, רק שיזכרנו, ולכן גם תזכורת בשעון או בפלאפון מועילה [אלא שיש לוודא שהסוללה טעונה, כפשוט]. וראה פסקי תשובות סי' רלה אות ח (ודלא כמו בבדיקת חמץ, שיש המדייקים שאין מועילה תזכורת בפלאפון כיון שצריך שהשומר יפסיקנו מלימודו - ראה שלחן מרדכי (להרב מרדכי בלינוב ע"ה, בני ברק תשע"ב) הל' פסח ח"א סי' ו).

130. מג"א סי' תערב סק"ה. משנ"ב שם סק"י. וראה בשעה"צ שם סק"ד שיש להקל בלימוד ואין לאוסרו החל מחצי שעה קודם השקיעה, אלא שלשיטתו נראה דעכ"פ יש להימנע מלימוד חצי שעה קודם צאת-הכוכבים. אכן ראה משנ"ב סי' רלה סק"ט, שאף שאסור ללמוד משהגיע זמן קריאת-שמע מותר ללמוד בחצי שעה שלפני צאת-הכוכבים ואף מצוה היא (ראה ברכות ד, ב). וראה גם ש"ע אדה"י סי' תלא קו"א סק"א ובהג"ה שם. ומשמע שאין להחמיר להימנע מלימוד חצי שעה קודם הזמן רק בבדיקת חמץ, ואין להקיש מזה להדלקת נר חנוכה ושאר מצוות. מאידך, יש מקום להבין מדבריו שלא חילק בין האיסורים, ולפ"ז גם בהדלקת נר חנוכה אין ללמוד החל מחצי שעה קודם זמן ההדלקה, וכדעת המתה"ש על המג"א שם. וראה נטעי גבריאל שם פ"ו ס"א ובהערות שם, וע"ש עוד פרטים בדין זה של לימוד קודם ההדלקה.

131. ראה נטעי גבריאל שם ס"ז ובהערה שם.

132. לפי ש"ע אדה"י סי' תלא ס"ט.

133. אודות צורת החנוכייה, דיני השמן והפתילות - ראה בהרחבה לעיל בפנים פ"ב. וש"נ.

134. ראה משנה ברורה סי' תערב סוסק"א (גבי המדליקים בצאת-הכוכבים, "דאם יעשה הכל אחר תפלת ערבית בודאי יש לחוש שיעבור עיקר זמן הדלקתו, והוא חצי שעה מדינא דגמ"י". ונראה דה"ה למנהגנו, אם נאמר דעיקר זמן ההדלקה לדין הוא בשקיעת-החמה, וכמבואר לעיל בפנים פ"ד ס"א).

135. ראה ספר המנהגים ע' 71. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"י ע' קג (שוו פשרה בין ה"דעות חלוקות בזמן ההדלקה אם הוא קודם תפלת ערבית או לאחריה, לכן מהדרין לעשות כשתי

להקפיד שעוד לפני ההדלקה יהיה מספיק שמן בחנוכייה לצורך זה¹³⁶.

ג. אם לאחר הברכה גילה שלא שם שמן בנרות או שהשמן שנתן בנר אינו מספיק שידלק חצי שעה, לא די בכך שיוסיף בו שמן כעת, אלא עליו לכבות את הנרות ואחר שיוסיף בהם שמן ידליקם שוב ללא ברכה¹³⁷.

אבל באם היה די שמן לחצי שעה אך לא לחמישים דקות - יכול להוסיף שמן מבלי לכבות את הנרות¹³⁸.

ד. הפתילות > נוהגים להדליק כל יום בפתילות חדשות. ויש המשתמשים בפתילות הישנות דוקא¹³⁹.

הנוהגים להשתמש בפתילות הישנות, יזהרו להשתמש עבור הנר הנוסף, שאותו מדליקים תחילה, בפתילה ישנה דוקא¹⁴⁰.

ה. אין חובה להכין את השמן והפתילות בעצמו, ולכן אין מניעה להדליק בכוסיות עם שמן ופתילות מוכנות להדלקה הנמכרים בחנויות¹⁴¹, והרוצה להכין את הנרות בעצמו מחמת חיוב המצוה, יראה שלא יבוא הדבר על חשבון הידור המצוה שבאופן ויפוי דליקת הנר, שהוא העיקר¹⁴².

ו. אין צורך להכין נר נוסף להדליק בו את הנרות מעבר לשמש, שכן למנהגנו, מדליקים את הנרות באמצעות

השמש עצמו ולאחר מכן מניחים אותו במקומו בחנוכייה¹⁴³.

אופן ההדלקה

ז. לכתחילה יש להדליק את הנרות במעמד כל בני הבית יחד, כדי לפרסם את הנס¹⁴⁴.

ח. הנשואים מדליקים נרות חנוכה בחגירת אבנט¹⁴⁵.

ט. אין לובשים בגדי שבת להדלקת הנרות¹⁴⁶.

סדר ההדלקה

י. הדלקת השמש והחזקתו > מדליקים תחילה את השמש ומחזיקים אותו ביד ימין¹⁴⁷, ואיטר יד יחזיקנו בשמאל¹⁴⁸.

יא. בעמידה > את הברכות מברכים בעמידה¹⁴⁹, אך בדיעבד, אם בירך בישיבה - יצא¹⁵⁰, וזקן או חולה שקשה לו לעמוד - יכול לברך לכתחילה בישיבה¹⁵¹.

יב. גם בני הבית היוצאים ידי חובה בהדלקה עומדים בשעת הברכה¹⁵².

יג. כוונה > קודם הברכה יכוון להוציא ידי חובה את בני ביתו היוצאים בהדלקתו ואף הם יכוונו לצאת ידי חובה בברכתו¹⁵³.

יד. מקום העמידה > בשעת אמירת הברכות עומד המדליק ממול החנוכייה קרוב יותר לצד שמאל שלה, כדי שיהיה סמוך לנר הנוסף, שאותו מדליק ראשונה (כדלהלן)¹⁵⁴.

טו. הברכות > בלילה הראשון מברכים לפני ההדלקה שלש ברכות, ובשאר הלילות מברכים שתי ברכות¹⁵⁵.

נוסח הברכות:

הברכה הראשונה - לפי נוסח אדמו"ר הזקן: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציונו להדליק נר חנוכה" (ולא "נר של חנוכה")¹⁵⁶.

הברכה השנייה: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה".

בלילה הראשון מברכים ברכה שלישית: "ברוך אתה

הדעות, היינו להדליק לאחר תפלת מנחה ובאופן שיהיה שמן בנרות כדי כל השיעור לאחר מעריב"י. וראה משנ"ב שם במוסגר ובסק"ה. וראה גם נטעי גבריאל, הל' חנוכה, פל"א הע"ג. גם אם איחר להדליק הנרות לאחר צאת-הכוכבים - צריך שידלקו הנרות 50 דקות (הלכות ומנהגי חב"ד ע' 108 הע' 103, ש"למעשה מדייקים בזה [=שהנרות ידלקו 50 דקות] בלא פלוג גם כשמדליקים לאחר צאת-הכוכבים, כגון במצוה שבת או כשמדליקים באיחור". וראה קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גל"ב (שנת תשל"ג) ע' 125 ואילך. וע"ע המצוין בלוח יומי הלכה למעשה, חנוכה תשפ"ב, ע' י"ב הע' 26). וראה לעיל פ"ד ס"ה לענין המדליק בפלג-המנחה, ולהלן פ"ב ס"ז לענין הדלקת נרות-חנוכה בערב שבת.

136. שבח המועדים הל' חנוכה פ"ז ס"ח לפי שו"ע ס"י תרעה ס"ב.
137. שו"ע ס"י תרעה ס"ב ובמשנ"ב סק"ח. וראה בהמצוין בנטעי גבריאל פל"א הע' יב.
138. כיון שאם דלקו הנרות משקיעת-החמה למשך חצי שעה יצא עכ"פ בדיעבד, שאינו דומה להמבואר בשו"ע שם בהיה לו שמן לפחות מחצי שעה שלא יצא ידי חובתו, שהרי יש שיטות שלכתחילה זמן ההדלקה הוא בשקיעת-החמה.

139. ספר המנהגים ע' 71, וס': "נהגו שהפתילות יהיו בכל יום חדשות, ויש אומרים דאין חוששין לזה. ואדרבה, הישנות נוחין יותר לדלוק. ולע"ע לא יכולתי לברר מנהג רבינו [כ"ק אדמו"ר הרי"צ] בזה". משמע שהמנהג הפשוט הוא ליקח בכל יום פתילות חדשות. וכן בפועל הדליק כ"ק אדמו"ר בכל יום בפתילות חדשות, ומפי השמועה שהיה זה בהוראת הרבנית חיה מושקא נ"ע למשמשים-בקודש, שהסבירה שהחדשות בוערות יותר טוב.

אך בהלכות ומנהגי חב"ד ע' 114 הע' 141 כתב: "זמה שהרבי נהג (עכ"פ בשנים האחרונות) להדליק בפתילות חדשות בכל יום - הנה עד שנת תשמ"ח הכינה את החנוכייה הרבנית או אחד מהמשמשים-בקודש בבית, ואח"כ - הר"ר שד"ב גאנזבורג, ולא ידוע אם קיבלו הוראות מהרבי על כך", ואכן בבקודש פנימה ע' 24 כותב בשם הר"ר שד"ב גאנזבורג: "הרבי כלל לא התעסק עם הפתילות אלא היו מכינים אותן עבורו, ולא הייתה בענין זה 'הנהגה'".

מאידך, בשיחת ש"פ וישב תשט"ז (תורת מנחם חט"ו ע' 303) אמר כ"ק אדמו"ר שכ"ק אדמו"ר הרי"צ לא נהג כך, אלא היה משתמש בפתילות הישנות. ע"ש [וכנראה היה זה לאחר שבייר הדבר, שכן דברי כ"ק אדמו"ר שבס' המנהגים נעתיק מרשימת המנהגים שבסוף קונטרס ברוך שעשה נסים שיל"ב בשנת תשי"א, ואילו השיחה הג"ל נאמרה, כאמור, בתשט"ז]. אלא שמשום מה בספר המנהגים נשארו הדברים כפי שהודפסו בתשי"א. וראה הלכות ומנהגי חב"ד שם.

140. ספר המנהגים שם הע' 21 ממשמרת שלום.
141. וראה לעיל פ"ב סט"ו ואילך אודות סוג השמן והפתילות.

142. ראה המובא בנטעי גבריאל הל' חנוכה פ"ט ס"ד ובהע' ח לפי מקור חיים ס"י תערב בדבר המעלה בהכנת הפתילות בעצמו. וראה גם פסקי תשובות ס"י תרע"ג הע' 11, שכן נהגו כמה צדיקים. ע"ש. ומ"מ מסכתר שאי"ז על חשבון ההידור באופן ויפוי דליקת הנר, ככפנים. ולהעיר שכ"ק אדמו"ר לא התעסק בעצמו בהכנת הפתילות אלא היו מכינים אותן עבורו (בקדש פנימה ע' 24).

ולהעיר שיש המהדרים שלא להשתמש בכוסיות כלל אלא להניח את השמן והפתילות בתוך גביעי החנוכה עצמם ללא הפסק, אך מעיקר הדין אין מניעה להשתמש בכוסיות, כמבואר לעיל בפנים פ"ב סכ"ה.

143. כמובא ברמ"א ס"י תרע"ג ס"א, ודלא כהנהגים להשתמש בנר נוסף ולהדליק בו גם את השמש. וכך משמע בספר המנהגים ע' 69, שאחד הטעמים לכך שהשמש למנהגנו הוא נר של שעה הוא כדי שיהיה נוח לטלטלו - היינו להדליק את הנרות באמצעותו.

144. ראה בהרחבה לעיל בפנים פ"ד ס"ח ואילך.
145. ספר המנהגים שם.

146. ספר המנהגים שם ובהע' 8 שם.

147. לפי שו"ע אדה"ז ס"י רו ס"ח. סדר ברכת הנהנין פ"ט ה"ד.

148. לפי שו"ע אדה"ז ס"י קפ"ג ס"ו. ס"י תרנ"ד ס"י"ד. וכ"כ בנר"ד בשו"ת שרגא המאיר ח"ז ס"י ט. דיני איטר פ"ב ס"ג.

149. לפי שו"ע אדה"ז ס"י ח ס"ג.

150. ראה נטעי גבריאל, הל' חנוכה, פכ"ד ס"א. וע"ע בהמובא בפסקי תשובות ס"י תרע"ג הע' 33.

151. ערוך השולחן ס"י ח סק"ג.

152. פסקי תשובות שם סוף אות ה, לפי משנ"ב ס"י תרצ"ג שעה"צ סק"א.

153. לפי שו"ע אדה"ז ס"י רי"ג ס"ד.

154. משנ"ב ס"י תרע"ג סק"א. ושם, כדי שלא יהיה מעביר על המצוות.

155. תוס' שו"ע ס"י תרע"ג ס"א-ב.

156. סידור אדה"ז. ספר המנהגים שם. וראה בהמצוין שם הע' 11. שער הכולל פמ"ו ס"ב. שיחת כ"ק אדמו"ר זאת חנוכה תשי"ג (תורת מנחם חט"ז ע' 262).

אחר כל נר שמדליק, יוודא שהאש נאחזת היטב ברוב הפתילה בטרם ימשיך בהדלקת הנר הבא

ה' אלוקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה¹⁵⁷.

טז. השומעים את הברכות מפי המברך ומתכוונים לצאת ידי חובתם - צריכים להאזין היטב לברכתו מתחילתה ועד סופה¹⁵⁸, ולא להפסיק בדיבור ולא לענות "ברוך הוא וברוך שמו"¹⁵⁹, ולענות "אמן" על הברכות¹⁶⁰.

וראה להלן סכ"ג עוד מדיני הברכות.

יז. ההדלקה < את ההדלקה עושים בעמידה¹⁶¹.

יח. מתחילים להדליק רק לאחר סיום אמירת כל הברכות¹⁶².

יט. בלילה הראשון מדליק נר אחד, ומכאן ואילך מוסיף והולך - בלילה השני מדליק שתי נרות, בלילה השלישי שלש נרות וכן הלאה, עד שבליילה האחרון מדליק שמונה נרות¹⁶³.

וראה להלן סכ"ט ואילך דין הטועה במספר הנרות.

כ. בלילה הראשון מדליק את הנר הימני, מהלילה השני ואילך מוסיף את שאר הנרות לשמאלו ומדליק משמאל לימין¹⁶⁴.

אכן, בדיעבד, אם הדליק מימין לשמאל - יצא¹⁶⁵.

וכן אם נזכר מיד לאחר שהתחיל בטעות להדליק מהנר הימני - ימשיך להדליק את שאר הנרות מימין לשמאל¹⁶⁶.

כא. אחר כל נר שמדליק, יודא שהאש נאחזת היטב ברוב הפתילה בטרם ימשיך בהדלקת הנר הבא¹⁶⁷.

כב. לאחר שסיים את הדלקת כל הנרות מתחיל באמירת נוסח "הנרות הללו"¹⁶⁸.

מדיני הברכות

כג. הפסק וטעות בברכות < אסור להפסיק בדיבור בין הברכות להדלקת הנרות¹⁶⁹ בשום ענין, אפילו לא לצורך ההדלקה, אלא אם כן לא יוכל להדליק את הנרות מבלי שידבר¹⁷⁰.

החיים שם סקל"ג. ביה"ל שם סוד"ה כדי להפנות. ובפרט שדעת הצמח צדק שכ"ה אף לכתחילה, כנ"ל בהערה הקודמת.

166. שכן אם יחזור להדליק משמאל לימין נמצא שעשה הסדר דלא כמאן (אף שבדיעבד הסדר אינו מעכב כלל ואיך שהדליק - יצא, כמ"ש בכף החיים שם), ודלא כהרוצים לומר (ראה הכפר של הרבי שם הע' 34) שכיון שעיקר הברכה היא על הנר החדש והיינו השמאלי יש לחזור ולהדליק נר זה ולהמשיך משמאל לימין, שכן מדברי האחרונים (ראה ערוך השולחן שם סק"א. שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' פג אות א ועוד) הנר הנוסף נחשב לעיקרי כיון שלפועל מברך עליו ראשונה וממילא יוצא בו לעיקר המצוה (ע"ש בדבריהם), אבל אם כבר הדליק נר אחר תחילה, כבר הדליק את הנר של עיקר המצוה, ויכול להמשיך לפי סדר של מימין לשמאל עכ"פ (ובפרט שצידד בהם הצמח צדק, כנ"ל בהערה הקודמת).

167. ביאור הלכה סי' תרעג ד"ה הדלקה בשם שו"ת מהר"י ברונא.

168. ספר המנהגים שם ובהע' 16 שם. שיחת כ"ק אדמו"ר זאת חנוכה תשל"ט (שיחות קודש תשל"ט חלק א ע' 612).

169. וה"ה לכאורה גם שאין להפסיק בברכות ההדלקה עצמן בין ברכה לחברתה, דכיון שברכת להדליק נר חנוכה היא ברכת המצוה אין להפסיק בינה למעשה המצוה כלל (וראה כע"ז בביה"ל סי' רחצ ד"ה אין מברכין, וע"ע תהלה לדוד סי' מז סק"ד).

170. לפי שו"ע אדה"ז סי' תלב ס"ו.

157. טושו"ע שם.

158. לפי שו"ע אדה"ז סי' ריג ס"ד. ובכ"מ.

159. לפי שו"ע אדה"ז סי' קכד ס"ח.

160. לפי שו"ע אדה"ז סי' ריג ס"ג-ד. ובכ"מ. ובדיעבד אף אם לא ענו אמן יצאו ידי חובה - ראה פמ"ג א"א סי' תרעה סק"ד.

161. ראה נטעי גבריאל שם. קובץ הערות התמימים ואנ"ש ארץ הקודש גל' א ע' 27.

162. סידור אדה"ז.

163. טושו"ע סי' תרעא ס"ב.

164. שו"ע סי' תרעו ס"ה. סידור אדה"ז. ספר המנהגים שם. ודלא כמ"ש בשו"ת צמח צדק א"ח סי' סו [במהדורה החדשה: סי' סז], שמדליקים מימין לשמאל (וכשיטת הלבוש שם ס"ה והט"ז שם סק"ו בוח). וראה שער הכולל פמ"ו ס"א.

165. שהסדר משמאל לימין אינו אלא למצוה מן המובחר - ראה שלחן גבוה סי' תרעו וכף

כד. באם הפסיק בדיבור, אם היה זה בענייני ההדלקה - אינו חוזר ומברך, אך אם דיבר שלא בענייני ההדלקה כלל - צריך לחזור ולברך¹⁷¹, ואינו חוזר אלא על ברכת "להדליק נר חנוכה" ולא על שאר הברכות¹⁷².

כה. לכתחילה אין להפסיק בדיבור עד סיום הדלקת הנרות, אך בדיעבד, אם הפסיק בדיבור באמצע ההדלקה, לאחר הדלקת הנר הראשון - אין צריך לחזור ולברך¹⁷³.

כו. התחיל להדליק ונזכר באמצע ההדלקה שעדיין לא בירך - יברך בשעה שנזכר וימשיך בהדלקה. ואם כבר גמר להדליק ואז נזכר - יברך רק את ברכת "שעשה ניסים" ולא את ברכת "להדליק נר חנוכה", ובליילה הראשון יברך גם "שהחיינו"¹⁷⁴.

כז. ברכת "שהחיינו" < המדליק את הנרות בבית-הכנסת בליילה הראשון (בברכה) או שהדליק (בברכה) עבור אחרים במבצעים, לא יחזור ויברך "שהחיינו" בהדלקה שבביתו, אלא אם כן מוציא ידי חובה גם את בני ביתו¹⁷⁵.

כח. אם לא הדליק נרות ביום הראשון, מברך "שהחיינו" בפעם הראשונה שמדליק¹⁷⁶. וכן מי ששכח לברך "שהחיינו" ביום הראשון או בפעם הראשונה - מברך ביום שנזכר בשעת ההדלקה¹⁷⁷.

שכחה וטעות במספר הנרות

כט. אדם שטעה והוסיף על מספר הנרות הנדרש לאותו הלילה, נחלקו האחרונים אם יצא ידי חובתו, ולכן יכבה את הנרות וידליק שוב כמספר הנכון, ללא ברכה¹⁷⁸.

ל. אדם שטעה והפחית ממספר הנרות הנדרש לאותו

הלילה - חייב להשלים ולהדליק את הנרות הנוספים הנדרשים ללילה זה, ואם כבר כבו הנרות - ידליק שוב כמספר הנרות הנדרש¹⁷⁹.

לא. אדם שאינו לו מספיק נרות כפי מספר הנרות שמדליקים באותו הלילה - ידליק נר אחד בלבד, כפי עיקר הדין ולא ידליק נרות נוספים שאינם כמספר הנרות שמדליקים באותו הלילה¹⁸⁰.

לב. אדם ששכח או עבר ולא הדליק נרות לילה אחד (והיינו שלא הדליק כלל בלילה זה עד עלות-השחר¹⁸¹) - אין לו אפשרות להשלים זאת בלילות הבאים וכדו'¹⁸². אולם בלילות הבאים מדליק כמו שאר בני אדם, היינו שאם שכח להדליק בלילה הראשון מדליק בלילה השני שני נרות ולא נר אחד וכן הלאה¹⁸³.

א. לאחר ההדלקה

שהייה ליד הנרות

א. לאחר ההדלקה נוהגים להתעכב ליד הנרות במשך כחצי שעה (מלבד בערב שבת¹⁸⁴)¹⁸⁵.

ב. בזמן ששוהים ליד הנרות יש "להקשיב למה שהנרות מספרים" (כידוע מאמר רבותינו נשיאנו¹⁸⁶), וכן ללמוד תורה על ידם [אך יש להיזהר שלא להשתמש באורן¹⁸⁷] ¹⁸⁸.

ג. אם צריך לאכול או לעשות איזה דבר באותה שעה -

179. שו"ת כתב סופר סי' קלה. ולדבריו באם כבו הנרות - מדליק שוב בברכה, אבל לדעת המשגיב שבהערה הבאה נראה שבדיעבד יצא ולכן בנדו"ד יחזור וידליק ללא ברכה, אכן בשו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' קטו כתב שאף לדעת המשגיב לא יצא בדיעבד וממילא צריך לברך.

180. שו"ת כתב סופר שם. משגיב סי' תרעא סק"ה.

181. שכן עד אז יכול להדליק - ראה בהרחבה לעיל בפנים פ"ד סי"ג. וש"נ.

182. שו"ע סי' תערב ס"ב.

183. רמ"א שם.

184. כדלהלן בפנים פ"ב סי"א. וש"נ.

185. ספר המנהגים ע' 71.

טעם השהייה למשך שיעור זמן זה הוא שיעור זמן שבו צריכים הנרות לדלוק מעיקר הדין, שהוא חצי שעה, שאז אין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד, ויש מצוה או לראותן ולשמוח בהן לפרסום הנס, וכמ"ש במקור חיים סי' תרעה ובשו"ת שב יעקב סי' כב ועוד. וזאת אף למנהגנו, שמדייקים ליתן שמן בנר באופן שידלקו חמישים דקות (ראה לעיל פ"ו סי"ב). אכן, בנטעי גבריאל פ"ל הע' א כתב שכ"ק אדמו"ר התעכב ליד הנרות למשך ארבעים וחמש דקות, ואולי אכן קשור למנהגו הנ"ל, והוא מצד הטעם שאם יכבה הנר במשך זמן זה, שיחזור וידליקנו (כדלהלן בפנים ס"ט). ולהעיר גם מהנהגת כ"ק אדמו"ר הרשב"י, שלאחר החצי שעה היה ממשיך לשבת ליד הנרות ולומד גמרא, וטעמו "כי חפץ שידלקו 50 מינוט (תורת מנחם - רשימת היומן ע' שכג). וכן הוא בשיחות קודש תשל"ה ח"א ע' 284 [אבל בספר השיחות תש"ו ע' 21 מובא שהיה הולך הביתה ללמוד גמרא לאחר החצי שעה].

ומכל זה נראה שצריך המנהג להישאר אצל הנרות מוטל בעיקר על המדליקם ולא על שאר בני הבית. וראה להלן בפנים סי' לענין איסור עשיית מלאכה לנשים בזמן שהנרות דולקים. 186. ספר השיחות תש"ו ע' 22. וראה מכתב כללי ערב ימי החנוכה תשמ"א (תורת מנחם - אגרות מלך ח"א ע' רגז). שיחת כ"ק אדמו"ר נר ב' דחנוכה תשמ"א (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 47).

187. כדלהלן בפנים ס"ה.

188. ראה שיחת כ"ק אדמו"ר ליל ב' דחנוכה וש"פ מקץ תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"ב ע' 599 וע' 618) לפי הנהגת כ"ק אדמו"ר הרשב"י. וכן כ"ק אדמו"ר היה לפעמים לומד ליד הנרות בתוך שיעור זמן ההדלקה - ראה בקודש פנימה ע' 23. ספר המפתחות לשיחות קודש (זעליגסות) ע' 317. אך להעיר מהנהגת כ"ק אדמו"ר הרשב"י כפי שהובאה ברישית היומן שם, שרק לאחר החצי שעה היה לומד גמרא ליד הנרות.

171. שם.

172. הכפר של הרבי שם.

173. לפי שו"ע אדה"ז שם ס"ו. וראה גם נטעי גבריאל פ"ד סי"ג ובהע' ז שם.

174. משגיב סי' תרעו סק"ד.

וע"ע באר היטב שם סק"ה ושערי תשובה שם סק"ה אם יכול להמשיך ולעסוק בתיקון הפתילות אחר ההדלקה ויחשב לו שעדיין עוסק בהדלקה ויוכל לברך גם "להדליק נר חנוכה".

175. שערי תשובה סי' תרעא סק"א. משגיב שם סקמ"ה.

וראה יומי הלכה למעשה ע' יב סוה"ע 24, שכמו כן, יכול לכוון בפירוש שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקה זו ואז יוכל לברך שוב "שהחיינו" בהדלקה בביתו. אבל ראה קצות השולחן הערות למעשה שער חנוכה ופורים ע' קמב, שלא מהני שיכוון שלא לצאת ידי חובתו. ויש להאריך בזה ואכ"מ.

176. ראה טושו"ע סי' תרעו ס"א.

177. טושו"ע שם. וראה נטעי גבריאל שם פכ"ה ובהע' א. וש"נ.

178. בהגהות חכמת שלמה לשו"ע סי' תרעא ס"ב ובשו"ת שלו האלף לך שלמה סי' שפ למד כן מנרות שבת, שאין איסור להוסיף עליהם, וה"ה בנר חנוכה, שאם הוסיף יצא.

אולם רבים מהאחרונים כתבו שלא יצא, כיון שמנין הנרות בנר חנוכה הוא להורות על הנס שנתחדש בכל יום, ולכן צריך להיות היכר במספר הנרות, ואם לא היה מספר הנרות הנכון לא יצא. ולכן כתבו למעשה יכבה את כל הנרות וידליק שוב מספר הנרות הנכון ללא ברכה - ראה שו"ת משנה שכיר ח"ב סי' קצט. שו"ת אהל משה ח"ב סי' סט וחס"ג סי' כא. שו"ת להורות נתן ח"ב סי' נא. ועוד.

ובשו"ת קנין תורה, אף שבח"ד סי' פ כתב להחמיר שלא יצא י"ח (ע"ש), בח"ו סי' מה נראה דהדר ביה וכתב שהיכר הנדרש במספר הנרות הוא לא לעיכובא, ולמעשה יצא ידי חובה במה שהדליק, ולכן די בכך שיכבה את הנר הנוסף. אולם צע"ג בהוכחתו, ובעיקר משיתם המג"א שמזכיר מוכח דס"ל דבעינן היכרא לעיכובא, ואכאמ"ל. ועיין לו עוד בח"ו סי' נא וח"ח סי' לו. וכן ראה שו"ת שרגא המאיר ח"ד סי' עג, שכתב להקל ע"פ החולקים על המג"א בזה, ולפ"ו אינו מועיל להאחוזים בשיתו, ואף הוא לא היקל בדבר אלא ביום הראשון, וע"ש טעמו. וע"ע שו"ת שבט הקהתי ח"א סי' רב וחס"ג סי' רח. פסקי תשובות סי' תרעא אות ב ובהערות שם. ואכאמ"ל.

יכול לעשות זאת ואינו חייב לשבת ליד הנרות ממש ודי שנמצא באותו החדר וסמוך הוא למקום הנרות.¹⁸⁹

ד. שהייה זו היא ממידת חסידות ואינה לעיכובא, ולכן מי שבאפשרותו להדליק בזמן אך לא יוכל לשהות ליד הנרות - מוטב שידליק בזמן וישהה על ידם מעט זמן מאשר ימתין עם הדלקתו עד לזמן שיוכל לשהות לידם חצי שעה¹⁹⁰.

שימוש בנרות

ה. אסור להשתמש באור נרות החנוכה לכל שימוש שהוא, בין שימוש של רשות ובין שימוש של מצוה, כגון להתפלל או ללמוד לאורן, ומסיבה זו נוהגים להדליק נר נוסף (שמש), שאם צריך להשתמש לאור הנרות ישתמש באורו¹⁹¹.

ו. עם זאת, איסור השימוש הוא רק בתשמיש של הנאה, ולכן באם אירעה הפסקת חשמל וכיו"ב ואין אור בבית והוא זקוק להשתמש לאור הנרות כדי שלא יכשל - הדבר מותר¹⁹².

ז. אין משתמשים בנר חנוכה גם לא להדליק בו נר חנוכה אחר¹⁹³.

ח. מעיקר הדין, לאחר שעבר שיעור זמן ההדלקה, שלמנהגנו הוא חמישים דקות, מותר להשתמש לאור הנרות, אך מחמירים שלא להשתמש לאורן אף לאחר מכן, אבל אין מחמירים שלא להדליק ממנו נר מצוה, כגון נר שבת או נר ביהכנ"ס וכיו"ב¹⁹⁴.

נר שכבה

ט. נר שכבה בתוך שיעור זמן דליקתו (ולמנהגנו - לפני שעברו חמישים דקות) - חוזר ומדליק אותו ללא ברכה, אבל לאחר זמן זה, באם כבה - אין צריך לשוב ולהדליקו¹⁹⁵.

עשיית מלאכה

י. נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה כל זמן שהנרות דולקים¹⁹⁶, והיינו כשיעור זמן ההדלקה, שלמנהגנו, כאמור, הוא חמישים דקות¹⁹⁷.

יא. מנהג זה שייך בנשים דוקא¹⁹⁸, אך יש שכתבו שלמנהגנו גם האנשים אין עושים מלאכה¹⁹⁹.

יב. בדבר סוג המלאכות שנמנעים מלעשותם בזמן זה - האיסור הוא על מלאכות כסריגה ותפירה, כיבוס וגיהוץ וכיו"ב, אבל מותרות בכל המלאכות המותרות ביום-טוב ובחול-המועד, ובכלל זה שאר מלאכות הבית כבישול ואפייה ונקיון וכיו"ב²⁰⁰.

יג. לאחר שיעור זמן הדלקת הנרות, דהיינו לאחר חמישים דקות, ניתן לעשות מלאכה אולם יזהר שלא יהיה כנגד הנרות²⁰¹.

הזאת החנוכיה

יד. אין להזיז את החנוכיה במשך שיעור זמן ההדלקה, שלמנהגנו הוא חמישים דקות²⁰², אבל לאחר שיעור זמן זה - יכול להזיזה אפילו אם הנרות דולקים²⁰³.

טו. באם נצרך לטלטלה מטעמי בטיחות - מותר לטלטלה גם בתוך הזמן²⁰⁴. אך לכתחילה ידליק במקום כזה שלא יצטרך לטלטלה אחר כך²⁰⁵.

כיבוי הנרות

טז. לאחר חמישים דקות, מעיקר הדין מותר לכבות את הנרות²⁰⁶, אלא שנוהגים בפועל להחמיר בזה (מלבד השמש, אותו ניתן לכבות לכתחילה)²⁰⁷.

אך אם צריך לצאת מהבית וכדו' - יכול לכבותם, ומוטב לכתחילה להתנות בשעת ההדלקה שהוא מקצה למצווה רק את השמן הדולק בשיעור זמן ההדלקה הנצרך²⁰⁸.

198. ראה לקוטי שיחות שם שמשמע להדיא שמנהג זה הוא במיוחד לנשים.

199. כמובא במשנ"ב סי' עתר סק"ג. וראה הלכות ומנהגי חב"ד ע' 109 הע' 104, שכך לכאורה משמעות הלשון בספר המנהגים שם: "עושים מלאכה", ולא "עושות". וראה בהשלמה לשר"ע אדה"ו סי' עתר סוס"ד (ממהר"ל). וראה ספר חסידים סי' קכא ובמפרשים שם. וראה גם לוח יומי הלכה למעשה שם ע' כג.

עם זאת, כתב בהלכות ומנהגי חב"ד שם שמהשלמה לשר"ע אדה"ו הנ"ל משמע שתלוי הדבר במנהג, וכיון שלא ידוע שנוהרו בזה רבותינו ואנ"ש בעצמם, דכן העיד הרה"ח רי"ל גרונו ע"ה, וגם בלוח כולל-חב"ד כתב זאת רק לנשים, ניתן לכל היותר לדייק שהרבי לא שלל מנהג זה (לאלה הרוצים להחמיר על עצמם), אבל לא שעשהו 'הוראה לרבים'.

200. בשר"ע לא נתפרשו המלאכות האסורות. וראה כף החיים סי' עתר סק"ח שהזכיר רק כיבוס ותפירה. וכ"ה ביתר פירוט בכ"ה ח"י פ' וישב אות כז. וראה גם בהמבוא בנטעי גבריאל פל"ח ס"א ובהע' ד (דהיינו בעיקר המלאכות החשובות השייכות לנשים). וכן בהלכות ומנהגי חב"ד ע' 109 הע' 104 העלה כמשמעות הכף החיים. והיינו משום שאיסור מלאכה זה אינו אלא להיכרא, שלא ישתמשו לאור הנרות (ראה ב"י שם) או כדי שלא להסיח דעתן מזכר הנס (לבוש שם סוס"א), ולכן ודאי מותרות במלאכות המותרות ביום טוב ובחול-המועד (וע"ד המבואר בשר"ע אדה"ו סו"ס רנא גבי מלאכה בערב שבת). ועד"ז כתב בלוח יומי הלכה למעשה ע' כג. ע"ש. אך להעיר מלקוטי שיחות חכ"ה ע' 512 "נהגו הנשים להוסיף בזה 'שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות' - חידושים הן בענין ותוכן דברות חנוכה הדולקות עד שאין להן שייכות לשום מלאכה".

201. ספר המנהגים שם. וראה עוד לעיל הע' 197.

202. ראה משנ"ב סי' תרעה סק"ו. וראה לעיל פ"ג סי"ח ואילך.

203. ספר המנהגים שם.

204. שכן איסור הטלטול הוא משום שמא יאמרו שהדליקה לצרכו ולא למצוה, וכשנכר הדבר שהזוהו היא מצד סיבה אין לחשוש - חמד משה סי' תרעה סק"ז. שעה"צ סי' תרעד סוסק"ד.

205. שערי תשובה סי' תרעה סק"א. וראה לעיל פ"ג סי"ב.

206. שו"ע סי' תערב ס"ב.

207. מג"א שם סק"ד בשם הב"ח.

208. משנ"ב שם סק"ז.

ולכאורה, אם צריך לצאת מביתו לאחר חצי שעה ולא יכול להשאיר את הנרות דולקים, אף שלמנהגנו מיליקים הנרות לחמישים דקות, נראה שיכול לעשות כן, דאי"ז לעיכובא אלא לחומרא. ומוטב שבמצב זה ידליק לכתחילה לאחר צאת-הכוכבים, שאז יש מקום לומר שדי שידלקו חצי שעה אף למנהגנו (ראה במקורות שצויינו לעיל פ"ו הע' 135).

189. נטעי גבריאל שם.

ונראה שאין מניעה לצאת מהחדר במקום הצורך ולחזור ובפרט אם יש אדם אחר שנשאר ליד הנרות.

190. ראה להלן בפנים פ"י סל"ז ובהערה שם.

191. שו"ע סי' תרעה ס"א. משנ"ב שם סק"ח.

192. פרי חדש ושערי תשובה שם סק"ג. שעה"צ שם סק"א.

193. רמ"א סי' תרעד ס"א ובמשנ"ב שם סק"ה.

194. מג"א סי' תערב סק"ד. א"ר שם סק"ב. משנ"ב שם סק"ח וסי' תרעד סק"ח. הכפר של הרבי שם.

195. ספר המנהגים שם.

196. שו"ע סי' עתר ס"א. לוח כולל חב"ד. וראה לקוטי שיחות חכ"ה ע' 512. מכתב כללי כ"ף כסלו תשמ"ו (תורת מנחם - אגרות מלך ח"א ע' ס).

197. ראה ספר המנהגים ע' 71 ובהע' 24 שם.

אכן הדעת נותנת לחלק בין המדליק בזמן, קודם צאת-הכוכבים, שאז שיעור זמנו הוא אכן חמישים דקות, לבין המדליק לאחר צאת-הכוכבים, שאז שיעור זמנו הוא חצי שעה (וראה לעיל בהמצויין בפ"ו הע' 135). וראה שמירת המועדים שם הע' 45. לוח יומי הלכה למעשה שם.

ה. מקום ההדלקה לנמצאים מחוץ לביתם

המתארחים לסעודה בלבד

- א. מקום הדלקת נר חנוכה הוא בבית שבו גר ואוכל בו את סעודותיו בקביעות²⁰⁹.
- ב. אדם ההולך לבדו (ללא בני ביתו) לסעוד בבית חברו באקראי ודעתו לחזור ללון בביתו - עליו להדליק נר חנוכה כשיחזור לביתו, כיון שבו הוא אוכל בקביעות, ולא בבית חברו²¹⁰.
- ג. אם לא ידע או שעבר והדליק במקום שסעד בו באקראי - יחזור וידליק בביתו, ויכול אף לברך שוב, כיון שעושה כן גם בכדי להוציא את בני ביתו, ולכן יעמדו בני ביתו לידו בשעת הברכה. ואם בני ביתו כבר הדליקו ויצאו ידי חובתם - ידליק בלא ברכה²¹¹.
- ד. אדם ההולך עם בני ביתו לסעודה בבית אחר וחוזרים ללון בביתם - לכתחילה לא ידליק בבית המארחים, כיון שאין אוכלים שם אלא באקראי, אלא כשיחזור לביתו.
- והטוב ביותר הוא שידליק תחילה בביתו בזמן ההדלקה ואחר כך ייצאו לבית המארחים²¹², ובפרט שאינם יכולים לאכול 'סעודת קבע' קודם ההדלקה²¹³.
- אם יוצאים מוקדם מביתם, קודם השקיעה, לבית המארחים וחוזרים לאחר חצות הלילה - לא ידליקו בביתם בפלג-המנחה, אלא ידליקו בביתם כשיחזרו, אף שחלק מבני הבית יהיו כבר ישנים²¹⁴.
- אולם כשלא מתאפשר מאיזו סיבה שהיא להדליק בביתם - יש להם על מי לסמוך להדליק בבית המארחים, כיון שבני ביתו עמו²¹⁵.
- ה. חתן וכלה המתחתנים באחד מלילות החנוכה, באם החופה לאחר השקיעה, אזי באם יש אפשרות - הטוב

ביותר הוא שהחתן ידליק בבית אביו [או בבית החדש] בהגיע זמן ההדלקה, וכן הכלה תצא ידי חובה בהדלקת אביה בביתה²¹⁶.

באם הדבר לא מתאפשר, כגון שצריכים לצאת לאולם לפני שהגיע זמן ההדלקה (בשקיעת החמה), וכן באם החופה נערכת לפני השקיעה - יש לשאול רב מורה-הוראה כיצד ינהגו החתן והכלה, ההורים ויתר המוזמנים.

הלן מחוץ לביתו

- ו. המתארח בבית אחר ואוכל שם ואף נשאר שם ללון - מדליק נרות חנוכה במקום שמתארח²¹⁷.
- אך אם נמצא בביתו בשקיעת-החמה ומתכוון לצאת בהמשך הערב לבית המארחים - ידליק בביתו בזמן ההדלקה²¹⁸.
- ז. אם לן לבדו בבית חברו ומשפחתו נמצאת בבית (כגון שטס לרבי וכיו"ב) - אשתו או בנו הגדול מדליקים בביתו²¹⁹, ומן הדין אינו צריך להדליק בעצמו אלא יכול לצאת ידי חובה בהדלקתם²²⁰, אך המנהג להחמיר שידליק בעצמו במקום שנמצא ולא ייצא בהדלקת אשתו, ויכול להדליק בברכה כיון שמכוון שלא לצאת בהדלקת אשתו²²¹, אך מוטב שידליק קודם הזמן שאשתו מדלקת²²².
- ח. אדם המתארח בבית אחר והעמידו לרשותו יחידת דיור עם כניסה נפרדת, אך היא מיועדת לשינה בלבד, ואילו האכילה היא על שולחנו של בעל-הבית בקביעות - מדליק במקום שאוכל²²³.
- ט. אדם המתאכסן במלון או אכסניה, נחשב הוא כביתו ועליו להדליק נרות בברכה²²⁴ בפתח חדרו²²⁵. ובאם אין הדבר מתאפשר - ידליק בחדר האוכל²²⁶.

אשה ובת הנמצאות מחוץ לביתו

- י. אשה או בת המתארחת מחוץ לביתה בימי החנוכה, או שנמצאת בבית החלמה וכדו', יוצאת ידי חובה

216. לפי פסקי תשובות סי' תרעו אות ט. ע"ש.

217. ואף שמעיקרא די היה שישתתף בפרוטה עם בעל הבית שאצלו מתארח, הרי שכיום שכל אחד מדליק בעצמו, עליו להדליק בעצמו גם בבית אחר, ויש בזה משום חשדא, שלא יאמרו שלא הדליק - ראה מג"א סי' תרעו סק"ב. משנ"ב שם סק"ג וביה"ל שם ד"ה פתח, ד"ה במקום וד"ה לעצמו.

218. ראה המובא בפסקי תשובות סי' תרעג אות ה ובהע' 39.

219. ראה לעיל בפנים פ"א ס"ו.

220. שו"ע סי' תרעו ס"ג.

221. מג"א סי' תרעו סק"ט ("ומשום ברכה לבטלה ליכא, כיון שאינו רוצה לצאת בשל אשתו ממילא חל חיובא עליה"). ובמשנ"ב שם סק"ט (מהלבוש שם סוס"א): "ובלבד שיוכון במחשבתו קודם שעת ההדלקה שאינו רוצה לצאת בשל אשתו".

222. שכן ודאי לא יצא ידי חובה בהדלקתה, אף אם נאמר כהשיטות דלאו כל כמיניה לומר שאינו רוצה לצאת בשל אשתו - משנ"ב שם סק"ט.

אם נמצא במקום שיש הפרשי שעות בין המדינה שנמצא בה למדינתו - למעשה אי"ז משנה, מאחר שבכל אופן המנהג הוא שמדליק בעצמו ואינו מסתמך על ההדלקה בביתו, אבל לגבי אשה המתארחת במדינה אחרת - ראה להלן בפנים ס"א.

223. רמ"א סי' תרעו ס"א ובמשנ"ב שם סק"ב. וראה ביה"ל שם ד"ה פתח. וראה להלן בפנים סט"ו לענין בחורים הישנים בפנימייה וכו'.

224. חובת הדר פ"ב ס"ט וראה שם בהע' לט ע"פ שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קמו. פסקי תשובות סי' תרעו אות ג. וראה להלן הע' 227.

225. שאף שהעיקר הוא ההדלקה במקום האכילה, הרי חדר האוכל במלון הוא חדר אוכל משותף ואינו מיוחד לו (שו"ת אור לציון ח"ד פמ"ז אות ח), ומאידך, לפעמים אוכל הוא גם בחדרו הפרטי. וראה פסקי תשובות שם הע' 22.

226. ראה שו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' רטו אות ג.

209. ראה רמ"א סי' תרעו ס"א. ט"ז שם סק"ב. משנ"ב שם סק"ב.

210. מג"א שם סק"ז. ט"ז שם. משנ"ב שם.

וכיון שאינו מדליק נר חנוכה קודם סעודתו אלא רק לאחר מכן בביתו, הרי שיש הגבלות במה שיכול לאכול (אם התחיל חצי שעה קודם זמן ההדלקה) - ראה לעיל בפנים פ"ה ס"א ואילך. וע"ע להלן בפנים ס"ד.

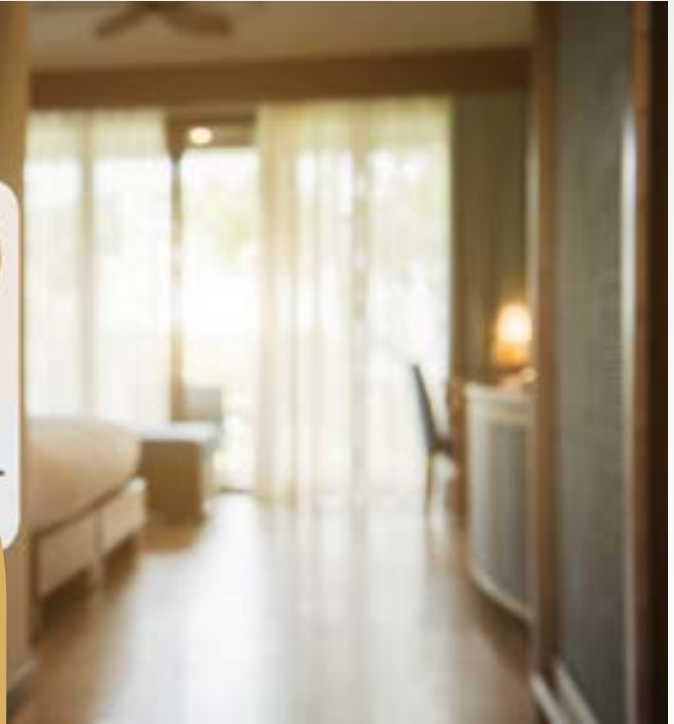
211. דאף שעבר והדליק שלא במקום הראוי להדליק, ד"אין סברא לומר שידליק שם [בבית חברו] ולא בביתו, דזה הוה כאילו עומד בשעת הדלקה על רחוב העיר, דאין שייך לו שם הדלקה" (לשון הט"ז שם), ולכן צריך לשוב ולהדליק בביתו לפרסם הנס לבני הבית - מכל מקום, כתב בס' ברכת הבית שער נד ס"ו ובהערה שם, דלא יברך כשחזר ומדליק בביתו אם לא כשמוציא י"ח את בני ביתו, די"ל שיצא ידי חובת ההדלקה מצד חובת הגוף שעליו אף שלא קיים חובת ההדלקה בביתו (שהרי הכל חייבים להדליק, גם אם נמצא במדבר, ומשמע שיש גם חובת הגוף בהדלקת נר חנוכה - ראה שו"ת ציץ אליעזר חט"ו סי' כט. שו"ת אז נדברו ח"ז סי' סג), ולכן על צד זה יש לחשוש בנוגע לברכה. ויש להאריך בזה, ואכ"מ.

212. ראה שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סי' יד אות ה. ימי הלל והודאה פ"ה הע' 11. וגם אם נמצאים שם כל ב"ב, מ"מ אין זו ביתם, ושאני במקום שמתארחים גם לשינה (ראה ביה"ל סי' תרעו ד"ה במקום שאוכל).

213. כנ"ל בפנים פ"ה ס"א.

214. שהרי בפשטות אינו יוצא בהדלקת בבית חברו (וראה לעיל הע' 2) ואין לו להדליק שם, ומאידך לא גרע במה שמדליק לאחר חצות הלילה ובפרט שיש מבני ביתו נעורים, וכדלעיל פ"ד בהרחבה - ראה בהמציאות לעיל בהערה הקודמת. אבל ראה הכפר של הרבי שם.

215. ראה שו"ת קנין תורה בהלכה ח"ה סי' עב. אבל ראה מה שהשיב עליו בימי הלל והודאה שם. וראה קובץ אור ישראל (מאנסי) ג' ו' ע' מא ואילך. ואכהמ"ל.

**אדם המתאכסן במלון
או אכסניה, נחשב הוא
כביתו ועליו להדליק
נרות בברכה בפתח
חדרו. ובאם אין הדבר
מתאפשר - ידליק בחדר
האוכל**

בהדלקת בעלה או אביה בביתם ואינה צריכה להדליק בעצמה במקום שנמצאת²²⁷, ומכל מקום תשתתף בהדלקה הנערכת במקום ותשמע את ברכות "שעשה ניסים" ו"שהחיינו" ותראה את הנרות²²⁸.

אבל אם היא מתגוררת לבדה ואין מי שמדליק עבורה בביתה - צריכה להדליק בעצמה במקום שנמצאת²²⁹.

יא. אם האשה נמצאת במדינה אחת ובעלה בביתה שבמדינה אחרת ויש הפרשי שעות ביניהם, ובשעה שמגיע זמן ההדלקה במקומה עדיין לא הגיע זמן ההדלקה במקום הבעל - נחלקו הפוסקים בדבר, ולכן רצוי שתשתתף בפרוטה בהדלקה במקום שמתארחת²³⁰.

המתארחים בשבת הנוכה

יב. לאור האמור, זוג או משפחה המתארחים בשבת חנוכה מחוץ לביתם, יש בזה כמה חילוקי דינים:

באם הם מתארחים שם רק לסעודות השבת וחוזרים לישון בביתם - ידליקו את הנרות בביתם לפני

שייצאו, ביחד עם נרות השבת. ולכן לא ייצאו קודם פלג-המנחה, כדי שיוכלו להדליק ולברך בביתם²³¹.

אבל אם הם נשארים ללון שם - ידליקו בבית המארחים, שם הם אוכלים וישנים²³², ובאם מתארחים לאכילה במקום אחד ולשינה במקום אחר - מדליקים במקום שבו אוכלים²³³.

יג. הלנים בבית המארחים בשבת, באם אמורים לחזור וללון בביתם במוצאי-השבת - מוטב לכתחילה שיקדימו לחזור לביתם וידליקו שם את הנרות²³⁴, אבל אם מתעכבים בבית המארחים לאכול שם סעודת "מלוה מלכה" ויחזרו לביתם בשעה מאוחרת - מוטב שידליקו בבית המארחים בזמן ההדלקה²³⁵.

תלמידי ישיבה ותלמידות בפנימיה

יד. בחורי ישיבה מדליקים נר חנוכה כל אחד בפני עצמו²³⁶.

227. שכן למרות שמעיקר הדין האשה מחויבת להדליק בעצמה, המנהג הוא שיוצאת בהדלקת בעלה ולא מדליקה בעצמה, וזאת בשונה מהאיש המתארח, שלמרות שמן הדין יכול לצאת בהדלקת אשתו בביתם, מדליק בעצמו ומברך, כנ"ל בפנים. וכ"כ בתורת היולדת פ"ד ס"ב. וראה גם ימי ההודאה פ"ד הע' 20.

[אכן, בפסקי תשובות שם כתב שלפי דברי מהרש"ם וחובת הדר הנ"ל הע' 224 צריכה להדליק במקומה ובברכה, כיון שמשלמת על שהייתה שם, ודינה כאורח בבית מלון, שעתה נחשב מקום זה לביתו ומחויב להדליק שם בברכה. אבל ראה מה שהעיר על דיוקם מדברי המהרש"ל בימי הלל והודאה שם].

228. ראה פסקי תשובות שם הע' 28.
229. שכן אז חוזר החיוב אליה. וראה תורת היולדת שם, שלפי דברי הפרי"ח בס"י תרעז הוא דוקא אם נמצאת שם בכל או ברוב ימי החנוכה, אבל בפחות מכך, צריכה לעשות שליח שידליק בביתה (והוא לכאורה מפני החשד - ראה ביה"ל שם ד"ה פתח וד"ה במקום).

230. ראה שו"ת מנחת שלמה סי' נו אות ב שמכל מקום יוצאת ידי חובה, כיון שנגררת אחר בעלה, ואינה צריכה כלל לדאוג למלאות חיובה כאשר בעלה מדליק בבית. וראה גם שו"ת משנה הלכות ח"ו סי' קיט. שו"ת קנין תורה בהלכה ח"ד סי' פב. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' מו הסתפק בדבר אם יוצאת ידי חובתה. וראה עוד שו"ת באר משה ח"ו סי' רסג. שו"ת רבבות אפרים ח"ה סי' תלו.

231. שדינים כמבואר לעיל בפנים ס"ד, כבעל הבית המתארח לסעודה בלבד בבית חבירו.

232. וכ"כ בפסקי תשובות סי' תרעז אות ד ובהע' 27.

233. ומ"מ אם לא ידעו או עברו ויצאו קודם פלג המנחה - יש מקום להקל בשעת הדחק שידליקו בבית המארחים, לפי המבואר לעיל הע' 215. ע"ש. וראה גם פסקי תשובות שם.

234. וגם אם הם יוצאים מביתם לאחר פלג-המנחה לא ידליקו בביתם, שהרי ההדלקה בימינו היא לפרסם את הנס לבני הבית, ומאחר שבזמן שהוא עיקר המצוה - לאחר צאת הכוכבים, לא יהיה איש בבית - אין להדליק שם (ראה פסקי תשובות שם הע' 33).

235. כמבואר לעיל בפנים ס"ח.

236. ראה חובת הדר פ"ב הע' סה.

237. וסומכים על כך שטרם קפעה קביעותם במקום זה ויכולים להדליק שם אף שיחזרו ללון בביתם - ראה הליכות שלמה הל' חנוכה פ"ד סי"ט. פסקי תשובות שם בפנים סוף אות ד ובהע' 35. וש"נ.

238. ואף שיכולים לצאת בהדלקה שמדליקים בביתם, נוהגים להדליק בפני עצמם - ראה שו"ת מהרי"ל סי' קמה. ספר התרומה מפתחות סי' רכט. ספר הפרנס סי' קנב ועוד פוסקים,

הדלקה בדרכים וטיסה בימי החנוכה

יח. טיסה > הטס בימי החנוכה, אם יוצא מביתו לאחר השקיעה - ידליק בביתו, הגם שלא יוכל להתעכב על יד הנרות במשך חצי שעה²⁴⁸.

יט. אם יוצא לפני השקיעה ויודע בוודאות שיגיע למחוז חפצו קודם עלות-השחר - ידליק שם, גם אם הגיע סמוך ממש לעלות-השחר ולא ידלקו הנרות חצי שעה קודם עלות-השחר²⁴⁹, ואם לפחות שנים או אפילו אחד מבני הבית מלבדו יהיו נעורים באותה שעה - ידליק בברכה²⁵⁰.

כ. באם יוצא מביתו לפני השקיעה ולא יגיע למחוז חפצו עד אחר עלות-השחר - ידליק בביתו בפלג-המנחה²⁵¹.

כא. אם יוצא עוד לפני פלג-המנחה ולא יגיע למחוז חפצו עד אחר עלות-השחר²⁵², באם יכול להדליק נרות בשדה התעופה (מפלג-המנחה ואילך) - יסמוך על הדעות שיכול להדליק שם (אחר שיכוון שלא לצאת בהדלקה שבביתו, או כאשר ממילא יש הפרשי שעות בין המדינות)²⁵³, ובפרט אם נמצא בחדר מיוחד (VIP) לפני הטיסה, ונכון שיאכל שם סעודה קטנה²⁵⁴.

אך באם אין הדבר מתאפשר, יכול לסמוך על ההדלקה שבביתו ואינו צריך להדר להדליק בעצמו, וליתר שאת יכול להדליק פנס שיש בו חוט להט במקום נר חנוכה וללא ברכה²⁵⁵.

כב. רכבת, מכונית וספינה > אדם הנוסע לנסיעה ארוכה ולא יהיה בביתו במשך זמן ההדלקה ולן ברכבת, במכונית או בספינה - דינו כמדליק בטיסה, כנ"ל, וכמובן שאם יש באפשרותו להדליק בהם נרות חנוכה כדין ידליק בהם²⁵⁶.

טו. הבחורים ידליקו בפתח חדרם הפרטי שבישיבה, ששם הוא החדר המיוחד להם, ונמצאים שם יותר ממקום אכילתם, ואף אוכלים בו מפעם לפעם (ואם יש להם ספק בדבר - יאכלו שם לאחר ההדלקה או במהלך היום עכ"פ מזונות בשיעור כזית [כ-27 סמ"ק])²³⁷.

אכן, במקום שהדבר אינו מתאפשר מבחינה בטיחותית וכיו"ב - יכולים להדליק כולם בחדר האוכל²³⁸, ויזהרו להפריד בין החנוכיות, כדי שיהיה היכר כמה נרות מדליקים באותו הלילה²³⁹.

טז. כמו כן, נערות הנמצאות בפנימייה צריכות להדליק בעצמן ולא להסתמך על ההדלקה בביתן²⁴⁰.

ויכולות לעשות זאת באופן שכל אחת תשתתף בפרוטה לפחות בקניית השמן, או שאחת תקנה את השמן ותזכה בו על ידי שליח עבור כל הבנות (ראה בהערה²⁴¹), וההדלקה תערך בחדר האוכל בהשתתפות כולן, ואחת מהבנות תברך ותדליק, ותוציא את כולן ידי חובה. כמו-כן, מנהל המוסד יכול להדליק בשליחותן²⁴².

מאושפז בבית-הרפואה

יז. חולה המאושפז בבית-הרפואה, צריך להדליק בעצמו ובברכה²⁴³ בחדר בו מאושפז, שהוא המיוחד לו.

באם אין הדבר מתאפשר להדליק בחדרו - ידליק בחדר האוכל²⁴⁴.

באם אינו יכול לקום ממיטתו ולהדליק - יוצא ידי חובה בהדלקה שבביתו²⁴⁵. ואם לא מדליקים עליו בביתו - יכול למנות שליח שידליק עבורו בחדרו²⁴⁶, ובמידה שלא מאפשרים כלל להדליק אש - ידליק פנס ללא ברכה²⁴⁷.

248. פשוט, שכן העיכוב ליד הנרות אינו לעיכוב, כנ"ל בפנים פ"ז ס"ד, וודאי שלא יבוא על חשבון ההדלקה בביתו ואצ"ל שלא יקדים ההדלקה קודם השקיעה עבור זה.

249. ראה שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קנו אות ב לפי המג"א סי' תערב סק"ו, שיכול להדליק בברכה כל הלילה, וראה גם פסקי תשובות סי' תערב הע' 25. והוספנו התנאים ע"פ המבואר לעיל פ"ד ס"ג. וש"נ.

יש לבאר בזה, דהגם שמעיקר תקנת ההדלקה הוא שידלק הנר חצי שעה, אמנם י"ל שמה שמדליק והולך כל הלילה (כהלשון בשו"ע סי' תערב ס"ב) אי"ז מצד שהפרסומי ניסא נמשך עד הבוקר, שהרי גם כלתה רגל מן השוק וגם בני ביתו ישנים בשעה זו, אלא כל עיקר הדלקה זו היא מצד שכל דבר שמצוותו בלילה כשר כל הלילה, וכדעת הראשונים בזה (סמ"ג הל' חנוכה, ספר התרומה פ"ב דשבת, שבלי הל' חנוכה, ועוד) וכמובא במג"א (שם סק"ו), משמע שההדלקה כשרה אף שאין בה פרסום הנס אפי' לבני ביתו, וממילא יכול להדליק כל עוד הוא לילה, אף שלא ידלק חצי שעה בתוך הלילה, אלא שחשש המג"א לשיטת המהרש"ל שגם בלילה לא יברך אא"כ בני ביתו נעורים, משמע שלשיטתו גם כשמדליק בלילה הוא מצד פרסומי ניסא, אך ודאי שהמדליק עד עלות-השחר עלתה לו למצוה, מצד הענין דכל שמצוותו בלילה כשר כל הלילה.

250. לפי חמד משה שהביאו בשער הציון סי' תערב סק"ו. וראה גם כף החיים שם סקכ"ו.

251. וראה לעיל בפנים פ"ד ס"ה ובהערה שם.

252. היינו שככבר אירע שטיטתו היא בזמנים אלו, אך לכתחילה מוטב שלא יכניס את עצמו למצב כזה. וראה לוח יומי הלכה למעשה שם ס"ט ובהצמין שם.

253. ראה שו"ת רבבות אפרים ח"ה סי' תקעט. קובץ אור ישראל (מונסי) גל' י' ע' עז ואילך. ושם שידליק ללא ברכה, אולם במקום שהוא עיקר חיובו כיון שאין לו בית כעת ואינו יכול לצאת בהדלקה שבביתו משום הפרשי השעות - יכול אף לברך על כך. וכן הורה הרב יקותיאל פרקש שליט"א. וראה עוד בהרחבה ממלכת כהנים סי' כג.

254. וזאת ולת גם אם יתברר לאחר הדלקתו שצטרך לכבותם טרם עבר חצי שעה מהדלקתם.

255. ראה לעיל בפנים פ"ב ס"ט.

256. שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קמו. וראה חובת הדר פ"ב הע' לט. אבל ראה אהלך באמיתן פל"ט ס"ד שהסתפק בנוגע למכונית אם ניתן להחשיבה כבית דירה.

ומה שאמר ר' זירא בגמ' שבת כג, א שבעודו בחור היה משתתף בפרוטה עם בעל הבית - ראה שו"ת יחיה דעת ח"ו סי' מג, דהיינו משום שלא היו לו הורים [ראה ירושלמי קידושין ה"א ה"ו] ולא היה מי שהדליק עליו בבית. ועי' ימי הלל והוראה פל"ו הע' 3. מאידך, יש הפוסקים כפשוטו דברי הגמ', שלא אמרו שיוצא ידי חובה במה שמדליקין עליו בביתו אלא בנזק ששוי, שהאיש או האשה מדליקים בבית ופוטרים זא"ז, משא"כ בשאר בני הבית, וממילא מעיקר הדין צריכים הבחורים להדליק בעצמם - כ"ה דעת העיטור, הסמ"ק, הסמ"ק, הר"ח שבת שם ועוד. ולהעיר גם משו"ע אדה"ז סי' רסג ס"ט.

237. ראה שו"ת אגרות משה י"ד ח"ג סי' די אות ה. שו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' מה. שו"ת אז נדברו ח"ה סי' לח אות ב. שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' פג.

238. כפי השיטות הסבורות כך - ראה המובא בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב סי' שגג. וראה עוד בפסקי תשובות סי' תרעז אות י. וש"נ. ודעת הגר"ש דבורקין ע"ה היתה שהבחורים ידליקו בחדר האוכל (הובא בקובץ צרפת פראת גל' לה ע' 115 ואילך).

239. כמ"ש הרמ"א סי' תרעא א"ב. וראה לעיל בפנים פ"ב ס"ז.

240. ראה בהמובא לעיל הע' 227.

241. היינו באופן המבואר בסדר עירוב תבשילין לאדה"ז, שתתן לגבר מעל גיל מצוות את השמן והוא יגביהו עבור כל הבנות הוזכות בו.

242. ראה בהרחבה קובץ הערות וביאורים גל' תתקל ע' 55 ואילך. וש"נ. לוח יומי הלכה למעשה ע' יח.

אכן ראה בקובץ צרפת הנ"ל מענה כ"ק אדמו"ר לסטודנטית שתדליק נרות חנוכה בחדר השינה, אמנם יתכן שהמדובר שם הוא בסטודנטית המדליקה לעצמה בלבד ואין עוד בנות המדליקות שם, שבה מוטב שתדליק בחדר השינה, אבל במקום שכל הבנות צריכות להדליק אכן יכולות להשתתף בפרוטה ולהדליק במקום המשותף לכולן הוא חדר האוכל.

243. אף שמדליקים עליו בביתו, וזאת כפי המנהג להדליק בעצמו, כדלעיל בפנים ס"ז.

244. כדין בחור ישיבה לדלעיל בפנים ס"ו.

245. ויסמוך על עיקר הדין שיוצא בהדלקת אשתו בביתו.

246. ראה להלן בפנים פ"י סל"א. ושם, שלא ידליק את החנוכיה על מיטתו ואחר כך יעבירוה לחדר אחר. וראה גם לעיל בפנים פ"ג ס"ח.

247. כדלהלן בפנים סוסכ"א.

הדלקת נרות בבית-הכנסת

תקנת ההדלקה והברכה

- א. נוהגים להדליק נרות חנוכה בבית-הכנסת (לאחר תפילת מנחה, כדלהלן סי"א ואילך) ובברכה - משום פרסומי ניסא²⁵⁷.
- ב. בית-כנסת שיש בו כמה מניינים בזה אחר זה - אינם צריכים להדליק ולברך שוב בכל מנין, אלא במנין המרכזי בלבד (ובלבד שיהיה אחרי פלג-המנחה, כדלהלן סי"י)²⁵⁸.
- ג. בית-כנסת שיש בו כמה חדרי תפילה נפרדים - יכולים להדליק ולברך בכל חדר וחדר בפני עצמו²⁵⁹.
- ד. כיון שטעם ההדלקה הוא משום פרסומי ניסא, אין לברך על ההדלקה בבית-הכנסת אלא כשיש שם לפחות עשרה²⁶⁰ הנוכחים בבת-אחת בשעת ההדלקה, או שלפחות ברור שעתידיים לבוא ולהימצא יחד לאחר ההדלקה ולראות את הנרות²⁶¹.
- ה. מדליקים נרות בבית-הכנסת בברכה אף אם הציבור עוזב את המקום מיד לאחר התפילה²⁶², ואפילו אם יצטרכו לכבותם בשל כך בתוך שיעור זמן ההדלקה²⁶³.
- ו. מנין המתפללים תפילת מנחה שלא בבית-הכנסת נכון שידליקו גם שם נרות חנוכה, משום פרסומי ניסא²⁶⁴.
- ז. בבית-הכנסת מניחים את החנוכייה בצד דרום²⁶⁵, ומסדרים את הנרות בין מזרח למערב²⁶⁶.

מקום הנחת החנוכייה

- ז. בבית-הכנסת מניחים את החנוכייה בצד דרום²⁶⁵, ומסדרים את הנרות בין מזרח למערב²⁶⁶.

ח. את חנוכיית בית-הכנסת (כשונה מהחנוכייה שבבית²⁶⁷) נוהגים להניח במקום גבוה דוקא, למעלה מעשרה טפחים²⁶⁸.

נרות ההדלקה

ט. בחנוכייה בה הדליקו במנין כ"ק אדמו"ר השתמשו בנרות של חלב ולא של שמן-זית או שעווה²⁶⁹.

זמן ההדלקה

י. אין מדליקים את נרות בית-הכנסת לפני פלג-המנחה, אך מאידך אין מקפידים להדליק לאחר השקיעה אלא מפלג המנחה ואילך²⁷⁰.

יא. למנהגנו, מדליקים נרות חנוכה בבית-הכנסת בסיום תפילת מנחה - לאחר אמירת קדיש שלם, לפני "עלינו לשבח"²⁷¹. לאחר ההדלקה נוהגים לנגן "הנרות הללו" בניגון הידוע²⁷².

אופן ההדלקה

יב. אופן ההדלקה בבית-הכנסת הוא כמו בהדלקה שבבית, בסידור הנרות ובסדר ההדלקה ובאמצעות שמש וכו'.

יג. ניתן לכבד כל אדם בהדלקה, ואין הכרח ששליח-הציבור דוקא ידליק.

יד. המדליק יהיו פניו לדרום ואחוריו לצפון (ולא שיעמוד בין החנוכייה לכותל)²⁷³.

טו. יש להיזהר להדליק את הנרות במקומם על החנוכייה²⁷⁴.

טז. נכון לעורר שהציבור אינם יוצאים ידי חובתם

257. שו"ע סי' תרע"ט ס"ז. וראה ערוך השלחן שם סק"ו.

258. ראה שו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קמג. שו"ת אור לציון ח"ד פמ"ב תשובה יג.

259. שכיין שההדלקה היא משום פרסומי ניסא, הרי בכל מקום שיש בו מנין המתפללים בפני עצמם יכולים להדליק ולברך, ויש שכתבו שהוא דוקא בחדרים שיש בהם ארון הקודש בפני עצמו, אולם לפי הטעם שההדלקה בבית-הכנסת היא מצד פרסומי ניסא, אין לחלק בזה. וראה גם חזון עובדיה חנוכה ע' נז. וכ"כ כמה אחרונים. אבל ראה נטעי גבריאל פ"מ ס"ח.

ומ"מ לא נכתבו שצריכים להדליק אלא שיכולים לעשות כן, כיון שלכאורה כבר נתקיימה עיקר תקנת השלחן הערות למעשה שער חנוכה ופורים ע' קמב, שהכריע שיש לברך בכל חדר בית-הכנסת.

260. וגם נשים (העומדות בעזרת הנשים וכיו"ב) וילדים בכלל זה, כדלהלן פ"י ס"ז.

261. שנחלקו הפוסקים בזה, דעת המג"א שם סק"י שגם אם אין מנין בשעת ההדלקה אלא שיבואו אחר כך עשרה שיראו את הנרות שפיר יכול להדליק ולברך. וכ"כ במש"ב שם סקמ"ז ובביאור הלכה שם ד"ה ויש להגות, אך דעת היעב"ץ במור קציעה ס"ו"ט תרע"א, ונמשכו אחריו השערי תשובה שם סוסק"ה והכף החיים שם סקע"ח ועוד, שלא יברך אלא אם כן יהיה בפועל מנין בשעת ההדלקה.

וראה בקצת השלחן הערות למעשה שער חנוכה ופורים ע' קמב, שהכריע שיש לברך כהמג"א ודעימיה. וכן דעת רבים מרבני חב"ד.

262. שכן העיקר שהיה ציבור בשעת ההדלקה ונתפרסם הנס, ונתקיימה התקנה. וראה עוד להלן בהערה הבאה.

263. ראה להלן בפנים ס"כ באם אפשר לכבותם בתוך שיעור זמן ההדלקה. וראה שו"ת רבבות אפרים ח"ג סי' תנג וחו"ה סי' תלב אות ה, שהתירו לכבותם אף בתוך החצי שעה, כיון שנתקיימה תקנת ההדלקה בביהכ"ס שמצד פרסום הנס בשעת ההדלקה ועד לסיום התפילה, ומשמע שלכן אין בעיה גם להדליקם ובברכה אף שידועים שיצטרכו לכבותם לאחר כ"ב בתוך שיעור זמן ההדלקה.

264. שכן לפי טעם ההדלקה בבית-הכנסת, שהוא משום פרסומי ניסא, יכולים להדליק כל זמן שמתאסף ציבור, ורואי שמתאים הוא להנהיג בפועל שמדליקים בסדר התפילה. אמנם עיקר התקנה הוא בהדלקה בבית-הכנסת שמתפללים בו בקביעות, וכן הטעמים האחרים להדלקה המבוארים בב"י שם שייכים יותר כשמתפללים בבית-הכנסת דוקא. וע"ע פסקי תשובות סי' תרע"א אות כ ובהמצוין שם.

265. שו"ע סי' תרע"ט ס"ז.

266. רמ"א שם.

267. ראה לעיל בפנים פ"ג סי"ד.

268. פמ"ג סי' תרעה א"א סק"ב (ושם, שיתכן הטעם כדי שיראו הנרות היטב לעומדים בבית הכנסת ויתפרסם הנס יותר). מור וקציעה סי' תרעה (ושם, שיניחנה בגובה י"ח טפחים, כדוגמת המנוחה שבמקדש). מש"ב סי' תרע"ב סק"ז.

269. וכמהנהג בבתי-כנסת רבים [אם כי כיום, כשהשמן-זית הוא בהישג יד, בבתי כנסת רבים מדליקים בשמן זית], וראה הטעם לכך במכתב כ"ק אדמו"ר שנדרס כהוספה לקונטרס התועודות ש"ל ע"י ועד הנחות בלה"ק לש"פ מקץ חנוכה תשע"ח ע' 74. וע"ע בהמצוין בלוח יומי הלכה למעשה חנוכה תשפ"ב ע' 22.

270. נטעי גבריאל, ה"ל חנוכה, פמ"א הע' ב.

וראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"י ע' רכח. וכן הורה כ"ק אדמו"ר לרב שמואל לויטין ע"ה, לאחר את זמן תפילת מנחה לשעה שיוכלו להדליק בה את נרות החנוכה לאחר זמן פלג-המנחה - הוספות לשיחות קודש תשכ"ג ע' 401. וראה גם הלכות ומנהגי חב"ד ע' 104 הע' 69, ש"ידוע ומפורסם אשר כ"ק אדמו"ר דייק מאוד לא להדליק לפני פלג-המנחה, אפילו בימים שהיו כינוסים וכו'".

271. כך נהגו במנין של כ"ק אדמו"ר - שבת המועדים ע' 106.

היו פעמים שלא הדליקו בבית-חיינו בתפילת מנחה, כמו בזמנים שכ"ק אדמו"ר חזר מאוחר מהאוהל הק', שאז הדליקו את הנרות רק לאחר מעריב, וכ"ה בכ"ו יומנים במשך השנים. כמו כן, במעמדי פרסומי ניסא העולמי שנערכו בבית חיינו ושודרו בלויין, שהתחילו בתפילת מנחה ואחריה התחיל הכינוס שהיה משולב בהדלקת נר חנוכה, היה כ"ק אדמו"ר מורה לומר "עלינו לשבח" מיד לאחר תפילת שמר"ע של מנחה ולהדליק נר חנוכה רק לאחר מכן, כדי לא לעשות הפסק גדול בין תפילת שמר"ע ל"עלינו לשבח", וכ"ה ביומנים המתארים אירועים אלו.

272. הלכות ומנהגי חב"ד ע' 104. וראה שם הע' 71 שכן נהגו בשנים האחרונות במנין של כ"ק אדמו"ר.

273. כף החיים סי' תרע"א סק"ט. שו"ת שבט סופר סי' כד. שו"ת להורות נתן ח"ז סי' נא. וכך מנהג בבית-חיינו. וע"ע לוח יומי הלכה למעשה שם ע' יא ובהע' 23.

274. ולא יוציא נר וידליקו וחזירו למקומו. ואם כי הדבר פשוט, כתבנו זאת כי בנרות בית הכנסת בקל יבוא להוציאם, ובפרט כשהם גבוהים ונוח יותר להורידם ולהדליקם.

ומעשה רב בבית-חיינו, שהוריד המדליק את אחד הנרות, והדליקו וחזירו למקומו, והורה כ"ק אדמו"ר שיציאו את הנר ויניחנהו כשהוא דולק על העמוד של הש"ץ, וישמו נר חדש וידליקוהו במקומו (יומן הרב אורי הולצמן שי' מחנוכה תשמ"ג).

י 'מבצע הנוכה' והדלקה במקומות ציבוריים

מצוות החנוכה לכל יהודי

- א. יש לדאוג שבכל בית יהודי ידליקו נרות חנוכה, ובמקרה הצורך להעניק להם חנוכייה²⁸⁸.
- ב. יש לדאוג שכל הגברים ובכללם גם ילדים צעירים ידליקו נרות חנוכה בפני עצמם²⁸⁹.
- ג. בבית שאין בו גבר שידליק נר חנוכה - ישתדלו לכל הפחות שאשה (או ילדה) תדליק נר חנוכה²⁹⁰.
- ד. יש להשתדל שהדלקת נר חנוכה של הזולת תהיה באופן של "מהדרין מן המהדרין", כולל גם ההדלקה עם תחילת זמנה, כפי הנדרש לכתחילה²⁹¹.
- ה. יש לבקר את הנמצאים בבתי-הרפואה, בתי מושב-זקנים ובתי-האסורים וכן כוחות הצבא והמשטרה, להדליק איתם את נרות חנוכה ולשמח אותם²⁹².

ההדלקה והברכות

- ו. כשמדליקים עם אנשים בביתם או בכל מקום שיוצאים בו ידי חובה בהדלקה זו (בשונה מהדלקה הנעשית לפרסומי ניסא, כדלהלן סי"ג ואילך) - ידליק מי שיוצא ידי חובה ויברך בעצמו²⁹³.
- ז. אם אינו יכול להדליק בעצמו - ידליק אחר ויברך בשליחותו ובנוכחותו והוא ישמע את הברכה ויענה אמן²⁹⁴.
- ח. אם יכול להדליק ואינו יודע לברך - יכול אחר שאינו יוצא ידי חובה עתה לברך עבורו²⁹⁵, ויכול גם ללמדו ולבטא עבורו כל מילה והוא יחזור אחריו²⁹⁶.

בהדלקה זו ולעוררם להדליק נר חנוכה כל אחד בכיתו²⁷⁵.

יז. גם המדליק את נר חנוכה בבית-הכנסת חוזר ומדליק בברכה בכיתו, אלא שבליילה הראשון לא יחזור ויברך שהחיינו בהדלקה שבביתו, אלא אם כן מוציא ידי חובה את בני ביתו בהדלקתו²⁷⁶.

יח. אבל ר"ל, היינו בתוך שנים עשר חודש על אביו ואמו או בתוך שלושים על שאר קרובים - לא ידליק את הנרות בלילה הראשון בבית-הכנסת, אלא מישהו אחר מהקהל, כדי שלא יאמר "שהחיינו" בציבור, אבל בשאר הימים יכול להדליק²⁷⁷.

הזאת וכיבוי הנרות

יט. בשונה מנרות חנוכה שבבית²⁷⁸, את נרות חנוכה של בית-הכנסת, מותר במקרה הצורך להזיזם ממקומם לאחר ההדלקה²⁷⁹.

כ. לאחר שעבר שיעור זמן ההדלקה, מותר מן הדין לכבות את נרות בית-הכנסת²⁸⁰, כמו בבית²⁸¹, אלא שנכון להשאירם דולקים²⁸².

כא. במקום שיש חשש דליקה או גניבת החנוכייה וכיו"ב מותר לכבותם בעת עזיבת הקהל אף אם הוא בתוך שיעור זמן ההדלקה²⁸³.

הדלקה בשחרית ובמשך היום

כב. נוהגים להדליק - ללא ברכה - את מנורת החנוכה בבית-הכנסת גם בזמן תפילת שחרית עד לסיימה²⁸⁴.

כג. גם בהדלקת החנוכייה בעת תפילת שחרית בבוקר בבית-הכנסת מדליקים את הנרות באמצעות ה"שמש" ומשאירים אותו על החנוכייה, כמו בלילה²⁸⁵.

כד. מלבד זאת, נכון שיהיו נרות חנוכה דולקים בבית-הכנסת במשך כל שעות היממה, באם הדבר מספיק בטיחות²⁸⁶.

כה. ב"זאת חנוכה" נוהגים שלא לכבות בשקיעה את הנרות שדלקו בבית הכנסת במהלך היום אלא משאירים אותם דולקים גם במוצאי החנוכה²⁸⁷.

288. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ וישב תשל"ד (תורת מנחם ח"ב ע' 342). ליל כ"ג כסלו תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 22). ועוד.
289. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשל"ד (תורת מנחם ח"ב ע' 342).
290. שיחת כ"ק אדמו"ר ליל כ"ג כסלו תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 23).
291. שמאחר שמבצע זה, ככל המבצעים, קשור עם מצות "ואהבת לרעך כמוך", הרי שצריך לדאוג שגם השני יוכל לקיים מצות נר חנוכה באופן המהודר ביותר בכל הפרטים ("כמוך") - ראה בהרחבה שיחת כ"ק אדמו"ר אור לכ"ד כסלו תשל"ט (שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 460).
292. שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ וישב תשל"ו (שיחות קודש תשל"ו ח"א ע' 294). י"ט כסלו תשל"ח (שיחות קודש תשל"ח ח"א ע' 281). אור ליו"ד כסלו תשל"ט (שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 375). י"ט כסלו תשל"ט (שם ע' 437). מוצאי ש"פ וישב תשל"ט (שם ע' 464). ש"פ מקץ תשל"ט (שם ע' 529 ואילך). אור ליו"ד כסלו תשמ"ט (שיחות קודש תשמ"ט ח"א ע' 444). מוצאי שבת חנוכה תשמ"ט (שם ע' 621 ואילך). יו"ד כסלו תשמ"ט (שיחות קודש תשמ"ט ח"א ע' 500). לקוטי שיחות ח"ב ע' 429. ועוד.
293. לפי המבואר לעיל פ"א ס"ו.
294. ראה בן איש חי וישב אות ו. שו"ת רב פעלים ח"ד ס"ו יד, שבכה"ג בע"ב יברך והשליח ידליק, אבל בשו"ע אדה"ו ס"ו תלב ס"ה (גבי בדיקת חמץ), שהשליח מברך. קונטרס מבצע חנוכה כהלכה ע' 6 ובה"ע 27.
295. לפי שו"ע אדה"ו ס"ו רע"ג ס"ו.
296. ויכול לומר " . . . וציונו להדליק נר חנוכה" וכן (בלילה הראשון) את ברכת "שהחיינו", שכן מכת דין "עוברות" נחשב כמחויב בדבר (לפי שו"ע אדה"ו ס"ו קסז ס"א).
297. ראה שו"ע אדה"ו ס"ו תפד ס"ד: "זאם הם אין יודעים לברך ברכת המזון יקרא הוא עמהם כל ברכת המזון מילה במילה, ואינו כמברך לבטלה, כיון שהן עונין אחרי כל מילה ומילה, והרי הוא כמקרא את הקטן ומלמדו ברכת המזון אחר אכילתו". וראה נתיבים בשדה השליחות ח"ב פ"ט הע' 3. שיעורי הלכה למעשה ס"ו ע"א אות ג.
ולכאורה אפשרות זו עדיפה, שבכך מלמדו לברך בעצמו ולא רק מברך עבורו מדין ערבות. ויל"ע.

275. כדלהלן בפנים פ"י סכ"ה בנוגע להדלקה במקומות ציבוריים.
276. כדלעיל בפנים פ"ו סכ"ו.
277. שיעורי תשובה ס"ו תרע"א ס"ה. משנ"ב שם סקמ"ד ובשעה"צ שם סק"ג.
278. ראה לעיל בפנים פ"ז ס"י.
279. ראה מג"א ס"ו תרע"א סק"ב.
280. שו"ת מלמד להועיל ס"ו קכ"א. שו"ת שרגא המאיר ח"ו ס"ו פד.
281. ראה לעיל בפנים פ"ז ס"ו.
282. שו"ת שבט הלוי ח"ח ס"ו קנו. וראה מג"א ס"ו עתר סק"ב שגרות בית-הכנסת דולקים עד חצות. פסקי תשובות (מהדורת תשפ"א) ס"ו תרע"א סוה"ע 97.
283. שו"ת שבט הלוי שם. שו"ת רבבות אפרים ח"ג ס"ו תנ"ג ו"ה ס"ו תלב אות ה.
284. ראה פרי מגדים אשל אברהם ס"ו תרע"א סק"ד. שדי חמד סוף מערכת חנוכה. לוח כולל ח"ב"ד. רשימת הנהגות קודש (תשכ"ח) ע' כב. וראה גם שיחת כ"ק אדמו"ר מוצאי זאת חנוכה תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 232). יומן פאקס א שיחה ד' החנוכה תשנ"ב.
285. לקוטי שיחות ח"י ע' 315. ליקוט מענות קודש תשכ"ג ע' 140. וראה גם מקדש מלך ח"ד ע' תקד. שבח המועדים הל' חנוכה פ"ז ס"ה.
286. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשל"ו (ספר השיחות תשנ"ג ח"א ע' 193 הע' 81).
287. יומן תשכ"ה, הובא הלכות ומנהגי חב"ד ע' 118. שכך הורה כ"ק אדמו"ר. ושם העיר, שמשחת כ"ק אדמו"ר זאת חנוכה תשמ"ט משמע שיש להדליק את נרות חנוכה בבית-הכנסת לפני תפילת מנחה דואת חנוכה (ראה תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 95).

**כאשר מדליקים נר
חנוכה במשרדים
ובחנויות וכיו"ב, אם
בעל החנות או המשרד
לא ידליק בביתו, הנה
באם הוא אוכל לפעמים
בחנות או במשרד -
יכול להדליק בחנות או
במשרד בברכה**

הדלקה במקומות ציבוריים

יג. יש להדליק נרות חנוכה במקומות ציבוריים ופומביים בכל עיר ועיירה, כפר ומושב וכו', כדי להדגיש העניין דפרסומי ניסא³⁰⁴.

יד. מדליקים במקום הציבורי והמרכזי ביותר, ואם אפשר להדליק במקומות נוספים - מה טוב³⁰⁵.

טו. כמו כן יש להדליק בכל מקום בו מתכנסים עשרה יהודים למסיבת חנוכה וכיו"ב - לפרסומי ניסא, ולעוררם לקיים מצות נר חנוכה בביתם³⁰⁶.

טז. החנוכייה שמדליקים ברחובה של עיר, לא תהיה גבוהה מעל עשרים אמה (כ-9.6 מטר)³⁰⁷.

יז. ניתן לברך על הדלקה ציבורית³⁰⁸, וזאת כאשר מתאספים במקום עשרה יהודים בבת-אחת בשעת ההדלקה או לפחות יודעים שיעברו שם עשרה

ט. מי שלא הדליק בלילה הראשון או בשאר לילות - בלילות הבאים מדליק כמו שאר בני אדם, היינו שאם שכח להדליק בלילה הראשון מדליק בלילה השני שני נרות ולא נר אחד וכן הלאה²⁹⁷.

י. אם לא הדליק נרות ביום הראשון, מברך "שהחיינו" בפעם הראשונה שמדליק²⁹⁸. וכן מי ששכח לברך "שהחיינו" ביום הראשון או בפעם הראשונה - מברך ביום שנזכר בשעת ההדלקה²⁹⁹.

הדלקה במשרדים ובחנויות

יא. כאשר מדליקים נר חנוכה במשרדים ובחנויות וכיו"ב³⁰⁰, אם בעל החנות או המשרד לא ידליק בביתו, הנה באם הוא אוכל לפעמים בחנות או במשרד - יכול להדליק בחנות או במשרד בברכה, גם אם אין נמצאים עשרה אנשים בשעת ההדלקה, וידליק ויברך בעצמו³⁰¹.

יב. אם מתכוון להדליק גם בביתו - יש להודיעו שאינו יוצא ידי חובה בהדלקה זו שבחנות או במשרד, וההדלקה בחנות היא רק לפרסומי ניסא, ולכן, באם אין עשרה³⁰² נוכחים בשעת ההדלקה בחנות או במשרד, או שלא יעברו במקום במשך הזמן שהנרות דולקים - לא יברך על ההדלקה (וכדלהלן סי"ז)³⁰³.

לעשות כן, ויכול לברך בחנות ולשוב ולברך בביתו עבור ב"ב. אך מוטב להודיעו שהעדיפות היא שלא יעשה כן וידליק בביתו גם לחובת עצמו, מהטעם שבפנים.

304. שיחת כ"ק אדמו"ר נר ו' דחנוכה תשמ"ז (ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 190).

305. שם.

306. לפי הנ"ל הע' 304.

307. לפי שו"ע סי' תרעא ס"ו.

308. כן נהגו בהדלקות הפומביות ברחובה של עיר ששודרו בליווי לבית-חיינו בנוכחותו ובהשתתפותו של כ"ק אדמו"ר החל משנת תש"ג, ומתאים הדבר לפי דברי הריטב"א והריב"ש שהטעם להדלקה בבית-הכנסת בברכה (כנפסק בשו"ע סי' תרעא ס"ז) הוא משום פרסומי ניסא - ראה בהרחבה הלכות ומנהגי חב"ד ע' 123. חקרי מנהגים או"ח (ח"א) סי' ק (ע' רח ואילך). נתיבים בשדה השליחות ח"א, בירורי הלכה סי' יג. וש"נ.

297. רמ"א סי' תערב ס"ב.

298. ראה טושו"ע סי' תרעו ס"א.

299. טושו"ע שם. וראה נטעי גבריאל שם פכ"ה ובהע' א. וש"ג.

300. בהבא לקמן ראה המובא בקובץ הערות התמימים ואנ"ש - ארץ הקודש גל' א (תשס"ו) ע' 17 ואילך. וש"נ.

301. ראה רמ"א סי' תרעו ס"א. וראה לעיל בפנים ס"ו ואילך.

302. אם בכל זאת ירצה אחר כך להדליק בביתו - יכול ומצוה לעשות כן, אך לא יברך שוב אלא אם כן מוציא ידי חובה את בני ביתו (לפי המבואר לעיל בפנים פ"ח ס"ג).

303. וגם נשים וילדים מצטרפים למנין זה, כדלהלן בפנים סי"ז.

303. אכן, אם רוצה לצאת בהדלקה שבחנותו ולהדליק שוב בביתו עבור בני ביתו - רשאי

נרות ההדלקה

כח. במקומות שמדליקים נרות חנוכה בברכה, יש להקפיד שהנרות יהיו ראויים לדלוק לפחות חצי שעה, ולכן יש לשים לב שהנרות שמשתמשים בהם, בפרט כשמשתמשים בנרות שעווה או פראפין וכיו"ב, ראויים לדלוק בשיעור זמן זה. ואם אין לו נרות כאלו או שהדבר ספק בידו אם ידלקו חצי שעה - ידליק ללא ברכה.

כט. יש לעורר את האנשים עמם מדליקים כי הנרות צריכים לדלוק במשך כחצי שעה. אכן, במקום שיתכן שהמדליק יאלץ לכבות את הנרות בתוך חצי שעה להדלקתם - אין לברך על ההדלקה.

הזאת החנוכה לאחר ההדלקה

ל. בנר שמדליקים כדי לצאת בו ידי חובה, אין להדליק את החנוכה במקום אחד ולהעבירה משם לאחר ההדלקה למקום אחר, ואם עשה כן - לא יצא ידי חובתו³²⁰.

ובפרט יש להיזהר בדבר כשמדליקים בחנויות ובמשרדים, ובפרט בבתי רפואה וכיו"ב, שלפעמים מגלים בעת ההדלקה או לאחריה שלא ניתן להשאיר את החנוכה במקום ההדלקה ונאלצים להעבירה למקום אחר, שלא בכל מקרה יוצאים ידי חובה, ולכן יש לתכנן מראש את מקום ההדלקה המתאים.

לא. אכן, אם הוצרך להעביר את החנוכה למקום אחר באותו החדר - הדבר מותר.

ולכן, במידת הצורך, ניתן לתת לחולה להדליק נר חנוכה סמוך מיטתו למרות שלאחר מכן יצטרך להעבירה למקומה בפתח החדר. אבל אם לא יכול להדליקה ולהשאירה באותו החדר - לא ידליק החולה בעצמו אלא ייצא בהדלקת אשתו בביתו, ואם אין מדליקים עליו בביתו - אחר ידליק עבורו ויוציאו ידי חובה³²¹.

לב. בנר שמדליקים לפרסומי ניסא בלבד ולא כדי לצאת בו ידי חובה, מותר במקרה הצורך להזיזו ממקומו לאחר ההדלקה³²².

אזהרה לשבת

לג. יש להזהיר את האנשים שאיתם מקיימים את מצוות ההדלקה, אשר בערב שבת קודש ובמוצאי שבת קודש יזהרו שלא ידליקו את הנרות בשבת ח"ו, וכן יזהרו מלטלטל את החנוכה בשבת קודש.

לד. לפיכך נכון להקדים להם את זמן ההדלקה בערב שבת-קודש [אך כמובן שיהיה לאחר פלג-המנחה]

אנשים בכת-אחת במשך הזמן שהנרות דולקים³⁰⁹. ואף נשים וקטנים מצטרפים לעשרה לענין זה³¹⁰.

יח. כשמדליק חנוכה ציבורית ביום הראשון יכול לברך "שהחיינו" גם אם כבר הדליק נרות חנוכה בביתו ובירך "שהחיינו"³¹¹.

יט. אין לכבד נשים להדליק או לברך על ההדלקה בציבור³¹², ובמקום הצורך ניתן לכבדם בהדלקת השמש או בהדלקת שאר הנרות מלבד הנר הראשון שיוצאים בו ידי חובה³¹³.

כ. אין מניעה לכבד כמה אנשים בהדלקה לאחר שהמברך הדליק את הנר הראשון שיוצאים בו ידי חובה.

כא. גם בהדלקות הציבוריות, שמטרתן לפרסום הנס בלבד, יש להשתדל להדליק באש ממש, אך אם מאיזו שהיא סיבה עורכים הדלקה ציבורית עם נרות גז או חשמל - אין לברך על ההדלקה³¹⁴.

כב. בהדלקות הציבוריות ניתן להקל להדליק גם באמצעות נפט³¹⁵.

כג. מה טוב, שבמקום שעורכים מסיבת חנוכה ומדליקים בה נרות חנוכה, יתפללו תחילה תפילת ערבית בציבור ולאחר מכן ידליקו את נרות החנוכה³¹⁶.

כד. כשנאספים במקום גם לא יהודים, יש לעוררם על דבר קיום שבע מצוות בני נח שנצטוו בהם³¹⁷.

כה. מה טוב - להודיע לנאספים שאינם יוצאים ידי חובתם בהדלקה זו ולעוררם להדליק נר חנוכה כל אחד בביתו³¹⁸, ובפרט כאשר מדליקים שלא באש ממש אלא בנרות גז או חשמל וכיו"ב.

כו. כמו-כן יש לעוררם להאיר את ביתם ב"נר מצווה ותורה אור" - על-ידי תורה, תפילה וגמילות-חסדים³¹⁹.

הדלקה ציבורית ביום ללא ברכה

כז. בדומה להדלקת שחרית בבית-הכנסת (כדלעיל פ"ט ס"ב ואילך) - יש להדליק חנוכה ללא ברכה גם ביום בכינוסים ואסיפות במעמד עשרה מישראל, ובמיוחד בכינוסי ילדים אשר מתכנסים לכבוד חנוכה.

309. וכדין ההדלקה בבית-הכנסת, כמבואר לעיל בפנים פ"י ס"ד.

310. ראה שו"ת רב פעלים ח"ב או"ח סי' סב. חזון עובדיה חנוכה ע' נב. ועוד.

311. לפי המובא בנטיעי גבריאל פמ"ג ס"ה ובהערה שם. וש"נ.

312. שכן אף שאף הנשים מחויבות בהדלקה (כמבואר לעיל בפנים פ"א ס"ו), אך אין זה כבוד הציבור שאשה מדליקה עבורם, כמו שמצינו בקידוש ובמקרא מגילה. וראה בהמצוין בהערה הבאה. ובפרט שנהוג לשורר בנעילה את ברכות ההדלקה יש לאסור מצד קול באשה.

313. קונטרס מבצע חנוכה כהלכה ע' 9.

314. ראה נתיבים בשדה השליחות ח"ב פט"ו ס"י-יב. וש"נ.

315. ראה שם ובהע' 8, שנהגים להקל להדליק באמצעות נפט, ומציין לפסקי תשובות שם, שיש להקל בזה בשעת הדחק, בפרט שיעקר חסרונו הוא מחמת הריח, מה שלא שייך כשמדליק בחוץ. ע"ש.

316. וכדעת הפוסקים בזה, שאז נחשב יותר לבית כנסת וניתן להדליק בו נרות חנוכה בברכה - ראה בהמצוין לעיל הע' 308. ולהעיר מאגרות קודש ח"ל ע' כד.

317. שיחת כ"ק אדמו"ר ו' דחנוכה תשמ"ז (ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 190).

318. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשמ"ז (ספר השיחות תשמ"ז ע' 172). ליקוטי מענות קודש תשמ"ז ע' 31.

319. שיחת כ"ק אדמו"ר ו' דחנוכה תשמ"ז (ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 190).

320. שו"ע סי' תרעה ס"א. משנ"ב שם סק"ה.

321. ראה בהרחבה לעיל פ"ג ס"י"ח ובהערה שם. וש"נ.

322. כמו נרות בית-הכנסת - ראה לעיל בפנים פ"ט ס"ט.

וכן לאחר להם את זמן ההדלקה במוצאי שבת-קודש, כדי למנוע מכשול³²³.

זמן ההדלקה ליוצאים 'מבצע חנוכה'

לה. היוצאים לזכות את הרבים ולפרסם את הנס במסגרת 'מבצע חנוכה', לכתחילה עליהם להשתדל להדליק את נרות החנוכה שלהם בזמן ולשהות לידם כמחצית השעה³²⁴ ולאחר מכן לצאת לזכות את הרבים בהדלקת נרות חנוכה.

לו. אכן, באם ברור להם שבאם יקדימו יציאתם ויכלו לזכות יהודים נוספים במצוה [וכמובן ידליקו עמם החל משקיעת-החמה, ובשעת הצורך - מפלג המנחה, אך לא קודם לכן] - יכולים לצאת תחילה אף שלא ידליקו בעצמם בזמן ויספיקו להתעכב ליד הנרות, כדלהלן.

אולם זאת רק במקרה שמזכים יהודים בהדלקה במקום שמחויבים להדליק בו מן הדין, כגון בבתי-אבות ובתי-רפואה או בבתים פרטיים, אבל בחנויות וכדומה, שההדלקה בהם (בדרך כלל³²⁵) היא רק לפרסום הנס בלבד ולא בכדי לצאת ידי חובה - מוטב להדליק בזמן בבית או בישיבה ולשהות כמחצית השעה ליד הנרות ולאחר מכן לצאת ולהדליק עבור אחרים, כנ"ל³²⁶.

לז. במקרה שאכן צריכים לצאת מוקדם - סדר העדיפויות הוא כדלהלן:

(1) באם יכולים להדליק בעצמם בזמן אך לא יכולים להתעכב ליד הנרות - מוטב שידליקו בזמן אף שלא יוכלו להתעכב חצי שעה ליד הנרות³²⁷.

(2) באם יוצאים לפני זמן ההדלקה, היינו לפני השקיעה - ידליקו בחזרתם, קודם חצות הלילה.

(3) באם יוצאים לפני זמן ההדלקה, היינו לפני השקיעה אך יתכן שיחזרו למקומם רק לאחר חצות הלילה - לא יקדימו להדליק בפלג-המנחה, אלא ידליקו בחזרתם בנוכחות שניים או לפחות אדם אחד מלבדם, אך באם יודעים שגם אחד לא יהיה נוכח כשיחזרו - ידליקו בפלג-המנחה ללא ברכה (וישימו שמן בכמות כזו שתדלק חצי שעה לאחר צאת-הכוכבים)³²⁸.

323. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשל"ד (תורת מנחם חע"ד ע' 342 ואילך).

324. ראה לעיל בפנים פ"ז ס"א ואילך.

325. למעט מקרים בהם יוצא בעל החנות בהדלקה שבחנותו - ראה לעיל בפנים ס"א.

326. בהרחבה דברי רבני חב"ד שהובאו בקובץ הערות התמימים ואנ"ש אה"ק ג'ל ב ע' 16.

327. שכן לכתחילה יש להדליק בזמן וההדלקה לאחר מכן היא בדיעבד (כנ"ל בפנים פ"ד ס"א), ומאידך, פשיטא שהעיקוב ליד הנרות אינו לעיבוא, וגם למנהגנו, שמקפידים על כך, הרי בערב שבת אין מתעכבים (כדלהלן בפנים פ"ב ס"ז) - כן מורים רבים מרבני חב"ד, וראה קובץ הערות וביאורים אהלי תורה ג'ל תתי ע' 72. המבצעים כהלכתם ח"ב ע' 97. לוח יומי הלכה למעשה שם ע' ז', ודלא כמ"ש בנטעי גבריאלי, הל' חנוכה, פ"ג ס"ד. וראה גם שו"ת חיים כהלכה תשובה קלו. אך כמובן, שלכתחילה יש להשתדל לכוון את היציאה באופן כזה שיוכלו לקיים המצוה כתקנה וכמנהגה, להדליק בזמן ולהתעכב חצי שעה ליד הנרות, וגם לדעת הסוברים שעדיף להדליק מאוחר מאשר להדליק בזמן ולא לשהות ליד הנרות, אם מתעכב מעט ליד הנרות אף שהוא פחות מחצי שעה שאני.

328. לפי המבואר בהרחבה לעיל בפנים פ"ד ס"ה ואילך.

לח. במקרה שיוצאים לפני הדלקת נרות חנוכה שלהם, אסורים באכילת פת או מזונות יותר מכביצה, אלא אם כן מעמיד שומר שיזכיר לו על ההדלקה³²⁹.

לט. כמו כן, לאחר שחוזרים יתפללו תפלת ערבית תחילה ולאחר מכן ידליקו את הנרות³³⁰.

מבצע חנוכה לילדים

מ. יש לאסוף את כל ילדי ישראל גם אלו שלא למדו מעולם בבית ספר יהודי ולספר להם את הסיפור דגס חנוכה ולכבד את אחד הילדים להדליק את נרות חנוכה (ואם הכינוס נערך בלילה - בברכה)³³¹.

מא. יש לעשות פעולות שונות לחזק עוד יותר את הקשר של ילדי ישראל עם יהדות בימי החנוכה, כמו הצגות על סיפור החנוכה וכדו', בכל מקום לפי ענייניו³³².

מב. יש להשתדל שכל ילדי ישראל יקבלו מעות חנוכה³³³.

מג. יש לעורר את הילדים לתת לצדקה או לעשות מעשה של גמילות-חסדים בכל יום מימי חנוכה³³⁴.

מד. יש לעורר את ילדי ישראל להוסיף בכל יום בלימוד התורה לכבוד ימי החנוכה³³⁵.

דיבור בענייני חנוכה

מה. בנוסף לפרסומי ניסא הנעשה על-ידי הדלקת נרות החנוכה, יש להוסיף בפרסומי ניסא על-ידי דיבור בענייני החנוכה, ובכל יום יש לדבר בעניינים המיוחדים ליום זה - מספר הנרות שמדליקים וקריאת-התורה של אותו יום³³⁶.

"מבצע תפילין"

מו. מצד השייכות של מצות תפילין לנרות חנוכה³³⁷, יש לנצל באופן מיוחד את ימי החנוכה לחיזוק "מבצע תפילין"³³⁸.

נשים וילדים במבצע חנוכה

מז. מבצע חנוכה שייך גם לנשי ובנות ישראל³³⁹.

329. ראה לעיל בפנים פ"ה ס"א ואילך.

330. ראה לעיל בפנים פ"ד ס"ב.

331. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ וישב תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 196). מוצאי זאת חנוכה תשל"ד (שם ע' 232). שבח המועדים ע' 98.

וראה שיחת כ"ק אדמו"ר נר ה' דחנוכה תשמ"מ (שיחות קודש תשמ"מ ע' 680) שיש לתת לילדים בכינוסים אלו גם מ"מאכלי חנוכה".

332. שיחת כ"ק אדמו"ר י"ט כסלו תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"ב ע' 545).

ולהעיר משיחת תענית אסתר תשמ"ג (לקוטי שיחות חל"א ע' 279) בנוגע לפורים, שהילדים לא ישחקו ויציגו את התפקיד של "המן הרשע" בהצגות. וי"ל בפשטות שכן הוא בנדון דחנוכה.

333. שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ וישב תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 196). ש"פ וישב תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 358). כ"ד כסלו תשמ"ב (לקוטי שיחות ח"ב ע' 450).

ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 65).

334. שיחת כ"ק אדמו"ר כ"ד כסלו תשמ"ב (לקוטי שיחות ח"ב ע' 450).

335. שיחת כ"ק אדמו"ר כ"ד כסלו תשמ"ב (לקוטי שיחות ח"ב ע' 450).

336. שיחות כ"ק אדמו"ר ימי החנוכה תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 98 ואילך).

וראה גם שיחת כ"ק אדמו"ר: ש"פ וישב תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 196), שכדאי שמי שמחלק את דמי החנוכה לאנשי הצבא יאמר להם דבר תורה לפני חלוקת דמי החנוכה, וכדאי שגם החיילים עצמם השייכים לזה יכבדו לומר דבר תורה ולמנותם שיחלקו דמי החנוכה לחבריהם.

337. כמבואר בלקוטי שיחות ח"ה ע' 225 ואילך.

338. שם ע' 226.

339. כיון שאף הן היו באותו הגס, אלא שצריך הדבר להיות בתכלית הצניעות ובאופן

לחזור לראש התפילה, כאשר חוזר על התפילה מזכיר שוב "ועל הניסים"³⁵¹.

ח. **בברכת-המזון** < בימי החנוכה מוסיפים בברכת-המזון "ועל הניסים" בברכת הארץ, קודם "ועל הכל"³⁵².

ט. שכח לאומרו, אם נזכר קודם שאמר "ה" בסיום הברכה - חוזר ואומר "ועל הניסים" וממשיך על הסדר, ואם כבר אמר "ה" בסיום הברכה - אינו חוזר³⁵³, אך אומרו בסדר "הרחמן", קודם "הרחמן הוא יזכנו"³⁵⁴, דרך בקשה: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים³⁵⁵ כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו" וכו'³⁵⁶. ואם סיים ברכת-המזון - אף בשבת אינו חוזר³⁵⁷.

י. בשבת חנוכה, אם אמר "ועל הניסים" אך שכח לומר "רצה" ועקב כך חוזר לראש ברכת-המזון - אינו צריך לחזור ולהזכיר שוב "ועל הניסים"³⁵⁸.

יא. אם שכח לאומרו בראש-חודש טבת וצריך לאומרו בסדר "הרחמן" (כנ"ל ס"ט), יאמר קודם "הרחמן" לראש חודש - "הרחמן הוא יחדש" וכו', ואחר כך יאמר "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים" וכו'³⁵⁹.

יב. אם התחיל בסעודה ביום השמיני של חנוכה ונמשכה סעודתו עד לאחר צאת-הכוכבים - אומר "ועל הניסים" בברכת-המזון, אבל אם כבר התפלל מעריב באמצע סעודתו - אינו אומר "ועל הניסים" בברכת-המזון³⁶⁰.

יג. בברכה מעין שלש אין מזכירים מעין המאורע דחנוכה³⁶¹.

תחנון

יד. בכל ימי החנוכה, החל ממנחה של ערב חנוכה ועד למנחה של "זאת חנוכה" - אין אומרים תחנון³⁶².

הלל שלם

טו. בכל ימי החנוכה אומרים הלל שלם לאחר תפילת שמונה-עשרה של שחרית³⁶³.

351. אשי ישראל פ"ל הע' ג בשם מהרי"ט. וראה נטעי גבריאל הל' חנוכה פמ"ח סוה"ע יד. ושם, דאף דקיי"ל בברכת המזון בשבת חנוכה, שאם הזכיר של חנוכה ולא הזכיר של שבת חוזר ואומר רצה ואי"צ לחזור ולומר "ועל הניסים" (ראה להלן בפנים ס"י) - היינו דוקא בברכת-המזון, שהזכרת "ועל הניסים" בו אינה חובה, משא"כ בתפילה שחייב להזכיר מעין המאורע, לכן באם חזר התפלה חוזר ומזכיר "ועל הניסים". וראה גם בשו"ע אדה"ז סי' קפח סי"ד וסי"ז דדייק ש"ועל הניסים" דברכת המזון של חנוכה אינו חובה, משמע שבתפילה הוא אכן חובה.

352. שו"ע סי' תרפב ס"א.
353. שו"ע שם.
354. ראה ערוך השולחן שם סק"ג. קצות השולחן סי' מז בדי השולחן סק"ח. וע"ע להלן הע' 359.

355. כפי הנוסח בסידור אדה"ז - ראה לעיל הע' 347.
356. שו"ע שם. שו"ע אדה"ז סי' קפז שם. סידור אדה"ז.
357. שו"ע שם ומשנ"ב שם סק"ג.
358. שו"ע אדה"ז סי' קפח סי"ד.
359. משנ"ב שם סק"ה.

[מכאן ראה נוספת שמקום "הרחמן" שאומר תורת שכחת "ועל הניסים" בברכת הארץ הוא קודם "הרחמן הוא יזכנו", כנ"ל בפנים ובהע' 354, ולא בתחילת סדר הרחמן, ולא כמ"ש בבנתביבות התפלה פכ"ט הע' 4].

360. שו"ע אדה"ז סי' קפח סי"ז.
361. משנ"ב סי' תרפב סק"ב.
362. רמ"א סי' תרפג ס"א. סידור אדה"ז קודם למנצח יענך.
363. שו"ע שם.

יא

סדר התפילות בחנוכה

"ועל הניסים"³⁴¹

א. בתפלה < בימי החנוכה מוסיפים בתפילה "ועל הניסים" בברכת "מודים" שבתפילת שמונה-עשרה, לפני "ועל כולם"³⁴².

ב. אין מכריזים בפה לפני תפילת שמונה-עשרה אודות אמירתו³⁴³, אך נהגו להזכיר זאת באמצעות טפיחה על השולחן³⁴⁴.

ג. העומד באמצע שמונה-עשרה אין לו לדלג על "ועל הניסים" כדי שיוכל לענות קדושה ומודים³⁴⁵.

ד. שכח לאומרו, אם נזכר קודם שאמר "ה" בסיום הברכה - חוזר ואומר "ועל הניסים" וממשיך על הסדר, ואם כבר אמר "ה" בסיום הברכה - אינו חוזר³⁴⁶.

ה. יש אומרים שבאם נזכר קודם "יהיו רצון" האחרון, יאמר שם: "יהי רצון מלפניך³⁴⁷ שתעשה לנו ניסים כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו" וכו'³⁴⁸. ובכל אופן, אם סיים התפילה - אינו חוזר³⁴⁹.

ו. טעה וחשב שיש לחזור ולהתפלל שמונה-עשרה עקב שכחת "ועל הניסים" - חייב לעצור כשנזכר אפילו באמצע הברכה, ולומר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ולא להמשיך בשמונה-עשרה³⁵⁰.

ז. שכח לומר "יעלה ויבוא" בראש-חודש טבת והוצרך

דמהדרין מן המהדרין - שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשמ"ז (ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 172 ואילך). וראה גם שיחת מוצאי ש"פ וישב תשל"ט (שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 464). והשיבות אליהן היא בשתיים: א) במקום בו אין אנשים שידליקו את נרות החנוכה - יש לאשה להדליק. ב) להסביר להן התוכן דחנוכה, כך שזה יחדור גם להנהגות כעקרת הבית - שיחת אור לכ"ג סכלו תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 22). ובנוסף לכך - גם הנשים צריכות להיות שותפות בפעולה על הזולת ב"מבצע חנוכה" - שיחת מוצאי ש"פ וישב תשל"ט (שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 464).

341. שיחת כ"ק אדמו"ר יו"ד סכלו תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"א ע' 504).
342. בתוספת וא"ו - כ"ה נוסח אדה"ז בסידורו (ולא כבשו"ע שלו סי' קפח ס"ח: "על הניסים").

343. שו"ע סי' תרפב ס"א.
344. לפי סידור אדה"ז בתפילת ערבית דליל שבת קודם "ושמרו" ומשם בספר המנהגים ע' 36. וראה לקוטי מהרי"ח הל' חנוכה. כף החיים סי' רלו סק"ז, ודלא כמג"א שם סק"א.

345. הלכות ומנהגי חב"ד ע' 112.
346. ספר המנהגים ע' 71, משר"ת צמח צדק שער המילואים סימן יא.

347. שו"ע שם.
348. כ"ה הלשון בהלכות ומנהגי חב"ד שם הע' 131, אבל בפוסקים שבהערה הבאה לא הובא נוסח מיוחד, ובבנתביבות התפילה פ"ח ס"ב כתב שיאמר: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו" וכו', כפי הנוסח בברכת-המזון [כברמ"א שם ובשו"ע אדה"ז סי' קפז ס"ח. אך להעיר שבסידור אדה"ז הנוסח בברכת-המזון הוא "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה וכו'" בלי תיבת "ונפלאות", וכ"ה ברמ"א סי' קפז ס"ד. ועפ"ז כתבנו כאן בפנים]. ולכאורה שאני ברכת-המזון, שאומרו בסדר ד"הרחמן", משא"כ בתפילה, מתאים יותר לומר בדרך בקשה "יהי רצון".

349. ראה ט"ו סי' תרפב סק"ג וסק"ה. א"ר שם סק"ב. משנ"ב שם סק"ד.
ואין לדייק מכך שלא הוזכר בסידור אדה"ז, שכן בסידורו לא הזכיר בתפילה כלל את דין השוכה, רק בברכת-המזון.

349. שו"ע שם.
350. ברכ"י סי' תרפב סק"ב. שערי תשובה שם סק"א. כף החיים שם סק"ו.

טעו וקראו הנשיא של יום האחר, יצאו ידי חובה ואינם צריכים לחזור ולקרוא שוב את הנשיא של אותו היום

טז. לאחר אמירת ההלל אומרים חצי קדיש³⁶⁴.
יז. טעה ואמר קדיש שלם במקום חצי קדיש - לא יאמר
את הקדיש שאחרי "ובא לציון"³⁶⁵.

אבל

יח. האבל ר"ל יורד לפני התיבה גם בחנוכה (חוץ משבת
וראש-חודש), מלבד לאמירת ההלל³⁶⁶, שאז עומד
שליח-ציבור אחר במקומו, והמנהג שאת הקדיש
שלאחר ההלל אומר האבל וממשיך בסדר התפלה³⁶⁷.

קריאת-התורה

יט. לאחר אמירת ההלל וחצי קדיש, קוראים בתורה
לשלושה עולים בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא³⁶⁸.

כ. ביום הראשון של חנוכה קוראים לכהן - "ויהי ביום
כלות משה" עד "לחנוכת המזבח". ללוי - עד "מלאה
קטורת" ולישראל - עד "נחשון בן עמינדב".

כא. סדר קריאת-התורה בשאר ימי החנוכה, מהיום השני
ועד היום השביעי - למנהגנו הוא כשיטת הרמ"א³⁶⁹,
בין בארץ-ישראל ובין בחו"ל, שקוראים בכל יום
קרבן שני נשיאים, מלבד בשבת ובראש-חודש,
כדלהלן, שקוראים רק קרבן נשיא אחד, וכפי שסודר
בסידורי תורה אור ותהלת ה"י³⁷⁰.

כב. טעו וקראו הנשיא של יום האחר, יצאו ידי חובה

ואינם צריכים לחזור ולקרוא שוב את הנשיא של
אותו היום³⁷¹.

כג. בראש חודש טבת, שהוא יום השישי ולעתים גם
היום השביעי של חנוכה, מוציאים שני ספרי-תורה
ובספר הראשון קוראים לכהן בפרשת ראש-חודש -
מ"וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל" עד
"רביעית ההין", ללוי - מ"עולת תמיד" עד "ונסכה",
לשלישי - מ"ובראשי חדשיכם" עד "ונסכו", ולרביעי
קוראים בספר השני, ביום א' דראש-חודש - "ביום
השישי", וביום ב' דראש-חודש - "ביום השביעי".

כד. קריאת-התורה דשבת חנוכה וראש חודש טבת שחל
בשבת - ראה להלן פי"ב סכ"ב ואילך.

כה. ביום השמיני של חנוכה, "זאת חנוכה", קוראים לכהן
- "ביום השמיני" עד "מלאה קטורת", ללוי - "פר
אחד" עד "גמליאל בן פדהצור", ולישראל - "ביום
התשיעי" עד "כן עשה את המנורה".

כו. לאחר קריאת-התורה אומרים חצי-קדיש, הגבהה
וגלילה, וממשיכים בסדר התפילה: "אשרי", "ובא
לציון", "בית יעקב"³⁷² וכו', עד לסיום התפילה.

364. סידור אדה"ו על אתר. וראה שער הכולל פי"א סכ"ב (ד).

365. שו"ת בית שלמה או"ח סי' נח. שו"ת משיב הלכה סי' שכו.

366. ספר המנהגים ע' 71.

367. ראה נטעי גבריאל הל' חנוכה פמ"ט ס"כ ובהערות שם.

368. שו"ע סי' תרפד ס"א.

369. שם.

370. ספר המנהגים ע' 71. אגרות קודש ח"י ע' רצו. חט"ו ע' כה.

371. ברכ"י סי' תרפד.

372. סידור אדה"ו לאחר הלל. וראה שער הכולל פי"א סכ"ג.

שנים מקרא ואחד תרגום

- א. לאחר סיום אמירת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום קוראים מלבד הפטרת פרשת השבוע גם את הפטרת חנוכה שקוראים בציבור³⁷³.
- ב. באם ראש חודש טבת חל בשבת וביום ראשון, כבשנה זו, יש לקרוא בנוסף גם את הפטרת ראש-חודש וכן את הפטרת "מחר חודש"³⁷⁴.

תפילת מנהה דערב שבת

- ג. מקדימים להתפלל מנחה לפני הדלקת נרות חנוכה³⁷⁵.
- ד. מי שאין לו מנין מוקדם למנחה אלא רק סמוך לשקיעה, או שלא הספיק להתפלל לפני ההדלקה - ידליק נר חנוכה תחילה ולאחר מכן יתפלל עם הציבור³⁷⁶.
- ה. גם בבית הכנסת מדליקים את הנרות לאחר תפלת מנחה, במידה והיא נערכת לאחר פלג המנחה³⁷⁷, ויש להשתדל לכתחילה שיהיו שם עשרה בשעה שמדליקים בברכה³⁷⁸. ובאם היא נערכת לפני פלג-המנחה, יש להדליק את הנרות בבית הכנסת לפני השקיעה³⁷⁹.

מקום ההדלקה למתארחים

- ו. אודות מקום ההדלקה למתארחים בשבת חנוכה לאכילה או גם ללינה, בערב-שבת ובמוצאי-שבת - ראה בהרחבה לעיל פ"ח סי"ב ואילך.

נר חנוכה ונר שבת

- ז. בערב שבת מקדימים את הדלקת נר חנוכה לנר שבת³⁸⁰. ומכל מקום יש להיזהר שלא להדליק לפני פלג-המנחה³⁸¹.
- ח. מאידך, יש להשתדל לא להדליק נרות חנוכה בסמוך מדי לשבת, כדי שהאשה תספיק להדליק את נרות השבת לפני השקיעה.

אכן, באם הבעל מתעכב בהדלקה והאשה חוששת שעלולה שלא להספיק להדליק נרות שבת אם תמתין עד לאחר הדלקת נרות חנוכה - תדליק קודם את נרות שבת³⁸².

373. ספר המנהגים ע' 25.

374. שם. ולהעיר שא' טבת לעולם לא יחול בשבת, כך שהקביעות היחידה של ר"ח טבת בשבת הוא באופן של' כסלו חל בשבת וא' טבת ביום ראשון.

375. ספר המנהגים ע' 71. ע"ש בטעם הדבר.

376. ראה סידור שלי"ה וא"ר סי' תרעט. וכן נהג כ"ק אדמו"ר בשנת תש"נ עקב חזרתו מהאוהל סמוך לנניסת השבת (ראה ימון פקס א שיחה מעש"ק חנוכה תש"ז).

377. ראה לעיל בפנים פ"ט סי"י.

378. ראה משנ"ב סי' תרעא סקמ"ו ובביאור הלכה שם ד"ה ויש נוהגין. וראה לעיל בפנים שם סי"ד.

379. ראה מג"א סי' תרעא סק"י.

380. טושו"ע סי' תרעט ס"א.

381. פרי חדש ריש סי' תרעט. משנ"ב סי' תרעב סק"ג. וראה לעיל בפנים פ"ד סי"ט.

382. בן איש חי פ' וישב, שכ"ה הסדר בדוקא ע"פ הסוד, א"כ הומו דוחק. וראה פסקי

שיעור השמן

- ט. מדייקים ליתן לפני ההדלקה הרבה שמן בנרות כדי שידלקו לכל הפחות חצי שעה לאחר צאת-הכוכבים³⁸³. וכן נוהגים שהשמש הוא גדול ועבה יותר, שידלק אף הוא במשך זמן שדולקים הנרות³⁸⁴.
- י. מאחר שלכמה דעות אין יוצאים ידי חובה אפילו בדיעבד בנר שלא דלק חצי שעה לאחר צאת-הכוכבים³⁸⁵, לכן, באם לא נתן כמות מספקת של שמן וכבר הדליק את הנרות - צריך לכבותם ולהדליקם שוב ללא ברכה³⁸⁶. ובאם בינתיים כבר קיבל עליו שבת - יכול לומר לאחר שעדיין לא קיבל שבת שידליק במקומו³⁸⁷.

שהייה ליד הנרות

- יא. בערב שבת אין מתעכבים ליד הנרות חצי שעה³⁸⁸.

הזאת החנוכיה

- יב. נר חנוכה שדלק בבין השמשות של ערב שבת הינו מוקצה גמור ואסור לטלטלו במשך כל השבת, גם לאחר שכבה³⁸⁹. וכך גם החנוכיה (והמגש) והכיסא שתחתיו הם מוקצה, כיון שנחשבים ל"בסיס לדבר האסור" ולכן אסורים בטלטול כמותו³⁹⁰. ולפיכך מוטב להניח את החנוכיה במקום כזה שלא יצטרכו להזיזה משם במהלך השבת.

- יג. אמנם אם מוכרחים במהלך השבת להשתמש בכיסא, או לפנותו ולהזיזו כדי להשתמש במקום או שמפריע למעבר וכיו"ב - יש להניח על הכסא בערב שבת חפץ חשוב יותר מהמוקצה (כדלהלן)³⁹¹, שיהיה מונח שם בכניסת השבת במשך כל זמן בין-השמשות (ואח"כ יכול להסירו משם)³⁹², שבכך הופכו ל"בסיס לדבר האסור והמותר"³⁹³, באופן שמוותר לטלטלו בשבת.

- יד. כאמור, החפץ המותר שמניחים על הכסא צריך להיות חשוב יותר מהמוקצה, ולכן: בחנוכיה, כיון שהיא בטלה אל הנר והשלהבת, מספיק שיהיה חשוב

תשובות סי' תרעט אות א. וש"נ.

383. לוח כולל חב"ד. וראה גם שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ וישב תשכ"ג (תורת מנחם חל"ה ע' 314). ש"פ מקץ תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"ב ע' 962).

384. ובפשוטות הוא לפי הטעם הפשוט לכך שמדליקים השמש הוא "כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף שהוא אותו שהודלק אחרון" (שו"ע סי' תרעג ס"א וע"ש במשנ"ב ובביה"ל), ולכן צריך לדלוק כל משך הזמן שהנרות דולקות למצותן, ובערב שבת צריך שידלוק שיעור זמן גדול יותר, כבפנים.

385. ראה שו"ע ונו"כ סי' תערב ס"א.

386. ראה שו"ע סי' תרעה ס"ב ובמשנ"ב שם סק"ח. וראה ימי הלל והודאה פ"ב הע' 40.

וע"ע לעיל בפנים פ"ו ס"ב-ג ובהערות שם.

387. לפי שו"ע אדה"ז סי' רסג ס"ה.

388. ספר המנהגים ע' 71.

בהלכות ומנהגי חב"ד ע' 119 הע' 16 דייק מהלשון בהיום יום כ"ה כסלו שיש להתעכב מעט [ובפשוטות באמירת "הנרות הללו" ליד הנרות הרי כבר מתעכבים מעט].

יש אומרים שכאשר יצא כ"ק אדמו"ר מביתו לאחר הדלקת נר חנוכה בערב שבת, היה מודיע לרבניו שמשאיר אותה כ'שומר' להיות ליד הנרות (התקשרות גל' שפה הע' 86. ספר המפתחות לשיחות קודש (ועליגסון) ע' 317).

389. ראה שו"ע אדה"ז סי' רעט ס"א.

390. ראה שו"ע אדה"ז סי' שט ס"ד.

391. ראה שו"ע אדה"ז שם ובסי' שי סט"ז.

392. ראה לשון אדה"ז סי' שי ס"ח. קצות השולחן סי' קיב ס"ב.

393. ראה המצוין לעיל הע' 390.

כא. השוכח "ועל הניסים" או "יעלה ויבוא" אינו צריך לחזור ולברך. אך השוכח "רצה" בלבד, באם התחיל ברכת "הטוב והמטיב" - צריך לחזור לראש ולהזכיר שוב "יעלה ויבוא", אך אינו צריך להזכיר שוב "ועל הניסים"⁴⁰¹.

קריאת-התורה

כב. פותחים את הארון ומוציאים שני ספרי-תורה, את הספר הראשון נותן המוציא לשליח-הציבור שיוליכו לבית-הקריאה, ואת הספר השני נוטל הפותח את הארון בעצמו ומוליכו אחרי השליח-ציבור אל בית-הקריאה⁴⁰².

כג. יש להשתדל שהספר הראשון שמוציאים מההיכל יהיה הספר מכוון לקריאה הראשונה.

אם טעו והוציאו תחילה את הספר המכוון לקריאה השנייה, יש לקרוא בו בתחילה - ולכן יגללו אותו לקריאה הראשונה ויקראו בו, ואח"כ יגללו את הספר השני לקריאה השנייה⁴⁰³.

כד. לכתחילה יש לגלול את ספר-התורה השני לפני התפילה, כדי למנוע טרחא דציבורא בגלילתו בציבור בשעת הקריאה⁴⁰⁴.

כה. לאחר שספרי-התורה מגיעים אל בית-הקריאה, מניחים על הבימה את ספר-התורה הראשון, ומוסרים את ספר-התורה השני למי שישב עמו ויחזיקנו עד שיגיע זמן הקריאה בו⁴⁰⁵.

כו. אין מניעה שקטן יישב עם ספר-התורה, ובלבד שיחזיקנו ביציבות ובכבוד⁴⁰⁶.

כז. בספר-התורה הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת-השבוע.

כח. לאחר הקריאה, בסיום עליית 'שביעי', מניחים את ספר-התורה השני על בימת הקריאה ליד⁴⁰⁷ ספר-התורה הראשון, אומרים חצי-קדיש, ולאחר מכן מגביהים וגוללים את ספר-התורה הראשון⁴⁰⁸.

כט. במקום שיש רק ספר-תורה אחד, יאמרו חצי-קדיש מיד לאחר סיום עליית 'שביעי' ורק לאחר-מכן יגללו את ספר-התורה למפטיר ולאחר קריאת המפטיר מגביהים וגוללים אותו כרגיל⁴⁰⁹.

יותר מהשלהבת, שהיא המוקצה³⁹⁴, ואפשר להניח לצורך זה חלה - החשובה לאדם בשבת זו, שאוכל ממנה בסעודת שבת, או ספר קודש וכיו"ב.

טו. גם אם מדובר בחנוכייה יקרה, שדינה כדין "מוקצה מחמת חסרון כיס", אין צורך ליתן דבר העולה בחשיבותו ובשווי על החנוכייה עצמה, אלא די בהנחת חלה (או ספר קודש כנ"ל), שהיא לצורך סעודת השבת וחשובה היא מהכל ודי בהנחתה כדי להופכו ל"בסיס לדבר האסור והמותר"³⁹⁵. אך יש הסבורים שבמקרה כזה אכן חלה לא מועילה ויש להניח דבר העולה בחשיבותו ובשווי על החנוכייה עצמה וצריך לו לשבת, כגון גביע קידוש יקר או תכשיטים וכיו"ב³⁹⁶.

טז. באם החנוכייה מונחת על מגש שמיוחד לחנוכייה או לפמוטות, הרי מלכתחילה מיועד הוא אל המוקצה - החנוכייה שעליו ולא ניתן להופכו לבסיס גם להיתר³⁹⁷, ולכן במקרה זה יש להניח את דבר ההיתר על הכסא לצד מגש החנוכייה, כדי שיוכל לטלטל את הכסא איתם באם צריך את המקום לאחר מכן³⁹⁸.

באם המגש אינו מיועד רק לפמוטות או לחנוכייה - במקרה זה ניתן להניח חלה [דוקא] על המגש עצמו [במידה ומדובר במגש המיועד גם לאוכל] לצד החנוכייה, ולאחר שהנרות יכבו לטלטל את המגש והחנוכייה שעליו באם צריך להשתמש בכסא.

יז. גם במידה ולא הניח דבר נוסף העולה בחשיבותו על החנוכייה, ניתן לטלטלה בשינוי, כגון באחורי ידיו או באמצעות המרפקים וכיו"ב³⁹⁹.

יח. יודגש, כי ההיתרים הנזכרים אודות טלטול החנוכייה נאמרו רק לאחר שכבר כבו הנרות, אך בעוד הנרות דולקים - אסור לטלטל את החנוכייה כלל, מחשש מכבה ומבעיר, אלא אם כן אוחו את החנוכייה בזהירות רבה ומטלטלה בנחת שאז לא בהכרח שיכבו הנרות⁴⁰⁰.

ברכת-המזון

יט. בשבת חנוכה יש לזכור להוסיף בברכת-המזון "ועל הניסים" ו"רצה".

כ. אם חל ראש חודש טבת בשבת, יש לזכור להוסיף גם "יעלה ויבוא".

401. שו"ע אדה"ז סי' קפח ס"ד. וראה גם לעיל בפנים פי"א ס"ח ואילך.

402. כך נוהגים בבית-חיינו ובקהילות אנ"ש. וראה שערי אפרים שער י ס"ו.

403. כפר חב"ד גל' 1099 ע' 35, שכן הורה כ"ק אדמו"ר הרי"צ. השבת בקבלה ובחסידות, מנהיג שבת, הוצאת ס"ח, ס"ט ובהע' 249*.

404. לפי המבואר בשו"ע סי' קמד ס"ג, שאין גוללין ספר-תורה בציבור.

405. שערי אפרים שם.

406. אגרות קודש ח"ג ע' קלח (לענין נתינה לקטן להחזיק ספר-תורה "לאחר הגבה וכיו"ב). וראה מ"ש בזה בשערי אפרים שם. ספר חיים (להר"ח פאלאג'י, סי' ב ס"א). חקרי מנהגים או"ח סי' לה (ח"א ע' רכז). אסיף מנהגים והנהגות לחסידיו חב"ד - קריאת התורה (נדפס בסוף תיקון קוראים בהוצאת חזק, תש"פ), סמ"ה. וש"נ.

407. בשו"ת משנה הלכות ח"ג סי' כב כתב שצריך להניחו משמאל לספר-התורה הראשון, כדי שיהיה קרוב יותר לבעל-הקריאה ולא ייראה כמעביר על המצוות. ע"ש. ו"א שכך היה המנהג בבית-חיינו. אבל ראה התקשרות גל' תתק"ו ע' 13 הע' 7.

408. ואם שכחו ואמרו חצי-קדיש לפני הנחת ספר-התורה השני - אין זה מעכב ולא צריכים לומר שוב קדיש לאחר קריאת המפטיר (ראה פסקי תשובות סי' קמו סק"י ובהע' 37 שם).

409. א"א בוטשאטש שם. אלף המגן סי' תקפד סק"ה.

394. ראה שו"ע אדה"ז סי' רעז ס"ו. סי' שט ס"ד. סי' שי סט"ו.

395. כך משמעות שו"ע אדה"ז סי' רעז ס"ו. וכ"כ בקיצור הלכות שבת סי' רעט הע' 29. וע"ע קצות השולחן סי' קיב בדי השולחן סק"ד. שמירת שבת כהלכתה שם. קובץ כוננת מישרים ע' רפה ואילך.

396. ראה מה שדן בזה בשמירת שבת כהלכתה (מהדורה חדשה) פ"כ הע' רמב. וכן דעת

הגה"ח הרב יקותיאל פרקש שליט"א בקובץ הערות וביאורים אהלי תורה גל' א"ט ע' 45.

397. שאף אם ניתן עליו גם דבר היתר החשוב ממנה, אין בכוחו להפוך את המגש לבסיס לדבר המותר, שכן הוא משמש את המוקצה יותר מאשר את דבר ההיתר - ראה שו"ע אדה"ז סי' רעט ס"ד.

398. ראה שו"ע אדה"ז סי' שט ס"ה.

399. ראה שו"ע אדה"ז סי' שח ס"ד. וראה בקובץ הערות וביאורים שם ע' 48, שכתב עצה טובה, למנוע נפילת כוסות הזוכית ושבייתן, בכך שקורם השבת יתחבם לחנוכייה באמצעות פלסטלינה וכיו"ב, וכך לא יפלו בנשיאתו את החנוכייה.

400. ראה שו"ע אדה"ז סי' רעז ס"ב-ג.

ל. בספר השני קוראים למפטיר⁴¹⁰ בפרשה של הנשיא של אותו היום בלבד⁴¹¹.

לא. לאחר מכן קוראים הפטרת "רני ושמחי", ובאם יש שתי שבתות בחנוכה קוראים בשבת השניה הפטרת "ויעש חירום" וגו'⁴¹².

לב. באם חל ראש-חודש טבת בשבת, מוציאים שלשה ספרי-תורה, וסדר ההוצאה הוא שאת הספר הראשון נותן המוציא לשליח-הציבור שיוליכו לבימת-הקריאה, את הספר השני מוליך אדם אחר, ואילו את הספר השלישי מוליך הפותח את הארון בעצמו⁴¹³.

לג. בספר הראשון קוראים לששה עולים בפרשת מקץ (דהיינו שקוראים לעולה ששי מתחילת ששי עד סוף הפרשה), לאחר מכן מניחים את הספר השני על בימת הקריאה ליד הספר הראשון, ואין אומרים קדיש, מגביהים וגוללים את הספר הראשון.

לד. בספר התורה השני קוראים לשביעי בפרשת ראש-חודש ("וביום השבת").

לה. לאחר סיום הקריאה מניחים את ספר-התורה השלישי (בלבד) על הבימה ליד ספר-התורה השני, אומרים חצי-קדיש, מגביהים וגוללים את הספר השני.

לו. לאחר סיום גלילת ספר-התורה השני, פותחים את ספר-התורה השלישי וקוראים בו למפטיר בפרשת נשא - "וביום השישי" ומגביהים וגוללים את הספר השלישי.

לז. אם יש רק ספר-תורה אחד אומרים חצי קדיש לאחר עליית שביעי. ומגביהים את הספר רק לאחר קריאת המפטיר.

לח. באם יש רק שני ספרי תורה - יקראו בספר הראשון את פרשת השבוע, לאחר מכן יניחו את הספר השני על בימת הקריאה ויעשו הגבהה וגלילה של הספר הראשון, בספר השני יקראו את הקריאה של ראש-חודש ולאחריה יאמרו חצי קדיש⁴¹⁴, לאחר מכן יעשו הגבהה וגלילה של הספר השני, ולאחר מכן יחזרו ויקראו בספר הראשון למפטיר, ולאחריו יעשו הגבהה וגלילה⁴¹⁵.

לט. לאחר מכן קוראים את הפטרת "רני ושמחי" בתוספת פסוק ראשון ואחרון מהפטרת שבת ראש-חודש ומהפטרת "מחר חודש"⁴¹⁶.

"אב הרחמים" ו"צדקתך"

מ. בשבת זו אין אומרים "אב הרחמים" וכן במנחה אין אומרים "צדקתך".

ניגון "הנרות הללו"

מא. אין מנגנים את ניגון "הנרות הללו" בשבת-קודש⁴¹⁷ אך ניתן לנגן מהמילים "על ניסין"⁴¹⁸.

מוצאי שבת

מב. סדר הדלקת נרות חנוכה במוצאי-שבת:

בבית הכנסת - נוהגים להדליק נר חנוכה לפני "עלינו לשבח" [ויודא המדליק שאמר "אתה חוננתנו", ואם לא אמר - יאמר "ברוך המבדיל בין קודש לחול"] ולאחר מכן הבדלה [במקום שנוהגים לעשות הבדלה בבית הכנסת].

בבית - הבדלה, הדלקת נר חנוכה ואמירת "ויתן לך"⁴¹⁹. וממחרים לחזור מבית-הכנסת, כדי שלא לאחר את זמן הדלקת הנרות יותר מדי.

י.ג.

מנהגי חנוכה

פרסומי ניסא בתורה ומצוות

א. ימי החנוכה הם ימים מסוגלים לחיזוק בכל ענייני תורה ומצוות ובאופן של פרסומי ניסא - בהתוועדויות וכינוסים (כדלהלן) לאנשים נשים וטף, ובפרט בשנת "הקהל", שתוכנה הוא "הקהל את העם האנשים הנשים והטף וגו' ליראה את ה' אלוהיכם"⁴²⁰.

חינוך

ב. ימי החנוכה הם ימים מסוגלים להוספה בחינוך הילדים וילדי ישראל בכלל⁴²¹.

שמחה

ג. שמחה > ימי חנוכה אסורים בהספד ותענית ואפילו חתן וכלה ביום חופתם אין מתענים בהם⁴²², ולא זו בלבד אלא יש להוסיף בענין השמחה⁴²³.

417. הלכות ומנהגי חב"ד ע' 119 הע' 18 משיחת כ"ק אדמו"ר שבת חנוכה תשמ"ב (בהנחת התמימים באידיש, ומשום מה נשמט מההנחה בלה"ק).

418. כפי המובא ביומנים, בפרט מהשנים האחרונות שכ"ק אדמו"ר עודד בידו' הק' בשירת מילים אלו.

419. ספר המנהגים ע' 71.

420. ראה שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 67).

421. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ מקץ תשח"י (תורת מנחם חכ"א ע' 295). ש"פ וישב תשל"ג (שיחות קודש תשל"ג ח"א ע' 208 ואילך). ש"פ וישב תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 358). ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 64). נר ה' דחנוכה תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 58). וראה גם שיחת נר ה' דחנוכה תשל"ו (שיחות קודש תשל"ו ח"א ע' 299 ואילך).

422. שו"ע ס"ו עתר ס"א.

423. כפסק הרמב"ם (הלכות חנוכה פ"ג ה"ג), שהם ימי שמחה. ואף שיש חלוקי דעות בזה - הרי במצות נרות חנוכה הפשוט הוא להיות מדהרין מן המהרין, ומובן שכן צריך להיות גם בעניין השמחה דחנוכה - ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: נר ה' דחנוכה תש"כ (תורת מנחם חכ"ז ע' 256). מוצאי ש"פ מקץ תשל"ח (שיחות קודש תשל"ח ח"א ע' 310 ואילך). ושם, שבימי חנוכה כדאי שיהיה ענין של שמחה כמה פעמים ולפחות פעם אחת, וכיון שזהו ענין של רשות הרי יש בזה מעלה גדולה, בדוגמת מעלת ההקפות דשמחת-תורה על שמחת שאר המועדים). זאת חנוכה תשל"ח (שם ע' 347). זאת חנוכה תשל"ט (שיחות קודש תשל"ט ח"א

410. שו"ע שם ס"ב.

411. שו"ת צמח צדק ס' סח. משנ"ב ס' תרפד סק"ו.

412. שו"ע שם.

413. כך נוהגים בבית-חיינו ובקהילות אנ"ש. וראה שערי אפרים שער י ס"ו.

414. ויש לעיין אם צריכים להניח את הספר הראשון על בימת הקריאה בעת אמירת הקדיש, דלכאורה תלוי בטעם לכך שבדרך כלל אין מניחים את הס"ת הראשון על בימת הקריאה בעת אמירת הקדיש ביום שמוציאים ג' ס"ת, שנחלקו בזה הפרי מגדים אשל אברהם ס' תרפד סק"ה והחמד משה ס' קמו סק"ג. ואכ"מ. ולמעשה יש לשאול רב מורה הוראה כיצד לנהוג בפועל.

415. ראה רמ"א סו"ס תרסט.

416. ראה בהרחבה לקוטי שיחות חל"ה ע' 187 ואילך. וראה עוד המובא באסיף מנהגים והנהגות לחסידי חב"ד, קריאת התורה (נדפס כהוספה לתיקון קוראים חב"ד, חזק תש"פ) סרנ"ז ובהע' 694. וש"נ.

כדאי שכל משפחה, תתאסף בימי החנוכה, כמנהג רבותינו נשיאינו לערוך כעין התועדות למשפחה (לאטקעס אווענט' [=ערב לביבות]), ובמהלכה יחלקו מעות חנוכה

התועדויות של שמחה בכל יום מימי חנוכה - באופן של הוספה מיום ליום, ולדבר שם דברי תורה ולקבל החלטות טובות⁴³¹.

י. בימי חנוכה ובמיוחד בהתועדויות אלו יש לספר⁴³² אודות הניסים שהקב"ה עושה לבני ישראל בזמננו זה⁴³³.

יא. אלו שלא קיימו מנהג זה בשלימות - ישתדלו להשלים זאת בימים הסמוכים לחנוכה או בשבת שלאחר חנוכה⁴³⁴.

יב. כדאי שכל משפחה תתאסף בימי החנוכה, כמנהג רבותינו נשיאינו לערוך כעין התועדות למשפחה ('לאטקעס אווענט' [=ערב לביבות]), ובמהלכה יחלקו מעות חנוכה⁴³⁵.

ד. עלייה לבית החיים > נמנעים מלעלות לבית-החיים בחנוכה, ונכון לעלות לפני או אחרי חנוכה, אבל אם מאיזו סיבה יכולים לעלות רק בחנוכה - יכולים לעלות ולקרוא תהלים בלבד וללא הספד⁴²⁴. ויש שכתבו שאין מניעה לעלות לבית החיים ביארצייט החל בחנוכה, ויקראו תהלים בלבד⁴²⁵.

ה. אין מניעה ללכת לאוהל הק⁴²⁶ ולשאר קברי צדיקים⁴²⁷.

סעודות והתועדויות

- ו. סעודות > בימי החנוכה נוהגים להרבות בסעודה⁴²⁸.
- ז. מאכלים > יש אומרים שיש לאכול בחנוכה מאכלי חלב וגבינה, זכר לנס שהיה על ידי יהודית, בתו של יוחנן כהן גדול⁴²⁹.
- ח. מנהג ישראל לאכול מאכלים המטוגנים בשמן, זכר לנס פך השמן⁴³⁰.
- ט. התועדויות > יש לנצל ימים אלו גם כדי לערוך

431. ראה שיחות כ"ק אדמור"י: אור לה' דחנוכה תשמ"ו (לקוטי שיחות חכ"ה ע' 401). זאת חנוכה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"ב ע' 189). ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 67). ש"פ ויצא תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 404). י"א כסלו תשמ"ט (שם ע' 414). וראה גם שיחת כ"א כסלו תנש"א (תורת מנחם תנש"א ח"ב ע' 23). ט' כסלו תשנ"ב (תורת מנחם תשנ"ב ח"א ע' 355). ש"פ וישב תשנ"ב (תורת מנחם תשנ"ב ח"א ע' 408). וראה גם שיחת א' דחנוכה תשכ"ג (תורת מנחם חל"ה ע' 323). זאת חנוכה תשל"ט (שיחות קודש הוספות לשיחות קודש תשכ"ג ע' 401. התקשרות גל' רפ ע' 11).

432. בקשר לענין דפרסומי ניסא שבימי חנוכה.

433. ומתוך ידיעה שלספר בניסים אלו מביא את הגאולה האמיתית והשלמה - שיחת כ"ק אדמור"ר ש"פ וישב תשנ"ב (תורת מנחם תשנ"ב ח"א ע' 408).

434. ממשעות שיחת כ"ק אדמור"ר ש"פ מקץ תש"נ (ספר השיחות תש"נ ח"א ע' 210). וראה גם שיחת ז' דחנוכה תשד"מ (תורת מנחם תשד"מ ח"ב ע' 724 ואילך).

435. שיחת כ"ק אדמור"ר ש"פ וישב תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 34). וראה גם שיחת ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 67 הע' 104).

ע' 583 ואילך). מוצאי ש"פ וישב תשמ"מ (שיחות קודש תשמ"מ ח"א ע' 609. ושם, שהשמחה בחנוכה צריכה להיות באופן של פריצת גדר). ש"פ מקץ תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"א ע' 636. ושם, שבשבת חנוכה חיוב השמחה הוא לכל הדעות). נר ה' דחנוכה תשמ"ו (לקוטי שיחות חכ"ה ע' 400 ואילך). ש"פ מקץ וזאת חנוכה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"ב ע' 166 וע' 186 ואילך). ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 67). ש"פ וישב תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 34. וראה גם שם ע' 45 וע' 49). אגרות קודש חל"ב ע' עה. וראה גם לקוטי שיחות ח"י ע' 142 ואילך.

424. ראה בהמצוין בנטעי גבריאל הל' חנוכה פנ"ב ס"א ואילך ובהערות שם. מדרוך להל' שמחות (מאת הרב לוי יצחק ש"י גורליק) פפ"ז ס"ב ס"ב ובהערות שם.

425. גשר החיים ח"א ע' שז.

426. ראה מדרוך להל' שמחות שם.

427. ראה כף החיים ס"י עתה סק"ג.

428. ראה רמ"א ס"י עתה ס"ב. השלמה לשו"ע אדה"ז סי' עתר ס"ג. שיחת כ"ק אדמור"ר ש"פ וישב תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 34). וראה גם שיחת זאת חנוכה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"ב ע' 189).

429. רמ"א ס"י עתה ס"ב. השלמה לשו"ע אדה"ז סי' עתר ס"ג.

430. ראה המובא בספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 196 הע' 26.

כינוסי הנוכה

יג. במשך ימי החנוכה יש לערוך כינוסים בהם ידברו אודות עניינם של ימי החנוכה וכיצד נוגע הדבר לעבודתו של כל אחד ואחד.⁴³⁶

יד. כינוסים אלו יש לארגן בשני אופנים: א) כינוס אחד גדול ומרכזי "ברוב עם הדרת מלך", ב) אירועים קטנים המיועדים לשכבות גיל שונות או קבוצות נפרדות.⁴³⁷

טו. כדאי לכנס גם את הילדים במוסדות החינוך (לפי תנאי המקום והזמן) במשך ימי החנוכה, ולדבר איתם אודות ענייני חנוכה ולעודדם לקבל החלטות טובות, ובמעמד זה יתנו להם מעות חנוכה ויאמרו להם שסומכים עליהם שמרצונם הטוב חלק מהמעות יתנו לצדקה.⁴³⁸

טז. כדאי לערוך כינוס חנוכה גם במקומות עבודה ובבתי-הרפואה (לפי תנאי המקום והזמן), ולחלק מעות חנוכה ולעורר אותם בענין הצדקה כנ"ל.⁴³⁹

יז. בכל כינוס כזה שבמעמד עשרה מישראל⁴⁴⁰ לכבוד חנוכה, ידליקו נרות חנוכה, ובאם זה לאחר פלג-המנחה, אזי ידליקו בברכה ולאחרי ההדלקה יאמרו "הנרות הללו" ושאר פיוטים כפי מנהג המקום.⁴⁴¹

יח. בכינוסי ילדים יכבדו את אחד הילדים להדליק את נרות החנוכה.⁴⁴² וראה בזה לעיל פ"א ס"מ.

תורה ותפילה

יט. בימי החנוכה יש להוסיף בלימוד התורה, ושלימוד זה יהיה באופן של גייעה.⁴⁴³

כ. ימי החנוכה הם זמן מסוגל להתעוררות והתחזקות בלימוד פנימיות התורה ועבודת התפילה.⁴⁴⁴

צדקה

כא. בימי החנוכה צריכה להיות הוספה יתירה בענין הצדקה.⁴⁴⁵

כב. יש להנהיג שגם הילדים יוסיפו בצדקה בימי החנוכה.⁴⁴⁶

כג. נתינת הצדקה בימי החנוכה צריכה להיות באופן של "מהדרין מן המהדרין" - נתינת חומש לצדקה ואף יותר.⁴⁴⁷

כד. מה טוב שנתנית הצדקה תהיה לענייני "מבצע חנוכה" או ענייני חנוכה בכלל.⁴⁴⁸

כה. יש לדאוג לכך שיהיו לעניינים את צרכי החנוכה הכוללים בתוכם את הנרות וכו'.⁴⁴⁹

כו. בנוגע לשבת חנוכה יש להוסיף בצדקה כראוי לשבת מיוחדת זו, על-ידי נתינת מאכל ומשקה, או נתינת כפליים בערב שבת, או צדקה רוחנית, כגון עצה טובה או לימוד תורה.⁴⁵⁰

משחק בסביבון

כז. מנהג ישראל שהילדים משחקים בסביבון (שעליו אותיות נ"ג ה' ש'451) בימי החנוכה.⁴⁵²

דמי חנוכה

כח. כ"ק אדמו"ר עורר לחדש את מנהג ישראל שבחנוכה נותנים דמי חנוכה לילדים.⁴⁵³

כט. זמן נתינתם > מה טוב שיתנו מעות חנוכה לילדים בכל

השלמות לש"ע אדה"ו סו"ס עתר. ספר המנהגים ע' 71 ("שנבם נוהגים").

בשנים הראשונות ציין כ"ק אדמו"ר (בפליאה) שלא ראינו ענין של הוספה בנתינת צדקה בחנוכה אצל רבותינו נשיאנו - ראה ספר המנהגים שם הע' 33. לקוטי שיחות ח"ה ע' 443 בהערות. ר"ד כ"ק אדמו"ר מסעודות: ליל א' דחג-הסוכות תשכ"ח (תורת מנחם חנ"א ע' 96). ליל א' דחג-הסוכות תשכ"ט (תורת מנחם חנ"ד ע' 94).

אכן, כ"ק אדמו"ר הורה והנהיג להוסיף בצדקה בימי החנוכה - ראה לקוטי שיחות שם וע' 226. שיחות: ש"פ מקץ תשכ"ה (תורת מנחם חמ"ב שם). מוצאי ש"פ וישב תשל"ח (שיחות קודש תשל"ח ח"א ע' 601). ליל ב' דחנוכה תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"א ע' 593 ואילך). ימי החנוכה תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 102). ש"פ מקץ תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 86). וראה גם שיחות: ש"פ וישב תשח"י (תורת מנחם חכ"א ע' 275). ש"פ מקץ תשח"י (שם ע' 290). ש"פ מקץ תשכ"ג (תורת מנחם חל"ה ע' 336 ואילך). ש"פ וישב תשכ"ו (תורת מנחם חמ"ה ע' 305 ואילך). מקדש מלך ח"א ע' 88. ליקוט מענות קודש תשמ"ז ע' 34.

יש להוסיף בצדקה בפרט בבר החמישי - לקוטי שיחות חט"ו ע' 550 וע' 34. 446. שיחות כ"ק אדמו"ר ש"פ תולדות תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"א ע' 463). וראה מענה כ"ק אדמו"ר בקשר לשיחה זו - התקשרות גל' תלו ע' 10. וראה עוד להלן במנהגי דמי חנוכה.

447. שיחות כ"ק אדמו"ר ליל ב' דחנוכה תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"ב ע' 597).

448. שיחות כ"ק אדמו"ר נר ב' דחנוכה תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 49).

449. שיחות כ"ק אדמו"ר ערב חנוכה תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"ב ע' 34).

450. שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל ב' דחנוכה תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"ב ע' 597). ש"פ מקץ תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 86). שיחות ערב חנוכה תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"ב ע' 34).

451. ראה לקוטי שיחות ח"ב ע' 33. שיחות כ"ק אדמו"ר ש"פ צו תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 512 וע' 32). וראה גם אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ט ע' 10. ובארץ-ישראל נהגו להחליף את האות ש' בפ' (ראה שיחות לנוער ח"ז ע' 1100).

452. שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ וישב תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 358). י"ט כסלו תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"ב ע' 545). אור ליום ח' טבת תשמ"ז (תורת מנחם תשמ"ז ח"ב ע' 185). וראה גם לקוטי שיחות שם. וראה גם קובץ נלכה באורחותיו ע' 241. ימי מלך ח"ג ע' 986. התקשרות גל' תצא ע' 18. קובץ הרבנית ע' 74.

453. ראה מג"ח ריש הל' חנוכה ש"נוהגין הנערים העניים לסבב על הפתחים" כו', אבל שם הא בנערים עניים. וראה לקוטי לוי יצחק - אגרות ע' שנת. ראה שלשלת היחס תשל"ג: "מעורר לחדש המנהג של הענקת דמי חנוכה (חנוכה געלט)". שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ מקץ תשס"ז (תורת מנחם חט"ו ע' 321). נר ה' דחנוכה תשח"י (תורת מנחם חכ"א ע' 303).

ש"פ מקץ תשכ"ג (תורת מנחם חל"ה ע' 337). י"ט כסלו תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 174). ש"פ וישב תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 358). מוצאי ש"פ וישב תשל"ח (שיחות קודש תשל"ח ח"א ע' 301 ואילך). אגרות קודש כ"ק אדמו"ר חכ"ח ע' עז ואילך.

ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 65 וע' 80). ובכ"מ.

436. שיחות כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשל"ג (שיחות קודש תשל"ג ח"א ע' 208). ושם, שאם רוצים אפשר בתוך כינוס זה להשתמש במכתב כ"ק אדמו"ר וכן לחלק דמי חנוכה. וראה גם שיחות י"ד כסלו תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 285).

437. שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ וישב תשל"ג (שיחות קודש תשל"ג ח"א ע' 208). י"ד כסלו תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 285).

438. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 196) אשר יכנסו את הילדים לפחות פעם אחת בימי חנוכה, ובמוסדות חינוך שלומדים בהם - כמה פעמים. ובשיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשל"ג (שיחות קודש תשל"ג ח"א ע' 209) הורה לעשות כינוס מרכזי לכלל הציבור (וכן לכל הילדים) ולאחר מכן כינוס לכל סוג בפני עצמו ולהסביר לכל אחד את השייכות דחנוכה עליהם לפי דרגתם (וכן אצל הילדים כל כיתה בפני עצמה באופן זה). ובשיחת ש"פ וישב תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 358) הורה לעשות התוועדות מרכזיות עם רב משיע וכיו"ב, והתוועדות נוספות קטנות יותר למי שאינם יכולים להגיע להתוועדות המרכזיות.

439. שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל כ"ג כסלו תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 23 ואילך).

ש"פ וישב תשמ"ט (שם ע' 35). וראה גם שיחות י"ט כסלו תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 175). התקשרות גל' רפ ע' 12.

440. להעיר שבהשיחה (ולחלן בהערה הבאה) משמע שהכוונה ב"עשרה מישראל" היינו דווקא אלו שמעל בר ובת מצוה, וזאת אפילו כשמדליקים ביום ללא ברכה. ואכ"מ.

441. שיחות כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 196 וע' 232).

442. שיחות כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 196 וע' 232).

443. שיחות כ"ק אדמו"ר ש"פ מקץ תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"ב ע' 618 ואילך). ושם, שענין זה שייך גם לנשים.

444. שיחות כ"ק אדמו"ר נר ה' דחנוכה תשח"י (תורת מנחם תשח"י ע' 302).

445. מנהג ההוספה בצדקה בימי החנוכה הובא במג"ח ריש הל' חנוכה. דברי נחמיה -

יום מימי החנוכה⁴⁵⁴ או לפחות שני פעמים במשך ימי החנוכה⁴⁵⁵.

ל. אלו שנותנים בכל יום, כדאי שבלייל הנר הרביעי או החמישי יתנו כפליים או ג' פעמים⁴⁵⁶ ככה⁴⁵⁷.

לא. הנותנים דמי חנוכה בכל יום, יתנו בערב שבת או ביום ראשון גם עבור יום השבת, אבל לא ביום השבת עצמו, גם לא בנתינת דבר המותר⁴⁵⁸.

לב. אין מניעה לתת דמי חנוכה במוצאי-שבת, גם להמקיפים שלא לתת כסף במוצאי-שבת, שכן מדובר בדבר מצוה, הנוגע לחינוך הילדים, ובפרט אם יסכמו עם המקבל שהוא יוציא את הכסף בפועל ביום ראשון בבוקר לאחר עלות-השחר או הנץ-החמה⁴⁵⁹.

אך למעשה, מוטב לתת את דמי החנוכה למחרת ולהודיע על כך לילדים⁴⁶⁰.

לג. אלו שלא הספיקו לתת דמי חנוכה, יכולים להשלים גם ב"זאת חנוכה" וגם בימים הסמוכים שלאחרי חנוכה, וכל המקדים הרי זה משובח⁴⁶¹.

לד. כשחל "זאת חנוכה" בשבת ולא הספיק להחליט לתת דמי חנוכה עד אז, כדאי שההחלטה אודות עניין זה (השלמת חלוקת דמי חנוכה), תתקבל בשבת,

454. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 65. ושם ביאר הטעם להוסיף בזה לתת כל יום אף שלא היה נהוג בעבר, כיון שחשכת הגלות מתגבר). אך להעיר שבהנהגה של א"ח (תשמ"ט) לא חזר על הוראה זו - ראה שיחת ש"פ וישב תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 34), רק עורר ליתן בעוד ימים, ובקשר עם עניינה של אותה שנה (שקראתה גם ע"י כ"ק אדמו"ר: "שנת הילד והילדה"). אכן בשיחת ש"פ וישב תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"ב ע' 51): "ההשתדלות לתת לילדים דמי חנוכה, עכ"פ שני ימים במשך ימי חנוכה, ומה טוב - בכל יום וכו'. וראה גם שיחת ש"פ מקץ תשנ"ב (ספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 207) בדבר ה"הוספה בקיום המנהג דנתינת מעות חנוכה".

455. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"ב ע' 51). וראה לעיל בהערה הקודמת.

וראה שיחת ליל כ"ג כסלו תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 24), שהיום שמוסיפים לתת בו יהיה כמה שיותר מוקדם, אם אינו שבת או מוצאי-שבת.

456. כפי מנהג רבותינו נשיאנו, שהיו נותנים דמי חנוכה בנר הרביעי או החמישי בלבד (והטעם שנתנו פעם אחת הוא כדי שיהיה בזה ענין חידוש, וכאשר גם הוא נותן כפליים וכו' בלייל זה אזי יש בו ענין של חידוש) - ראה שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 65).

457. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 66). וראה גם שיחת כ"ח כסלו תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 63).

458. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 65). ושם, שיחנו לפניו אזי שבת. אבל בשיחת ש"פ וישב תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"ב ע' 51): "בכל יום, לבד בשבת (גם לא בדבר המותר, גזירה כו)". ומ"מ אינו סותר שיכולים לתת לפניו ואחרי שבת.

459. שיחת כ"ק אדמו"ר כ"ד כסלו תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 91 וע"פ סרט ההקלטה). ולהעיר שביחית ש"פ וישב שבהערה הקודמת, שיחנו בערב שבת או ביום ראשון.

460. שיחת כ"ק אדמו"ר ליל כ"ג כסלו תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 24). ושם, שזהו כדי "שלא להיכנס לספיקות בנוגע לטלטול המעות לפני הבדלה כו". ואין זו סתירה למבואר בשיחה שבהערה הקודמת, דלכאורה יש לומר ששם הוא באופן עקרוני, שניתן לחלק המעות גם במוצאי שבת, אלא שבתשמ"ט הציע להימנע מכך למעשה מטעם אחר. וראה גם לוח יומי הלכה למעשה שם.

461. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ מקץ תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"ב ע' 88 ואילך). ושם (ע' 92) מובא, שגם אלו שכבר נתנו דמי חנוכה כדאי שיוסיפו לתת עוד, ובפרט לפי ערך הנחת-רוח החסידותי שמקבלים מבניהם וכו'. וראה גם שיחות: זאת חנוכה תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 95). ליל זאת חנוכה תשנ"ב (תורת מנחם תשנ"ב ח"ב ע' 47). יומן אראנו נפלאות ע' 75.

כשנמצאים עדיין בימי החנוכה, ובפרט ב"זאת חנוכה"⁴⁶².

לה. הנותנים והמקבלים > יש לתת דמי חנוכה לכל הילדים, וכ"ק אדמו"ר הרי"צ נהג לתת דמי חנוכה לבנותיו גם לאחר נישואיהן וכן לחתניו⁴⁶³.

לו. מנהג ישראל שלא רק האב נותן לילדיו אלא גם שאר בני המשפחה, נותנים דמי חנוכה לילדים⁴⁶⁴.

לז. אף על המחנך לתת לתלמידיו⁴⁶⁵ דמי חנוכה, לכל הפחות סכום סמלי של מטבע אחד, ובאם אפשר שיהיה של כסף⁴⁶⁶.

לח. גם הילדים יתנו דמי חנוכה בעצמם - כל אחד לחברו, לאחיו, לאחותו או לקרוביו⁴⁶⁷.

לט. אופן נתינתם > באם אפשר - מה טוב לתת את דמי החנוכה במטבע או נייר חדש⁴⁶⁸.

מ. ישנה מעלה בנתינת דמי חנוכה במטבע דווקא על פני שטר⁴⁶⁹.

מא. ישנה מעלה בנתינת דמי חנוכה ממטבע המדינה בה נמצאים⁴⁷⁰.

מב. חינוך לצדקה וללימוד התורה > בנתינת מעות חנוכה יש להשתדל גם בחינוך למצות צדקה, על ידי שמסבירים לילדים שהגם שדמי החנוכה ניתנו לשימוש האישי, אבל בנוסף שנוסף לכך שישתמשו בהמעות לצרכים שלהם (צרכי חול, ועאכו"כ צרכי קודש), בודאי יתנו חלק מהמעות לצדקה⁴⁷¹.

מג. יש להסביר לילדים שנתינת הדמי חנוכה היא (גם) כדי שיוסיפו בלימוד התורה⁴⁷².

462. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ מקץ תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"ב ע' 92).

463. ראה לקוטי שיחות ח"כ ע' 451 בהע'. תורת מנחם תשמ"ז ח"ב ע' 132 בהערה. תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 65.

464. שיחת כ"ק אדמו"ר ז"ך כסלו, בעת הייחודות, הנש"א (תורת מנחם תש"א ח"ב ע' 48). וראה שיחת כ"ק אדמו"ר נר ה' דחנוכה תש"ל (תורת מנחם תש"ל ע' 432) שכ"ק אדמו"ר הרשב"י נ"ע נהג לתת דמי חנוכה לנכדו.

465. ואפילו למי שספק אם הוא בגדר תלמיד, ולו על שם העתיד, ואולי זה גופא יסייע שיתקרו בהקדם - אגרות קודש כ"ק אדמו"ר חכ"א ע' קצה.

466. שיחת כ"ק אדמו"ר כ"ו כסלו תש"נ (ע"פ סרט ההקלטה). היכל מנחם ח"ג ע' קסט. וראה גם התקשרות גל' שלה ע' 14.

וראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ה ע' עז שהורה לחלק בשמו דמי חנוכה ע"ס 500 פראנק לתלמידי הישיבה: "ואם אפשר - מה טוב שיהיה במטבע או נייר חדש (ולהעיר מהתמים ח"ו ע' צ"ו)".

467. שיחת כ"ק אדמו"ר אור ליום א' דחנוכה תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"ב ע' 586).

468. ראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ה ע' עז, ומציין לקובץ 'התמים' חוברת ו' צו. וראה גם התקשרות גל' ח' ע' 11. גל' תתקנט ע' 8.

469. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: נר ה' דחנוכה תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 159).

ליל א' דחנוכה תשנ"ב (שיחות קודש תשנ"ב ח"ב ע' 443). ובספר השיחות תשנ"ב ע' 207 הע' 152, שבנר א' ובנר ז' דחנוכה חילק כ"ק אדמו"ר לכל אחד מטבע אחד של דולר כדמי חנוכה ושטר אחד של דולר לצדקה.

470. ראה ליקוט מענות קודש תשמ"ד ע' 40 שכ"ק אדמו"ר שלח דמי חנוכה עם נוסעים למרוקו על מנת לחלקם שם והורה להם להחליפם לממון מרוקאי.

471. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל כ"ג כסלו תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 23 ואילך). כ"ח כסלו תשמ"ט (שם ע' 63 ואילך). וראה התקשרות גל' שלה ע' 14. גל' תלו ע' 8.

472. שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ וישב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ב ע' 65).

חנוכה שמה!

יש לכם שאלות?
בהלכות חג החנוכה?

חנוכה כהלכה!

www.grohalacha.com

דואר אלקטרוני
בשליחת שאלה
למוקד:
halacha144@gmail.com

הודעות SMS
בשליחת הודעה
למספר המוקד:
055-7000144

מענה טלפוני
בחיג
למספר המוקד:
055-7000144

אפליקציה
הורידו עכשיו בחנות
האפליקציות:
מוקד הלכה חביד

מוקד הלכה זמין לשאלותיכם
במגוון דרכי התקשרות:

**פיקוח
מקוואות**

**רב בית
כנסת**

**שבת
למעשה**

**איסור
והיתר**
הרבנות הראשית

10% הנחה
לשלוחי
אדונינו

**הדרכת
התנים**

נידה
הרבנות הראשית

**חופה
וקידושין**
הרבנות הראשית

למידה
ויזואלית

שעתיים
בשבוע

הצלחה
מובטחת

מיטב
המרצים

קודסים
נוספים
לשלוחים

